

ПЕТРО ТЕРЕЩУК

ІСТОРІЯ ОДНОГО ЗРАДНИКА

(ЯРОСЛАВ ГАЛАН)

ЛІГА ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ
ТОРОНТО — 1962 — КАНАДА

Історія одного зрадника

Petro Tereschuk

STORY OF A TRAITOR

(YAROSLAV HALAN)

Canadian League for Ukraine's Liberation

Toronto

1962

Canada

Петро Терещук

ІСТОРІЯ ОДНОГО ЗРАДНИКА

(ЯРОСЛАВ ГАЛАН)

diasporiana.org.u

Ліга Визволення України

Торонто

1962

Канада

ПОЛІТИЧНА БІБЛІОТЕКА
ЛІГИ ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ

Ч. 22.

Друкарня Видавничої Спілки „Гомін України”, Торонто

Printed by “Homin Ukrainy” Publ. Co. Ltd., 140 Bathurst St.
Toronto, Ont. — Canada

ІСТОРІЯ ОДНОГО ЗРАДНИКА

Юрій Мельничук — сучасний підголосок російсько-большевицького панування над українським народом і речник кожночасного режимного курсу на західньо-українських землях, у вступному слові до книжки Я. Галана „Вибране” такими словами визначив місце Я. Галанові серед кремлівських вислужників:

„...Ярослав Олександрович Галан належав до тих кращих синів українського народу, які за колючим дротом кордону, несправедливо створеного імперіялістами Антанти на Збручі і Дністрі, в тяжких умовах польсько-шляхетського поневолення вели героїчну боротьбу за визволення західноукраїнських трудящих...”;

„...був письменником-бійцем, письменником більшовиком, полум'яним і пристрасним радянським патріотом”¹⁾.

Головний редактор журналу „Жовтень”, розвідник і офіцер штабу армії²⁾, член КПСС і правління Спілки Письменників України та автор у 1953 р. монографії про життя і творчість Ярослава Галана, обійшов мовчанкою справжнє життя людини з подвійним обличчям. Цьому й не слід дивуватися, бо Юрій Степанович Мельничук пройшов подібну до Галана дорогу.

¹⁾ Ярослав Галан „Вибране”, В-во „Радянський письменник”, Київ, 1951, стор. 3 і 22.

²⁾ „Письменники Радянської України”, В-во „Радянський письменник”, Київ, 1960, стор. 322-323.

Юрій Мельничук, що народився в 1921 році в селі Мала Кам'янка, Станиславівської обл., повинен знати як перший заступник голови правління Львівської організації СПУ, що „кордон за колючим дротом” на Збручі і Дністрі не визначила Антанта, але цей кордон визначила Москва, підписавши у результаті польсько-советської війни відповідний договір. Це знає кожна політично грамотна людина, що прилучення західньо-українських земель до Польщі було визнане Ризьким договором між РСФСР і УССР та Польщею 18 березня 1921, а два роки пізніше — 15 березня 1923 — Рада Амбасадорів погодилася на остаточне включення Галичини до Польщі³⁾.

Ця мала дигресія від теми, підтверджена джерелами, виявляє, як безвідповідально і безсоромно ставляться до фактів всі ті, що беруться захищати Ярослава Галана і йому подібних.

Як зовсім інакше, ніж сьогодні, ставила советська пропаганда питання польсько-советських кордонів, виявить варшавське видання під назвою „Войскови пшегльонд гісторични”. Там читаємо таке:

„У січні 1944 р. московська радіовисильня подала заяву советського уряду наступного змісту:

„Обшарничо-капіталістична Польща, користаючи з тяжкої ситуації Советського Союзу, накинута йому в часі мирових пертракцій у Ризі в березні 1921 р. несправедливий кордон, займаючи західні області советської України і советської Білорусії”⁴⁾

Де ж тут Антанта?

³⁾ „Енциклопедія Українознавства”, Мюнхен - Нью-Йорк, 1949, стор. 555.

⁴⁾ „Войскови пшегльонд гісторични”, окреме видання з нагоди 20-річчя виникнення Польської Робітничої Партії, рік VII, Варшава, 1962, стор. 51-52.

**
*

Про те, чи насправді Ярослав Галан „вів у тяжких умовах” боротьбу за визволення і за яку ціну він був „полум’яним і пристрасним патріотом”, покажуть свідчення різних людей та матеріяли.

ДЕЩО З ЖИТТЄПИСНИХ ДАНИХ Я. ГАЛАНА

Юрій Мельничук, виявляючи неповні життєписні дані про „нищівного викривача ворогів радянського народу, борця проти англо-американського імперіялізму, фашизму, українського буржуазного націоналізму і католицизму”, підкреслив у Галана такі нібито „позитиви”:

„Він зростав на традиціях української і російської літератури” і „силу українського народу, можливість його державного, економічного і культурного процвітання Ярослав Галан непомилково вбачав у міцній непорушній дружбі з своїм старшим братом — великим російським народом⁵⁾.

Далі відмічено у книжці, що в 1914 р. австрійці заарештували батька Я. Галана, обвинувачуючи його в русофільстві. В 1915 р. мати разом з дітьми виїжджає з Динева і „за допомогою російської військової адміністрації евакуюється до Ростова на Дону”. Ярослав Галан (народжений 27 липня 1902 р. в містечку Динів над Сяном) навчався в ростовській гімназії.

Батько Ярослава Галана був з переконання русофілом і того факту не закриває Ю. Мельничук, бо це під смак йому самому, щоб перед викидами своєї власної совісти не багряніло обличчя хамелеона.

⁵⁾ Див. „Вибране”, стор. 3.

У 1916 р. родина Галанів повертається до Перемишля. В 1922 р. він складає іспит на атестат зрілості. Рік пізніше він уже на Віденському університеті, згодом за ближче незнані гроші виїжджає до Швейцарії та — до крайни фашизму — Італії.

Не закінчивши студій за кордоном, Я. Галан повертається до Польщі, вступає в члени КПЗУ (Комуністичної Партії Західньої України), а потім у члени КПП (Комуністичної Партії Польщі).

Ю. Мельничук відмітив, що Я. Галан закінчив студії у Краківському університеті. Там і припадає його літературне початківство⁶⁾.

**

Справжній профіль Ярослава Галана підглянув нині вже покійний доктор філософії Юліян Геник-Березовський, автор невідданого нариса в „Гомоні України”).

Ось що писав добре знайомий з Я. Галаном науковець і відомий рецитатор Ю. Геник-Березовський:

„Під заголовком „Слово ненависти і гніву” „Українське Життя” в Канаді (17. 11. 1949) подає статтю про трагічну смерть „полум’яного журналіста і письменника Ярослава Галана”. Автор некрологу, О. Полторацький, називає його „темпераментним памфлетистом та непримиренним ворогом темного царства, царства фашизму, буржуазно-націоналістичних запродавців, українсько-німецьких націоналістів та основного центру світової реакції й мрякобісся - Ватикану”. У своїй книжці „Перед лицем фактів” Я. Галан викриває спадкоємців фашизму англо-американських реакціонерів,

⁶⁾ „Вибране”, стор. 7.

⁷⁾ „Слово правди на „Слово ненависти” (Портрет одного з советських „письменників”), „Гомін України”, Торонто, Канада, ч. 32/34 за 17 грудня 1949.

що на їх утримання переходить тепер загал мельників, бандерів, кубійовичів і інші". У н'єсі „Під золотим орлом" Я. Галан описує „трагедію" советських громадян, яких силоміць затримали англо-американці в табораз ДП".

„Очевидно, цього ще мало, щоб Я. Галан був „одним з найвидніших українських письменників", тому автор некрологу сумлінно винотовує з його творів „полум'яну любов до великого російського народу", якою вони надихані. Зокрема некролог, підписаний совето-українськими письменниками (в тому числі такими, як Ванда Васілевська, В. Некрасов, В. Попов, М. Ушаков), відмічує, що Я. Галан у своїх писаннях закликав советський народ „до пильності у викриванні прислужників англо-американських імперіялістів".

„Українське Життя", що є тільки відгуком советської преси, не згадує ні слова про літературно-мистецьку сторінку і вартість творчості того, вибачте, письменника. Бо вистачає ненавидіти „українсько-німецьких націоналістів", пінитися з люті на згадку про Ватикан, а зокрема пильно „викривати антисоветських ізменників".

Проф. Ю. Генік-Березовський, що також студіював у Краківському університеті, писав про Ярослава Галана далі таке:

„Я. Галан народився в москвофільській родині. Таким і залишився до своєї ганебної смерті. З українством його мало що в'язало, не знав українського села ані міста, не розумів його, не любив і почував себе чужим в українському оточенні. Під час студій (коротко у Відні, а потім у Кракові) найдовше перебував у російському та жидівському середовищі, хоча по-російськи і по-німецьки говорив дуже слабо. Він ніколи не закінчив університету, бо не склав жодного іспиту. Студіюючи в Краківському університеті, бував часто

в домі Б. Лепкого, тодішнього професора того університету. Завдяки Лепкому познайомився він з польським літературним світом, а в добряги Лепкого не раз отримував безповоротні грошові позички. Виїхавши з Кракова, Галан часто плюгавив ім'я свого добродія по сторінках української, польської і жидівської комуністичної преси.

„Я. Галан, як студент Краківського університету, був у контакті з советським консулятом. Тоді він захоплювався не тільки советськими письменниками, але й „поцейбичними”. Ось так: вихваляв советофіла В. Бобинського, а коли той поїхав до УССР і був там зліквідований, як націоналіст, то Галан випишував брудні лайки на нього. Директива через консулят діяла справно. Консул Лапчинський часто гостив його „водкою з кав'ярем”. Це не перешкоджало Галанові обливати його памфлетними помиями тоді, коли Лапчинського відкликано в Київ і ліквідовано”.

Коли порівняти те, як схарактеризували Я. Галана Ю. Мельничук і Ол. Полторацький з одного боку, а Ю. Генік-Березовський з другого, то засадничо великої різниці немає в оцінці особи. Якщо вона є, то полягає в тому, що Ю. Генік-Березовський назвав підмічені речі властивими іменами, а Ю. Мельничук, Ол. Полторацький та інші підсоветські автори називають коляборацію Я. Галана з ворогом „радянським патріотизмом”, а його низький характер — „високоідейним”. Залишається проте одне спільне, а саме, що Я. Галан мав підлабузницьку натуру і служив тому, від кого міг дістати гроші.

Децю іншу версію про місця перебування Я. Галана на студіях подає Петро Довгалюк⁸⁾). Автор передмови до творів Галана у трьох томах пише таке:

⁸⁾ Ярослав Галан, „Твори”, Державне видавництво художньої літератури, Київ, 1960, том I, стор. 6.

„1922 року Галан закінчив гімназію в Перемишлі, випісши звідти жагучу ненависть до нових гнобителів — польських колонізаторів — та їх поплічників — українських буржуазних націоналістів. В тому ж році він вступає до вищої комерційної школи в Трієсті, але переконавшись, що торговельна дійсність не є його покликанням, через рік — 1923 року — вступив до Віденського університету на відділ слов'янської філології. 1926 року він перенісся до Краківського Ягеллонського університету. Після закінчення його в 1928 р. дістає посаду викладача польської мови і літератури у приватній гімназії м. Луцьку”.

Немає тут жодної згадки про перебування Галана в Швейцарії, а про що пише Ю. Мельничук.

Далі Петро Довгалюк розказує про те, коли Галан примкнув до комуністичної партії. Вперше він познайомився з комуністичним рухом у Відні.

„В 1924 році в Перемишлі під час канікул Галана прийняли у члени підпільної комуністичної партії Західної України”⁹⁾.

З переїздом до Кракова Галан вирікся приналежності до КПЗУ, а став у 1926 р. членом комуністичної партії Польщі. В 1929 році він переїхав до Львова. Друкував свої речі — передусім памфлети — в журналах „Вікна” і „Нові Шляхи”. Цікавий такий момент: Ю. Мельничук ні разу не згадує про журнал „Нові Шляхи”. П. Довгалюк у 1960 році щоправда віднотував появу „Нових Шляхів”, але промовчав його видавця — Антона Крушельницького та співробітників журналу.

Ніде, ні в Мельничука, ні в Довгалюка проте немає згадки, який науковий ступінь досягнув Я. Галан з закінченням університету. Слід у цій ситуації допустити

⁹⁾ Там же, стор. 7.

думку, яку, до речі, заступав покійний д-р Ю. Генник-Березовський, що Галан вислухав предмети, але кінцевого іспиту таки не склав.

БЕРЕЗІВ У ЖИТТІ ГАЛАНА

Із селом Березовом на Гуцульщині зв'язані цікаві епізоди з життя Я. Галана. Вони кидають світло не тільки на особу зрадника, але теж виявляють перші лаштунки, за якими крилися його брудні діла.

Генезу його першого приїзду до Березова виявив Ю. Генник-Березовський¹⁰).

Згідно з його словами, Я. Галан познайомився у Львові з Василем Генником і з ним заприятелював. Саме цей Василь Генник забрав його на шкільні ферії до Березова. В Березові Я. Галан познайомився з Степаном Генником, якого прозивали „Товстюком”. „Товстюк” заопікувався Галаном, кормив його, зодягав та давав гроші „бідному письменникові”. Галан щороку приїжджав до Березова і жив на рахунок селян, не цікавлячися ними зовсім. Ходив звичайно до поблизького містечка і розмовляв з окремими його мешканцями, здебільша поляками та жидами.

Його перебуванню в Березові Нижньому присвячений спомин, що його підписав у „Вітчизні” Антон Генник¹¹).

Оцінку цій статті, її авторові та правді про „героя” — Ярослава Галана — дав колишній мешканець Березова Б.

Ось його, передана авторові цих рядків, опінія про

¹⁰) Див. „Гомін України”, ч. 32/34 за 1949.

¹¹) „Вітчизна”, Держлітвидав України, Київ, січень 1961.

вартість опублікованого на сторінках „Вітчизни” спо-
мину.

Антін Генник (чому Антон і чому Генник?) народже-
ний 1909 року. (Пів Березова було Генників, але ні од-
ного Генника!). Він закінчив чотири класи народньої
школи в Березові Нижньому. Опісля читанням книжок
та самоосвітою рішуче не здобув стільки знання, щоб
міг написати спомин під назвою „Ярослав Галан у Бе-
резові Нижньому”.

Його єдиного в селі вдалося Галанові збаламутити.
Антін Генник в культурному і громадському житті села
жодної участі не брав, не мав ні на кого впливу і тому
своею „комунією” нікого в селі не заразив.

А. Генник уже осінню 1939 року був свідомий того,
що йшов неправильною дорогою.

Все, що написано в цьому нарисі-спомині, неправ-
диве. Правдиві тільки прізвища і сам факт, що Я. Галан
перебував у Березові Нижньому”.

Редакція „Вітчизни” від себе додала, що

...„у 1929 р. Я. Галан, будучи учителем луцької
школи, подорожував у Карпатах з кращими своїми уч-
нями старших класів. І цього літа одружився в Березові
Нижньому із сестрою А. Генника — Ганною Генник. У
1932 р. вона за допомогою радянського консульства ви-
їхала в Харків, де вчилася в медінституті до 1937 р.
Я. Галан також мав виїхати, але не отримав на це до-
зволу. Після закриття журналу „Вікна” в 1932 р. він
переїхав до батьків дружини в Березів-Нижній, де й
проживав безвиїзно до осені 1935 р.”¹²⁾.

Ю. Генник-Березовський писав у „Гомоні України”
ще в 1949 році таке:

„Батьки його жінки й родичи мусіли оплачувати
йому утримання у Львові, де ані він, ані його жінка ні-

¹²⁾ „Вітчизна”, Київ, січень 1961, стор. 137.

Ирослав Галац

Фото 1948 р.

чого не студіювали. Вони були переконані, що „польські університети нічого не варті”. Зрозуміло, бо він не міг скласти ні одного іспиту. Що ж то за школа?

Це була основна причина, чому він вислав свою жінку, а єдину дочку у батьків, на студії в Сов. Україні. Спершу писала, а потім і слід за нею пропав. Її зліквідовано, як і багато інших українців, які повірили Москві. Галанові це зовсім не перешкоджало приїжджати до своїх тестів та їсти їх гірко запрацьований хліб”.

Б. про ці роки розказує таке:

„Я. Галан був учителем в українській гімназії у Луцькому нецілий рік. Його звіттіля усунули, бо на годині польської мови, інспекторові — вихованому в Росії, Галан перед учнями сказав, що інспектор не знає польської мови і хай йому не перешкоджає в перепроваджуванні лекції. Про цей епізод сам Галан розказував Б”.

Цю, зрештою невеличку, подію, сучасні борзописці роздувають до розмірів „геройства”. Про це свідчать рядки, що їх зафіксував наслідувач діл Я. Галана — Ю. Мельничук.

„В 1928 році, після закінчення університету, Ярослав Галан одержав посаду вчителя польської мови в луцькій українській гімназії. Але вчителювати йому довго не довелось. Львівський воєвода Юзефський, дізнавшись про його участь у заснуванні та діяльності студентських прогресивних організацій, поставив перед шкільною кураторією вимогу про звільнення Ярослава Галана з гімназії. На десятому місяці вчителювання його звільняють з „вовчим квитком” і без надії коли-небудь одержати посаду вчителя”¹³).

Коли порівняти одне з другим та з велемудрим все-

¹³) „Вибране”, стор. 8.

знайством Ю. Мельничука, що Г. Юзефський був... львівським воєводою, замість написати — волинським, то вся брехня захисників ганебної пам'яті Я. Галана без прикрас виходить наверх.

До звичайних побрехеньок, але таких у стилі со-ветської пропаганди, належить і фраза про заборону Галанові виїхати до ССРСР. Від кого не „отримав до-зволу”? З Варшави, чи з Москви? Чому ж тоді отримали дозвіл на виїзд — В. Бобинський, О. Букшований, Кру-шельницькі, Р. Сказинський, дружина Я. Галана та багато інших комуністичних ступайків?

Невідповідальну писанину у „Вітчизні” не під-твердили інші підсоветські автори. Це найкраще сві-доцтво, яка їй ціна.

**
*

Про те, як нині твориться брехливу легенду про особу неславної пам'яті Я. Галана, виявлять ще інші підсоветські публікації. Такий собі звичайний виїзд Я. Галана на село до Березова-Нижнього редактори агентурної, нині вже померлої, газетки „За повернення на батьківщину”¹⁴⁾ називають „нелегальним” переїздом на Гуцульщину. Це робиться тому, щоб навкруги Я. Галана створити міт „полум'яного борця” і мученика за комунізм, а головне за возз'єднання „навіки” України з Росією.

Для насвітлення вартости писання Антона Геніка у „Вітчизні” і редакційних приміток слід повернутися до того, що розказує добре знайомий з автором спомину — Б.

Я. Галан з жодними своїми учнями у Березів не приїздив. Сам на прогулянки в гори не ходив, бо був

¹⁴⁾ „За повернення на батьківщину”, ч. 54 (70), 1956, стор. 3.

залитивий. Жив на рахунок тестя, любив вигідне життя.

Оженився Я. Галан у Березові і шлюб брав у місцевій церкві. Цей факт ті всі, які Антонові Геникові допомогли написати спомин, нині стидливо промовчують. Пізніша дружина Я. Галана — Анна Геник — закінчила в Коломиї третю класу гімназії. Не розумію, як вона могла поїхати в Україну й у Харкові вступити до медичного інституту. Її зліквідовано (як багато інших галичан!) в роках ежовщини, або може навіть пізніше. Галан, з яким я ще бачився після першого приходу більшовиків, з цієї сімейної трагедії абсолютно нічого собі не робив. „Коли так зробило НКВД, — значить правильно” — говорив він.

Чому Я. Галан оженився з такою дівчиною-селошкою, а до того ще дурною гускою — не розумію. Хіба тільки для того, щоб їсти за дармо хліб у тестів.

Усі напроваджені листи, нібито від Галана, та від інших людей — на просто здумані. Правдою є, що під час сватання Анни за Галана, Антона Геника не було дома. Він прийшов з гір додому безпосередньо перед самим весіллям. З листів виходить, що батько Антона Геника був пролетарем і він тішився, що за пролетаря віддає свою доньку. Це, очевидно, брехня. Батько Антона Геника був заможним господарем, а до того діставав досить високу інвалідську пенсію (втратив ногу в Першій світовій війні). Доньку віддав за Галана тому, бо йому імпонувало мати зятем гімназійного вчителя.

„Підвечір почали, як і щодня, сходитися студенти, що прийшли з Ярославом”¹⁵).

„Після арешту і розгрому польським урядом усіх прогресивних організацій і установ в 1932 році Галан

¹⁵) „Вітчизна”, січень 1961, стор. 139.

приїздить на Гуцульщину, в с. Березів-Нижній. Тут починається його підпільна праця¹⁶⁾.

Про те, як Галан „підпільно” працював, буде мова пізніше. У споміні Антона Геніка є мова про те, як то, мовляв, Я. Галан „допомагав удома”, як „почав стрічатися з народом” і „навчав Анну (свою дружину) російської мови” тощо. Є це звичайні фрази, які мають на меті закрити справжню правду про гордовиту людину, лінюха, а передовсім про підступного і повного злоби агента. Чому ж він мав навчати Анну російської мови, коли вона їхала у „Радянську” Україну? Це, очевидно, данина „старшому братові”, бо як же могло б бути інакше!!

Далі Антон Генік пише про „велику радість”, що „мрія Анни здійснилася. Тільки завдяки радянській робітничо-селянській державі. Вона буде вчитися, стане лікаркою¹⁷⁾”.

Після виїзду до Харкова Анна досить часто писала. З її листів було видно, що там велика нужда. Описувала, як у гуртожитку самі студенти квасять капусту й огірки, щоб прохарчуватися. На третьому році перебування в Україні написала, що вона вперше від приїзду їла м'ясо. Того листа я сам читав. І про це дуже добре знає її брат Антін Генік, що тільки завдяки „радянській робітничо-селянській державі” його сестра у розквіті життя так тяжко голодувала, бідувала, а вкінці „робітничо-селянська влада” її замордувала.

Не думаю, щоб брат аж так був „вдячний” советській владі за замордування сестри. Це рівночасно свідoctво, що спомин у „Вітчизні” появилвся на чуже замовлення.

Романтична зустріч з робітниками-лісорубами на полонині Шкрумівка (це була полонина мені близької

¹⁶⁾ „Вітчизна”, січень 1961, стор. 143.

¹⁷⁾ „Вітчизна”, 1961, стор. 144.

людини) дуже наївна. Я присягнув би, що це здумана історія, бо ніхто з березівських та гуцульських лісорубів на комуністичну агітку не пішов би. Це місце вставлене для прикраси легенди про Я. Галана. Найголовніше: в той час на тому місці ніхто лісу не рубав, бо його зрубали ще в 1920-их роках.

Історія з арештуванням також дуже наївно придумана. Вона зумисне вставлена для гльорифікації „советського героя” Я. Галана.

„Як гуркіт грому, покотилась по селі звістка і відгомонам пролунала по Карпатах. Люди виходили з хат, кланялися, кричали: „Скоро вертайте, пане Галан!”¹⁸⁾).

Звістка по Карпатах напевно не лунала, бо в Карпатах Галана ніхто не знав”.

ПОДВІЙНА РОЛЯ Я. ГАЛАНА

Нотатки Б. заторкують низку моментів, що безпосередньо зв'язані з перебуванням Я. Галана в Нижньому Березові. Вони й достатньо характеризують його особу. Щоб виявити, до яких прямо комічних і дурних трюків вдаються сучасні підсоветські автори з метою забронзувати в пантеоні большевицьких божків тінь Я. Галана, слід повернутися до джерел.

Ось уривки з таки потойбічних видань лише про одну справу — „арештування” Ярослава Галана в Березові:

„1934 року Галан був арештований у зв'язку з убивством польського міністра Перацького і сім тижнів просидів під слідством у яблунівській тюрмі. Влітку 1935 року за викликом ЦК КПЗУ Галан переїхав до Львова, де разом з О. Гаврилком та іншими револю-

¹⁸⁾ „Вітчизна”, січень 1961, стор. 147.

ційними письменниками взяв активну участь у підготовці й проведенні Антифашистського конгресу захисту культури, що відбувся в травні 1936 р.¹⁹⁾.

На 10 стор. названого вище першого тому „Творів” Петро Довгалюк уточнив дату виїзду Галана з Березова такими словами:

„У Нижньому Березові Галан перебував до 17 червня 1935 року”.

А ось, що пише про те саме у „Вітчизні” Антін Ґеник:

„4 червня 1935 року, як тільки розвиднілось, панок у чорному костюмі підійшов тихенько під вікно, прихилився, закривши долонями збоку очі, зазирнув у хату, думаючи, що ще сплять”.

„Зразу ж з’явився комендант поліції Косманя”.

„Косманя машинально відчинив двері. Галан стояв зігнутий і щось мішав у палаючій грубці”.

„Комендант сказав: — Пане Галан, а тепер підемо до пана слідчого в Яблунів. Закладати наручники, а чи так підете, не пробуючи втікати?”²⁰⁾.

Коли порівняти написане Петром Довгалюком з написаним нібито Антоном Ґеником, то факти зі собою не тільки не годяться, а таки — дослівно — сваряться.

У Довгалюка сказано, що Галана було заарештовано 1934 р. у зв’язку з убивством Перацького. Міністер Б. Перацький згинув у Варшаві при вул. Фоксаль ч. 3, о год. 15.40, 15 червня 1934 року²¹⁾.

Якщо таку комедію насправді влаштувала польська поліція, що заарештувала Я. Галана у зв’язку з убивством Перацького, то це могло статися тільки після 15 червня 1934 р. Із слів автора передмови до „Творів” П.

¹⁹⁾ Я. Галан, „Твори”, том 1, стор. 11.

²⁰⁾ „Вітчизна”, січень 1961, стор. 145-146.

²¹⁾ Акт обвинувачення Ст. Бандери і тов., стор. 5.

Довгалюка виходить, що Галан перебув у в'язниці 7 тижнів, себто 49 днів.

В Антона Ґеника та сама яблунівська подія виросла до театральньо-драматичної сцени і відбулася не в червні 1934 р., а конкретно — 4 червня 1935 р. Якщо додати до дати — 4 червня 1935 р. — сім тижнів, то Галан мусів би вийти з в'язниці десь коло 23 липня 1935 року. А це знову аж ніяк не мириться з тим, що написав Петро Довгалюк. Він виразно зафіксував, що Я. Галан перебував у Нижньому Березові тільки до 17 червня 1935 р.

Значить, хтось із двох невдалих авторів сильно пробрехався. Беручи до уваги факт, що в тому самому часі Я. Галан був подвійним агентом — польським і большевицьким — комедія із „арештуванням” Я. Галана буде зрозуміла.

**
*

Для пояснення, як польська поліція організувала „арештування” своїх агентів, наведемо приклад із Романом Барановським. В часі паціфікації Галичини в 1930 р. Роман Барановський був арештований як один з провідників ОУН. В тюрмі, на поодинокці, він у тому самому часі писав для польської поліції історію УВО і ОУН.

**
*

Віднотування підсоветським автором в 1960 році, що Галан був арештований в 1934 році у справі діяльності ОУН, допоможе розв'язати вузол щодо його співпраці з польською дефензивою.

В акті обвинувачення Ст. Бандери і тов. с одне цікаве місце. Воно звучить так: *

„Дня 7 жовтня 1934 року Слідчий уряд у Львові дістав конфіденціональну вістку, що після довшої не-присутности повернулася з Гданська до батьків в Смодному, пов. Косів, Дарія Гнатківська”²²⁾.

Священиком у селі Смодному був о. Омелян Гнатківський, що його „Повятова коменда” польської поліції підозривала в приналежності до ОУН. Його саме донькою була Дарія Гнатківська, пізніше заарештована і засуджена на довічне ув’язнення за участь в убивстві мін. Б. Перацького.

Коли прийняти за правду, що Я. Галан як комуніст був „заарештований” у справі вбивства Перацького, слід допустити думку, що саме він був тим інформатором для польської поліції про приїзд Дарії Гнатківської! Село Смодне віддалене від Нижнього Березова приблизно на 20-22 кілометри.

Не можна виключити й того, що під маскою заарештування — Галанові було доручено проробити агентурно-провокаторську роботу між українцями і виявити нелегальні переходи через гори на чехо-словацький бік.

У тому ж 1934 році, згідно з актом обвинувачення Ст. Бандери (стор. 39) в днях 25-26 липня Іван Малюца та Анна Чемеринська переправлялися горами в напрямі Ясіня, села на Закарпатті, що лежало 10 км. від тодішнього польського кордону. Там же є далі мова про те, що Катерина Зарицька відвідала Дарію Гнатківську у Смодному та остерегла її, щоб не засиджувалася дома, бо може бути арештована. 4 серпня 1934 в районі Вороненки, гори Кукул і Татарського просмику перебувала група членів ОУН, що переводила на чехо-словацький бік Григорія Мацейка, який з наказу Крайової Екзекутиви ОУН убив мін. Перацького²³⁾.

²²⁾ Акт обвинувачення, стор. 25.

²³⁾ Акт обвинувачення, стор. 40.

Багатющими у факти причинками щодо силуети Ярослава Галана є спомини Івана Кузича.

Автор спомину про арештування Я. Галана розкажує ось що:

„Після вбивства польського міністра внутрішніх справ Броніслава Перацького відбулися в Галичині масові арешти. Попав у число арештованих і я, та ще інші березівці. Але попав туди і Галан. Нас провадили з громади на станицю польської поліції разом, і Галан цілу дорогу воркотів, чому його спрягли з „націоналістичною бандою”, яку він поборює так само, як польська поліція. Так само провокативно він поводився на станиці поліції, де доказував при нас усіх, що він з „синьо-жовтими” не має нічого спільного. Та польська поліція взяла його відтиски пальців так само, як наші, і списала докладний протокол з усього, що він знав про УВО та ОУН. А знав він немало. З причини браку яких-небудь доказів нас усіх після двох днів випустили.

Намагання Галана дістатися в члени місцевої Читальні „Просвіти” і місцевої кооперативи йому не вдалися, а коли він ужив для пресії впливу свого тестя, який був довголітнім крамарем в кооперативі, березівці викинули з членів кооперативи також його тестя і тещу та ще й їх сина Антона. Так скрутили карма Галанові в Березові остаточно. Виславши свою жінку в Україну, Галан по якомусь часі перенісся до Львова на постійне. Але час від часу навідувався в Березів”²⁴).

Ствердження Івана Кузича це немов заприсяжені зізнання безпосереднього свідка. Вони говорять одверто

²⁴ Іван Кузич „Трагедія родини Крушельницьких (Жмут спогадів із опільно пережитих днів)”, „Новий Шлях”, чч. 85, 86, 87, грудень 1960 і ч. 1, січень 1961.

про Я. Галана як людину, що поборювала українських патріотів нарівні з польською поліцією (його власні слова). Далі є мова про всього дводенне ув'язнення, а не сімтижневе, і про найважливіше — Я. Галан непри- мушено і добровільно склав польській поліції „доклад- ний протокол з усього, що він знав про УВО та ОУН. А знав він немало”.

Очевидно, він це зробив тому, бо був на її службі.

**
*

Історія життя Я. Галана знає багато темних місць, але деякі вже настільки ясні, що про них слід відверто говорити. Ось що про ролю Я. Галана ще в 1928 році розказує людина, що знала його особисто і якій тра- пився один дуже неприємний випадок. Із зрозумілих причин ця людина не бажає, щоб її прізвище було пуб- лічно назване.

„Весною 1929 року несподівано приїхав Я. Галан зі Львова в район Карпат і зайшов до Н. Й. Візита була несподівана. Н. Й. саме вийшов з львівської в'язниці, де сидів під закидом приналежності до націоналістич- ної організації. Розмова в чотири очі мала такий зміст. Ярослав Галан, нав'язуючи до того, що Н. Й. перервав гімназійну науку з причини арештування і може не матиме можливості її закінчити, запропонував „допо- могу”. Вона мала виглядати так: Н. Й. хай вийде до Львова і там, з маркою націоналіста, спробує замеч- кати в Академічному Домі. Легітимація політв'язня допоможе йому дістатися в круги УВО і ОУН. За ін- формацію про роботу і людей Н. Й. буде отримувати 250 „злотих” місячно. Для замаскування — Н. Й. ді- стане ще працю і за те окремо ще 50 „злотих”. Разом „допомога” буде виносити 300 „злотих” місячно”.

Епілог справи такий: Н. Й. відкинув пропозицію

„бідного” Я. Галана, який не тільки вербував агентів, але розділяв гроші і посади”²⁵).

Насувається зразу питання, кому потрібні були інформації Я. Галана про УВО і ОУН?

І польській поліції — і советському посольству у Львові та Варшаві!

З одними і другими мав контакт Я. Галан і „товар” видно ділив. В конкретному випадку щодо Н. Й. — одвертість, з якою виступав Я. Галан, а далі приманна пропозиція — гроші і посада (останньої, напр., большевики не могли гарантувати!) зовсім виразно вказує на роботу польської дефензиви руками члена КПЗУ, провокатора і розвідувального агента в одній особі.

Незалежно від свідчення людини, яка мало що не впала жертвою провокатора і подвійного агента в одній особі, матеріяли про злочинну роботу Я. Галана знаходимо ще й в інших джерелах.

У журналі „Київ”²⁶) появилася рецензія на книжку С. М. Трофимука „Розвиток революційної літератури в Західній Україні”. Автор рецензії виявив деякі цікаві дані щодо особи „советського героя”.

Автор рецензійної нотатки С. Г. пише, що Ярослав Галан „був досить спритним публіцистом, але ніяким письменником”. Галан був знаний перед другою світовою війною із скандалу, що його він допустився, піславши на конкурс драму „Дон Кіхот з Еттенгайму”. Як пізніше виявилось — був це плягіят, „списаний” з німецької драми. Я. Галан, як стверджує С. Г., смертельно ненавидів Івана Крушельницького за розкриття плягіяту і він саме, себто Я. Галан, причинився своїми доносами до засудження і розстрілу І. Крушельницького.

²⁵) „Гомін України”, Торонто, ч. 8(509), 14 лютого 1959.

²⁶) „Київ”, журнал літератури, науки, мистецтва, критики і суспільного життя, Філадельфія, США, вересень-грудень, 1958.

Я. Галан був типовим грошолюбом. Він у 1931 р. зовсім розсварився з своїми колегами за поділ грошей, що їх отримували „Вікна”. Галан їздив декілька разів за згодою польської поліції з Березова Нижнього до Варшави, де мав дістати вигідну посаду. Але советський консул зі Львова, Радченко, запропонував Галанові вигіднішу суму грошей, ніж „пілсудчики” і „приєднав” його знову до лав „революційних” письменників.

Л. М. Новиченко, за редакцією якого вийшли „Твори” Я. Галана, мусів признати факт, що Галан мав дістати вигідну посаду у Варшаві. За стилем большевицької брехливої пропаганди він вибілює агента, пишучи, що „Я. Галан категорично відмовився від цієї ганебної пропозиції”.

„Відмовився” Я. Галан від посади у Варшаві за згодою своїх шефів з польської дефензиви, щоб дістати глибший контакт з советським посольством, такий потрібний польській контррозвідці. Але Я. Галан ніколи не відмовився від грошей з каси польської дефензиви.

**
*

Петро Довгалюк — автор передмови в книжці „Ярослав Галан. Твори в трьох томах” — напросто обійшов мовчанкою справу „ганебної пропозиції”. Він відготував, що

„Галан літом 1936 р. виїхав до Варшави, де разом з Вандою Василевською працював у лівій газеті „Дзєнік популярни”. В 1937 році газета була закрита поліцією. Обвинуваченого в комуністичній діяльності Галана 8 квітня 1937 р. посадили в варшавську тюрму, а потім перевели у львівську. Випущений з тюрми у грудні 1937 року, він жив у Львові під посиленням наглядом поліції з заборонаю виїжджати за межі міста”²⁷).

²⁷) Ярослав Галан, том I, стор. 11.

Юрій Мельничук

нар. 1921 р. в селі Мала Кам'янка, Станіславської обл. Ще за Польщі приєднався до комсомолу. Член КПСС, офіцер штабу армії. З 1951 р. головний редактор львівського журналу „Жовтень”. Автор брудних статей і памфлетів на українських патріотів і борців за свободу.

Юрій Мельничук постарався, як звичайно, переви-
конати норму і в приступі фантазії повторив ще раз ту
саму нісенітницю з воеводою Юзефським. Брак знання
і безстыдне зловживання фактами допровадило до того,
що поза Юзефським він нікого і нічого більше не знає.

Ось Мельничукові слова:

*„Воевода Юзефський наказує замкнути письмен-
ника в тюрму „Бригідки” з тим, щоб відправити його до
концентраційного табору Береза Картузька слідом за
О. Гаврилюком, польським поетом Л. Пастернаком і
революційним діячем Я. Рапапортом”²⁸⁾.*

З дальших слів виявляється, що „уряд не посмів
кинути до цієї жахливої катівні ще одного письменни-
ка, який користувався величезним авторитетом і по-
пулярністю”²⁹⁾.

Безвідповідальне верзання словами про зацікав-
лення воеводи і навіть самого польського уряду особою
Галана та рішення вислати його до Берези Картузької
належать до того самого ґатунку „правди”, як і те, що
Юзефський був колись... львівським воеводою і мав
відношення до „Бригідок”.

Чому уряд „не посмів...”, виявить кінцеве ствер-
дження, ким насправді був прославлений комуністами
Ярослав Галан.

В 1958 році вдалося за посередництвом деяких осіб
дістати офіційне ствердження щодо справжньої ро-
лі Ярослава Галана. Того ж року Ришард Незбжиц-
кі (літературний псевдонім — Враґа)³⁰⁾ колишній ке-

²⁸⁾ Ярослав Галан „Вибране”, Київ 1951, стор. 9.

²⁹⁾ Ярослав Галан „Вибране”, стор. 9.

³⁰⁾ „Biuletyn Rozglosni „Kraj”, ч. 7(16), Варшава, 28 лютого
1956, стор. 2.

рівник „реферату Схід” II Відділу польського Головного штабу (розвідки) під датою 21. VIII. 1958 р. написав у листі м. інш. таке:

„...oslawiony ukraiński komunista Jarosław Galan, zamordowany w 1949 r. przez banderowców był agentem i prowokatorem polskim”. („прославлений український комуніст Ярослав Галан, замордований бандерівцями в 1949 р., був агентом і провокатором польським”).

**
*

На тому можна було б поставити кінцеву крапку. Вона замкнула б те все, що досі було зафіксоване про подвійне обличчя провокатора і письменника. Крапка над „і” говорить про те, чому М. Т. Щирба з варшавського „Нашого Слова” мовчить про перебування Я. Галана у Варшаві. Одначе це все ще не вичерпує всієї історії життя оцього зрадника.

ГАЛАН І СПРАВА КРУШЕЛЬНИЦЬКИХ

Про причину ненависти Ярослава Галана до Івана Крушельницького була вже мова передше. Не маючи змоги приховати того факту, автори „Приміток” до „Творів” зафіксували його в таких реченнях.

„Відповідь поплентачеві. Написано 1931 року з приводу виходу у видавництві „Нові шляхи” книги І. Крушельницького „Джерела творчості Ярослава Галана”.

„..., Розглядаючи ранні драматичні твори Я. Галана, І. Крушельницький дає їм неправильну оцінку, кваліфікуючи шлях драматурга як шлях поступового занепаду, несправедливо звинувачує письменника в неоригінальності сюжетів деяких п’єс, „політично неграмот-

Юрій Мельничук постарався, як звичайно, перевиконати норму і в приступі фантазії повторив ще раз ту саму нісенітницю з воеводою Юзефським. Брак знання і безстидне зловживання фактами допровадило до того, що поза Юзефським він нікого і нічого більше не знає.

Ось Мельничукові слова:

„Воевода Юзефський наказує замкнути письменника в тюрму „Бригідки” з тим, щоб відправити його до концентраційного табору Береза Картузька слідом за О. Гаврилюком, польським поетом Л. Пастернаком і революційним діячем Я. Рапапортом”²⁸⁾.

З дальших слів виявляється, що *„уряд не посміє кинути до цієї жахливої катівні ще одного письменника, який користувався величезним авторитетом і популярністю”²⁹⁾.*

Безвідповідальне верзання словами про зацікавлення воеводи і навіть самого польського уряду особою Галана та рішення вислати його до Берези Картузької належать до того самого ґатунку „правди”, як і те, що Юзефський був колись... львівським воеводою і мав відношення до „Бригідок”.

Чому уряд „не посміє...”, виявить кінцеве ствердження, ким насправді був прославлений комуністами Ярослав Галан.

**
*

В 1958 році вдалося за посередництвом деяких осіб дістати офіційне ствердження щодо справжньої ролі Ярослава Галана. Того ж року Ришард Незбжицкі (літературний псевдонім — Враґа)³⁰⁾ колишній ке-

²⁸⁾ Ярослав Галан „Вибране”, Київ 1951, стор. 9.

²⁹⁾ Ярослав Галан „Вибране”, стор. 9.

³⁰⁾ „Biuletyn Rozglosni „Kraj”, ч. 7(16), Варшава, 28 лютого 1956, стор. 2.

рівник „реферату Схід” II Відділу польського Головного штабу (розвідки) під датою 21. VIII. 1958 р. написав у листі м. інш. таке:

„...osławiony ukraiński komunista Jarosław Galan, zamordowany w 1949 r. przez banderowców był agentem i prowokatorem polskim”. („прославлений український комуніст Ярослав Галан, замордований бандерівцями в 1949 р., був агентом і провокатором польським”).

*
*
*

На тому можна було б поставити кінцеву крапку. Вона замкнула б те все, що досі було зафіксоване про подвійне обличчя провокатора і письменника. Крапка над „і” говорить про те, чому М. Т. Щирба з варшавського „Нашого Слова” мовчить про перебування Я. Галана у Варшаві. Одначе це все ще не вичерпує всієї історії життя цього зрадника.

ГАЛАН І СПРАВА КРУШЕЛЬНИЦЬКИХ

Про причину ненависти Ярослава Галана до Івана Крушельницького була вже мова передше. Не маючи змоги приховати того факту, автори „Приміток” до „Творів” зафіксували його в таких реченнях.

„Відповідь поплентачеві. Написано 1931 року з приводу виходу у видавництві „Нові шляхи” книги І. Крушельницького „Джерела творчості Ярослава Галана”.

...„Розглядаючи ранні драматичні твори Я. Галана, І. Крушельницький дає їм неправильну оцінку, кваліфікуючи шлях драматурга як шлях поступового занепаду, несправедливо звинувачує письменника в неоригінальності сюжетів деяких п'єс, „політично неграмот-

ною з погляду ідеологічного вважає одну з кращих комедій Галана „99%”. Звідси — гнівний тон памфлета, в якому допускаються подекуди гострі випадки проти І. Крушельницького.³¹⁾

У „Примітках” нічого не сказано, коли і чому розстріляно І. Крушельницького.

Крім згаданого вже памфлета п. н. „Відповідь полпентачеві”, — в якому Я. Галан називає І. Крушельницького „прихованим фашистом”, людиною, що виросла „в атмосфері міщанської гнилі” і для якої „Наполеон 1804 року є зразковим і щирим республіканцем,³²⁾ в іншому памфлеті п. н. „Про речі й події небуденні” ще в 1931 році Я. Галан погрожував Крушельницьким, що вони „потягнуть копитка”. Ось тодішні його власні слова і погрози, які він реалізував пізніше:

„Це зрозуміла вкінці одна з новошляхівських зірок (не маю на думці І. Б. А. В. і М. Крушельницьких) і, прозвавши себе Барсом (а не краще було б звичайним хам(елеон)ом з варшавського богословія?), з десперацією накинулася на „Вікна”. Особливо обурився поплутник на фейлетони Яги, за що цей складає йому подяку, бо зайвий раз переконався, що таку публіку треба так бити по, гм, тее..., щоби вкінці або очуняла, або — натягнула копитка.”³³⁾

Із зацитованого уривка видно, до яких брудних засобів вдавався Галан, щоб розправитися в „комуністичній родині” з видавцями советофільських „Нових Шляхів”.

Про перфідно-злочинну і провокаторську роллю Я. Галана, подуману далеко наперед перед виїздом сім’ї Крушельницьких на Україну, говорять спомини Івана

³¹⁾ Яр. Галан, „Твори”, том 2, стор. 738.

³²⁾ Я. Галан, „Твори”, том 2, стор. 215–216.

³³⁾ Там же, стор. 211.

Кузича. Ось уривки з них, що відносяться до перебування Я. Галана в Нижньому Березові. (Мову і стиль затримуємо за „Новим Шляхом“.)

ЧАЙ У КРУШЕЛЬНИЦЬКИХ

Одного дня після купелі д-р Володимира Крушельницька запросила майже все українське товариство, яке було на греблі, до себе на „чай“. Тепер у Крушельницьких не було вже слідно такого браку грошей, як у минулому році. Це ми дуже виразно бачили в кооперативі. Крушельницькі купували більше і за все платили готівкою.

На чай пішли майже всі. У Крушельницьких я тоді вперше побачив нову „зірку“ — Ярослава Галана. Прийшов також місцевий парох зі своїми дочками — о. Генсьорський. Отець Генсьорський за Австрії був москвофілом, сидів інтернований в Талергофі, а його жінка і діти втекли були до Росії, там жили і там виховувалися. Вернулися звідти вже після війни і вдома говорили по-російськи. В той час москвофільство вже не було модне ані poplatне, тому о. Генсьорський переключився на сельробізм покрою ред. Вальницького, також колишнього ряного москвофіла, і Пелехатого. Ярослав Галан, як син теж москвофільських батьків з Лемківщини, знайшов в о. Генсьорському свого однодумця.

Вечірка, яку зааранжувала панна Володимира, була на цей раз чисто товариського характеру. Хоч сам Антін Крушельницький з'явився також між молодими, але ніякої політики покищо не зачінав. У сусідстві, в іншого господаря мешкала „громадянка“ Лапчинська, дружина тодішнього советського консуля у Львові. Вона прийшла на короткий час на грище, де молоді гра-

ли відбиванки, але потім, коли гостей запрошено в хату на чай, вона непомітно усунулася і пішла до своєї хати.

Ярослав Галан поводився весь час нахабно і провокуюче. Звідки взялася тут оця „зірка”? Було відомо, що він походив з Засяння. Де ж Сян, а де Березів? Галан приїхав до Березова перший раз в 1927 році з березівськими студентами, що студіювали разом з ним у Кракові і приїздив уже сюди кожних вакацій. Він виявляв свої ліві погляди ще в Кракові і належав там до лівої студентської організації.

Згодом у Березові Галан нагледів собі 15-літню дівчину, Анну Геник, що трохи ходила до гімназії, і одружився з нею. Комуніст і безбожник брав шлюб у березівській церкві. Одруження з березівською дівчиною дало Галанові можливість на постійне поселитися в Березові. Не треба було великого спириту, щоб встановити, що Ярослав Галан займав становище зв'язкового КПЗУ на ці околиці.

В якийсь час після одруження Галан вислав свою дружину, яка мала тоді може яких 17 років, в Україну буцімто на студії. Перших кілька років вона листувалася з ним, але після великого голоду в Україні в рр. 1932-33 зовсім замовкла. Коли в 1939 р. більшовики прийшли в Західню Україну, вона не дала про себе ніякого знаку життя.

Діяльність Галана в Березові полягала в тому, що він розкладав і руйнував місцеве зорганізоване життя. Ненавидів усе, що українське. Як „кацап” ненавидів навіть українських комуністів. Він спарувався, розуміється, з о. Генсьорським, який зі становища „кацапа” розхвалював на всі лади „старшого брата”. О. Генсьорський не був комуніст, він був москвофіл, і комунізм був для нього засобом плюгавлення і нищення всього, що було українським надбанням.

Хоч у Березові перебували ці два духові побратими, а до них ще пристав новоспечений радянофіл А. Крушельницький, все ж це на березівців не мало ніякого впливу. Населення Березова було вже так національно свідоме і вироблене, що Антін Крушельницький не міг навіть знайти в Березові особи, що погодилася б розпродувати його журнал „Нові Шляхи”.

ПЕРША ГОСТИНА В УКРАЇНІ

Після вакацій цього року, донька Антона Крушельницького д-р Володимира сама одна поїхала в Україну. У тому часі у Львові появилися перші числа „Нових Шляхів”. А одночасно син Антона Крушельницького, Тарас, попав у Львові в тюрму під закидом приналежності до Організації Українських Націоналістів (ОУН). Він просидів у тюрмі цілий рік*). В „Нових Шляхах” почали появлятися об’ємисті статті д-р Володимири, в яких вона вихвалювала на всі лади комуністичний лад в Україні.

Наступного, мабуть 1930 р., д-р В. Крушельницька повернулася з України в Галичину. Як і попередніх років, родина Крушельницьких приїхала на вакації до Березова. Я заприятів, що д-р Володимира поводилася тепер у зустрічах із знайомими дуже здержливо. Одного разу я використав нагоду, що випадково зустрінувся з нею на самоті, і почав відкрито говорити про відносини в Україні. Я натякнув їй, що її поворот може

*) Тут автор спомину — Іван Кузич — очевидно помилково написав про приналежність Т. Крушельницького до ОУН і про один рік його ув’язнення. Тарас Крушельницький був членом Української Військової Організації (УВО) і за участь в атентаті на т. зв. Східні Торги у Львові у вересні 1929 року його було засуджено на кару 3-річного ув’язнення. — П. Т.

бути тільки комуністичним трюком і що вона повинна зрезигнувати з думки ще раз туди їхати. Мені здавалося, що вона потакуючим жестом потвердила мої слова. Я говорив даліше: „Ви, пані Володимиро, докладно пізнали за цей рік відносини в Україні, отже маєте змогу переконати вашого батька про зовсім хибний шлях, на який він вступив”. Вона відповіла мені, що батько готується до виїзду в Україну з цілою родиною.

„А Тарас?” спитав я.

„О, Тарас незабаром вийде з тюрми і поїде з нами”.

„Це нісенітниця!” сказав я на це. „Він же сидить за приналежність до ОУН. Це вистачить більшовикам, щоб вони при першій нагоді його зліквідували!”

Я бачив помітне збентеження у цієї вродливої, вихованої на Заході панночки, але вона не відповіла нічого. „Остерезіть своїх батьків”, сказав я ще раз, „бо це може бути руйною вашої родини”. Я не дістав відповіді на ці терпки, але, як пізніше показалося, правдиві слова. Наша розмова тривала кілька годин. Це була моя остання зустріч з д-р Володимирою на одинці.

ГАЛАН У СВОЇЙ РОЛІ

Дещо з нашої розмови необачно продісталосся у ширші кола, і про це довідався Галан. Вже кілька днів пізніше прийшла до мене на моє помешкання д-р Володимира із своїм братом Іваном і братовою Галею і просили мене, щоб я при якійнебудь нагоді заявив Галанові, що в розмовах з Володимирою ми ніколи не порушували ніяких питань, зв'язаних з її перебуванням в Україні.

Я спершу відмовився зробити це, просто тому, що не трактував Галана поважно. Коли говорив з ним, то так, що він пінився зі злости, а я тільки дратував його

книжками та насмійками. Та врешті панна Володимири вимогла на мені, що я написав їй на письмі мою заяву, в якій я стверджував, що пані Володимири ані зі мною, ані взагалі з ніким у моїй приязності про відносини в Україні не говорила.

Я зрозумів тоді, що Галан є ніким іншим, а „оком і духом” советської влади. Я в найближчому часі дав у читальні „Просвіти” в Березові доповідь про підривно-ну роботу Галана в селі. Тоді в сільробівських газетах помітилися на нас, зокрема на мене, наклепницькі статті. В тому часі Галан вніс до читальні „Просвіти” заяву про прийняття його в члени. Ми не лише його не прийняли, але й випросили з читальні, коли він прийшов туди ніби то як гість, і заборонили йому більше туди приходити. Ані Галан, ані о. Генсьорський не притягнули в Нижньому і Вижньому Березові ні одного члена до Сельробу.

ПРОВОКАЦІЯ НА ГУЦУЛЬЩИНІ

Одного разу я поїхав у кооперативних справах до Білих Ослав. Це село належало до Надвірнянського повіту, але місцева кооператива належала організаційно до Коломийського Окружного Союзу. З доручення Окружного Союзу я мав в Ославах перевести збори кооперативи та перевірити ґрунт для заснування кооперативи в Заріччю. Після зборів приступили до мене молоді ославські хлопці і розказали, що тому два дні були в Ославах „організатори ОУН” і заповіли, що принесуть зброю та підпільну літературу, при чому поклікалися на мене і на Василя Домашевського з Микулчина. Кажали також, що були в Березові у Стронецького і в Антона Крушельницького.

Ця розповідь мене дуже вразила. Я відразу змірку-

вав, що це якась провокаційна затія. В Делятині я знову натрапив на сліди цієї шайки. В Ямному я зайшов до місцевого просвітянського і кооперативного діяча Степана Німчука (в 1943 році розстріляний німцями у Ворохті за приналежність до української партизанки) і він теж оповів мені про незнайомих „організаторів”, що покликувалися на мене і на Василя Домашевського, а також на директора Крушельницького. Питалися, чи не потрібно зброї. Вони можуть її доставити, бо мають її сховану в Березові.

Після короткої розмови ми з Німчуком встановили, що це все дуже підозріле, бо „організатори” заходили по селах до передових хлопців, зв'язаних з легальними організаціями молоді. Тому я не занехав справи, а пішов з Ямного до Микуличина до Василя Домашевського. Це була, як на свій дуже молодий вік, одна з найчільніших постатей в долині Пруту. В Микуличині Василь Домашевський був поважним авторитетом.

Я зайшов до кооперативи, в центрі села, де Василь Домашевський був членом дирекції. В крамниці був великий рух. Двох крамарів і Домашевський продавали товар. Покупці — самі літники, бо це був вакаційний сезон. Я зміг поговорити з Домашевським наодинці аж увечері у нього в хаті. На основі описів осіб ми прийшли до переконання, що одним з провокаторів був мабуть один місцевий „панок”, який саме втратив був посаду в тартаку і дуже часто зникав зі села. Не було виключене, що польська поліція вживала його для своєї брудної роботи. Другим з трійці „організаторів” мав би бути якийсь чорний тип з Коломиї, який жив у Коломиї при вул. Собіського і також часто зникав з дому під претекстом, що за ним слідкує поліція. Всюди, де ці особи з'являлися, покликувалися також на Крушельницького. Тому ми вирішили, що треба піти до Крушельницьких і про все його повідомити.

Наступного дня я вже в пополудневих годинах через Рокиту був у Березові. Не йшов додому, а просто пішов до Крушельницьких. Не гаючи часу, приступив до директора Крушельницького і прошу його про кілька хвилин розмови наодинці. Крушельницький взяв коц і ми пішли в город та сіли в холоді під деревом. Коли я розказав йому про все, Крушельницький заламав руки і скрикнув: „Це страшна провокація! Чи можете це все повторити в хаті при цілій моїй родині?“

Ми пішли до хати і я ще раз переповів останні події з загадковими „організаторами“. Тим часом директор Крушельницький вийшов з кімнати і вернувся аж на добру годину часу. З собою приніс готову написану статтю до „Діла“ під наголовком „Провокація на Гуцульщині“ приблизно такого змісту: В останніх тижнях вештаються по селах Гуцульщини якісь темні типи і буцімто організують якусь підпільну організацію, вербуючи до неї людей і оферуючи зброю. Покликаються на різні прізвища, між іншим і на мое. Це явна провокація, бо ані ніхто з тих осіб, ані я, не маємо нічого спільного з тією роботою. Ця робота має за ціль втягнути молодь, активну в легальних товариствах, у сфабриковану підпільну акцію та спровокувати політичний процес на Гуцульщині.

Цю острогоу „Діло“ видрукувало в найближчому числі. Після її появи по „організаторах“ слід пропав. Провокація, закросна на велику міру, не вдалася.

ВИІЗД КРУШЕЛЬНИЦЬКИХ

Того року Крушельницькі трималися вже здалека від березівського товариства. Говорили теж при зустрічах стриманіше. Це був останній сезон їх перебування в Березові. Того року була з ними жінка чи не

секретаря большевицького консуляту — Волкова. Говорила виключно по-російськи.

Були теж того року на вакаціях у Березові посол УНДО Заваликут, ред. „Кооперативної Республіки” д-р Карло Коберський, ред. Остап Павлів, але вони з Крушельницькими не контактувались. Помітний був тихий бойкот родини Крушельницьких. Вийнятком була Галя Левицька-Крушельницька, яка заявляла відкрито, що в Україну із своїм чоловіком Іваном не поїде. Пізніше так і зробила. В Україну разом з Іваном і цілою родиною Крушельницьких поїхала тільки їхня донечка, тоді може трилітня Лариса. Поскільки знаю, після ліквідації Крушельницьких большевиками, Галя Крушельницька видобула свою донечку з Советського Союзу назад до Польщі. Цією справою займався польський Червоний Хрест і навіть, як казали тоді, сама пані Пілсудська. Ларису відставили большевики до Швеції, а зі Швеції привезла її до Варшави сестра шведського Червоного Хреста”.

Наприкінці спомину Іван Кузич зробив такий висновок:

„Немає для мене сумніву, що Ярослав Ґалан відіграв рішальну роль в трагедії родини Крушельницьких. Він слідкував за всіма, хто був активним антибольшевиком, слідкував також за советофільською родиною Крушельницьких. Частина його записок, які вказували на те, ми знайшли в 1941 році у його тестя.

Антін Крушельницький ціле своє життя був на високій суспільній позиції, педагог, письменник, видавець, політик. На склоні свого життя він вступив на протинародній радянфільський курс і заплатив за цю свою помилку життям своїм і своєї родини, з рук тих, яким повірив. Це була його трагедія.”³⁴⁾

³⁴⁾ Іван Кузич „Трагедія родини Крушельницьких”, „Новий Шлях”, Вінніпег, чч. 85-87/1960 і 1/1961.

Ми зумисне напровадили довший розділ із споми-нів Івана Кузича, бо він допоможе побачити Я Галана у правдивому і непофальшованому світлі. Автор до ча-су написання спомену не припускав, що Я. Галан у ро-ках перебування в Березові був на службі польської дефензиви і тому в 1960 році не зробив додаткових ви-сновків.

Із широкозакроеного пляну провокації на Гуцульщи-ні... з участю Крушельницьких нічого не вийшло, бо тому на перешкоді стала своєчасна заява А. Крушель-ницького в львівському щоденнику „Діло”. Але повз самого факту провокації мовчки таки не можна пройти.

Виникає питання: хто був заінтересований у того роду провокації і для чого її було монтовано у тому районі?

Із слів Івана Кузича виходить, що організаторами провокації були поляки з використанням агентів і про-вокаторів з-поміж українців. Втягнення до цієї справи А. Крушельницького свідчить, що плян був подуманий на довшу мету і на різні можливості, включаючи туди і випадок виїзду Крушельницьких на Україну.

Страх, який відчували члени родини Крушель-ницьких перед Я. Галаном, може впливав тоді з ін-стинктивного передчуття небезпеки, що їм грозила з його боку, але цей страх не був позбавлений реального ґрунту. Прецінь ще зовсім свіжим тоді був серйозний конфлікт між Я. Галаном та Іваном Крушельницьким на плягіят, що його допустився Галан, написавши „Дон Кіхот із Еттенгайма.”

Слід допустити таку думку, що польська розвідка майструвала провокацію за активною допомогою з боку М. Галана. Пов’язання Антона Крушельницького з ОУН саме говорить про Галанову режисерію. Зрештою, від-гомни того всього, що діялося в районі Гуцульщини, включно з обвинуваченням Івана, Тараса і Антона Кру-

пнелъницьких, що вони приїхали з Польщі з „завданьями по вчиненню... ряду терористичних актїв”, знаходимо у мотивах вироку.

Агентство „ТАСС” від дня 18 грудня 1934 р. подало такого змісту повідомлення:

„З 13 по 15 грудня ц. р. Виїзна сесія Військової колегії Найвищого суду під головуванням тов. Ульриха, членів Ричкова та Горячева розглянула справу:

1) Крушельницького Івана 2) Крушельницького Тараса 3) Сказинського Романа 4) Лебединця Михайла 5) Шевченка Романа 6) Карабута Анатолія 7) Сидорова Петра 8) Скрипи-Козловського Григорія 9) Фальківського Дмитра 10) Косинки Григорія, 11) Оксамита Михайла 12) Щербини Олександра 13) Терещенка Івана, 14) Буревія Костянтина 15) Влизька Олексія, 16) Дмитрієва Євгена 17) Богдановича Адама 18) Бутузова Порфирія 19) Бутузова Івана 20) П'ятниці Володимира 21) Блаченка Якова 22) Полевого Доминіка 23) Коптюра Івана 24) Борецького Петра 25) Лук'янова-Світозорова Левні 26) Пивненка Костянтина 27) Матіяша Сергія 28) Ляшенка Олександра.

по обвинуваченню в організації підготовки терористичних актїв проти працівників радянської влади.

Суд встановив, що більшість обвинувачених прибули в СРСР через Польщу, а частина через Румунію, маючи завдання по вчиненню на терені УРСР ряду терористичних актїв. Керуючись постановою ЦКВ СРСР від грудня ц. р. і арт. 54-8, 54-11 КК УРСР, Виїзна сесія Військової колегії Найвищого суду СРСР всіх вище поданих осіб присудила розстріляти, майно всіх конфіскувати. Вирок виконано.”

**
#

Епілог справи жахливий. 28 осіб лягло від куль московських опричників. Факт вставлення обох Кру-

пельницьких на перші місця акту обвинувачення не є випадковий. В мотивах вироку про „терористичні акти” так і чути відгомін версії провокаторів, що в Березові переховувалася зброя... під опікою Крушельницьких.

Дмитро Соловей, автор книжки „Голгота України”, реєструє, що в повідомленні про виконання вироку було ще й таке речення:

„При затриманні у більшості обвинувачених забрані револьвери і ручні гранати.”³⁵⁾

Враховуючи всі матеріяли і свідчення осіб, слід зробити висновок, що Я. Галан — співвинний у знищенні Івана і Тараса Крушельницьких і засудженні на довічне ув’язнення Антона Крушельницького.

Того він допустився, працюючи в польській поліції в характері агента і провокатора і з низьких особистих мотивів — пімсти.

*
*

До парадоксів буднів у російсько-большевицькій імперії Микити Хрущова належить сьогодні такий факт, що з постріляних у 1934 році вже реабілітовані помертно Олекса Влизько, частинно Гр. Косинка і навіть Антін Крушельницький, хоча ним видавані в 1930 роках „Нові Шляхи” ще трактуються як журнал, що „в основі своїй прогресивний”, але „друкував матеріяли, в яких поблажливо писалось про окремих „діячів” з буржуазно-націоналістичного табору, інколи перекручено висвітлювалась історія боротьби трудящих за встановлення Радянської влади на Україні.”³⁶⁾

³⁵⁾ Дмитро Соловей „Голгота України”, частина I. Накладом „Українського Голосу”, Вінніпег 1953, стор. 231.

³⁶⁾ Український історичний журнал ч. 3, травень-червень 1962, Київ, К. М. Млинченко „Життя в боротьбі”. (До 60-річчя з дня народження Я. Галана) стор. 142.

Але рівночасно в великій пошані в ССРСР перебуває Я. Галан, який з „панської Польщі” допоміг знищити тих, що з них нині декого реабілітовано. Цей парадокс буде зрозумілий тоді, коли візьметься під люпу причини, що зумовили звеличування професійного агента і провокатора.

Подібний до Галана, Юрій Мельничук, висловив погляд і доручення компартії наступно:

„Радянський народ ніколи не забуде пристрасних творів Ярослава Галана — нищівного викривача ворогів радянського народу, борця проти англо-американського імперіялізму, фашизму, українського буржуазного націоналізму і католицизму.”³⁷⁾

Сказано хіба ясно. Кожний бандит, злодій, провокатор і остання креатура — всі вони можуть бути зараховані до „советських патріотів”, коли вони перед Москвою будуть мати такі „заслуги”, як Я. Галан.

**
*

Володимир Белаєв з Москви надіслав статтю до київської „Літературної України”. Стаття п. н. „Друге народження. З споминів про Ярослава Галана” винятково цікава. Деякі її місця сенсаційні, простіше висловившись — прямо ревелаяційні.

Почнемо від зацитування сміховинно-примітивних, а до того ще й графаретних висловів, які не тільки дискваліфікують автора, але до решти добивають і Я. Галана.

„В умовах подвійного тиску з боку австрійської контррозвідки і агентури Ватікану проходили дитинство і молодість Галана.

У русофільській сім’ї Галанів читали російську лі-

³⁷⁾ Я. Галан „Вибране”, Київ 1951, стор. 3.

тературу, співали російських пісень. Багатство культури російського народу Ярослав Галан увібрав з дитинства з молоком матері.

„Коли заgrimіли гармати першої світової війни, батько Галана потрапляє в концентраційний табір Талергоф, створений австрійською контррозвідкою для русофільськи настроєних галичан, а сім'я його незабаром евакуюється з відступаючими з Галичини російськими військами в Ростов-на-Дону.

„З іншого боку, життя в Ростові, постійне спілкування з російськими людьми ще більше прищепили любов до літератури і мистецтва народів Росії, навчили Галана любити мову, на якій писав революційні декрети великий Ленін. І не випадково, що свій останній нарис „Велич визволеної людини”, сторінки якого вбивці обагрили кров'ю письменника, Ярослав Галан написав саме російською мовою. Все краще в його благородному серці, в його постійному рівнянні на Радянський Схід символізувалося в цьому знаменному факті.

У Львові, цьому дуже важкому тоді місті, місті з трьома митрополіями Ватикану, у боротьбі з багатолічними ворогами, — з похмурих міщанством і войовничими українськими націоналістами, — ще більш загартовується принциповий характер Галана, який виростає у справжнього письменника, в гнівного публіциста-викривача.

Ми, на жаль, ще неповно (особливо російський читач) знаємо драматургію, бойову публіцистику Галана тих тридцятих років. Виступаючи під псевдонімом „Яга” в розділі „Тріски в оці”, який регулярно публікувався у „Вікнах”, він з надзвичайної сили сарказмом висміював діячів-націоналістів — клерикалів, пілсудчиків і, передусім, названого ним ще тоді „мутієм святої водички” нинішнього кандидата у ватиканські святі митрополита Андрія Шептицького. Йому доводилося

вести боротьбу не тільки з зовнішніми ворогами, а й з тими, хто, замаскувавшись лівими фразами, перебував і в групі „Горно”³⁸).

ПРИЗНАЮТЬСЯ ДО ВБИВСТВА АННИ ГАЛАН

Треба було бути аж советським майором КГБ, письменником і „російським читачем”, щоб додуматися до такої дурноти, як це видно з рядків цитованих уривків.

Рівночасно треба було чекати близько чверть століття, щоб большевики призналися до вбивства дружини Я. Галана, сім’ї Бобинських та інших осіб.

Слід при тому нагадати, що в Галичині ще до 1939 року факт знищення жінки Я. Галана був відомий, а починаючи від 1942 р. тут і там різні автори підіймали це питання.

В офіційних большевицьких виданнях ця справа промовчувалась. Навіть рідний брат дружини Галана — Антін Ґеник — у своїх споминах у „Вітчизні” в 1961 році не відважився згадати про трагічну смерть сестри. Навпаки. Як ми вже цитували, автор тоді писав про „велику радість, що мрія Анни здійснилась”.

Ба, щобільше. Ще в місяцях травні-червні 1962 року К. М. Млинченко, автор статті „Життя в боротьбі (До 60-річчя з дня народження Я. О. Галана)”³⁹ ні словечком не згадав про трагічну загибель Анни Галан.

Вперше, з рації приналежності до „вищої раси”, до нації „старшого брата”, забрав слово в цій справі Володимир Беляєв. Виявлена ним версія має багато недомовлень. Не подані ні дата смерти, ні обставини її

³⁸) „Літературна Україна”, орган Правління Спілки Письменників України, ч. 58. Київ, 20 липня 1962, стор. 2.

³⁹) „Український історичний журнал” ч. 3, Видавництво Академії Наук Української ССР, Київ 1962, стор. 142-144.

Володимир Беляев

нар. 21. 3. 1909 р. у Кам'янець-Подільському, член КПСС. Автор повістей „Граница в огне”, „Старая крепость” та ін. За його сценарієм поставлено антиукраїнський фільм „Іванна”.

арештування, ні вироку, ні рід смерти (розстріл?). Скільки людей було з нею ліквідовано тоді? Далі є мова про якийсь „брехливий донос” зі Львова, але й тут, за стилем большевицьких публіцистів-пропагандистів, всієї правди не виявлено.

Володимир Павлович Беляев, що з’явився у Львові вже в 1944 році, як „спецкор Всесоюзного Радіокомітету”,⁴⁰⁾ розповідь про вбивство Анни Галан почав від неймовірно неправдивої тези про причину її виїзду в Україну. Я. Галан не мав підстави побоюватися про арештування дружини польською поліцією з таких наявних причин:

У 1932 році Анні було всього 17 років, Я. Галан не був до того часу „арештований”, був принаймні від 1929 року на службі польської дефензиви, і тому майор КГБ В. Беляев зовсім непотрібно силується на... оригінальність. Зрештою, досі ніхто з офіційних авторів записок про життя Я. Галана навіть не зробив натяку на таку можливість, розуміючи, що це веде до компромітації.

Даємо слово В. Беляеву.

„Ненавидячи Ярослава Галана, заздрячи його талантові, його освіченості, троцькіствуючі літературні кастрати вирішили, щоб помститися, вразити письменника у саме серце.

Побоюючись, як би поліція не арештувала його ще дуже молодую дружину, Галан відправив її в Радянський Союз продовжувати освіту. Дружина Галана стала вчитися в Харкові. Це було якраз після того, як покінчив самогубством необгрунтовано обвинувачений Микола Скрипник, який був наркомом освіти. Його звинувачували і в зв’язках з галичанами-біженцями з панської Польщі. Такі обвинувачення особливо поси-

⁴⁰⁾ „Письменники Радянської України”, В-во „Радянський письменник”, Київ 1960, стор. 37.

лилися після самогубства Скрипника і, природно, кидали тінь на багатьох чесних людей, що виїхали із Західної України. Незабаром був арештований талановитий поет, один з основоположників „Вікон”, Василь Бобинський. Дружина його покінула життя самогубством. А саме в цій сім’ї і була прийнята в Харкові дружина Галана. І ця обставина, і брехливий донос, що надійшов із Львова від ідейних противників письменника й кидав тінь на його дружину, зробили і її жертвою невинуваних репресій. Це був тяжкий удар по Галану! Але, свято вірячи в невинність дружини, відчуваючи, що зроблено жахливу помилку, Галан внутрішньо не зламався і, як і раніше, залишався на бойовому посту чесним, непримиреним бійцем за справу комунізму. Таким він був весь час, таким лишився і після того, як восени 1939 року на допомогу західним українцям прийшла Червона Армія⁴¹⁾.

Ствердження В. Белаєва, що „Галан внутрішньо не зламався” не говорить в користь цього зрадника. Навпаки. Воно дискваліфікує його як чоловіка дружини, людину і письменника. Це ствердження тільки потверджує слова д-ра Ю. Геніка-Березовського про низький і підлий характер Я. Галана, про брак елементарних почувань до своєї дружини, про безвольну людину — типового раба, що звик служити всім...

Вже й не говорити про те, яке справжнє свідцтво виставив собі В. Беляєв!

⁴¹⁾ „Літературна Україна”, 20 липня 1962, ч. 58, стор. 2.

ГАЛАН НА СЛУЖБІ ОКУПАНТА

Вмаршування советської армії на західньоукраїнські землі в 1939 році застало Я. Галана у Львові. Він зголосився до праці і дістав призначення в редакції „Вільна Україна”. За півтора року першої окупації він надрукував більше ста різних памфлетів і нарисів⁴²⁾.

В київській газеті „Комуніст” з датою 17 травня 1941 року Галан помістив памфлет з Нижнього Березова п. н. „Скарби”.⁴³⁾

Місяць перед виникненням советсько-німецької війни Я. Галан у неймовірний спосіб запламував своїх знайомих, сусідів і добродіїв, коли жив з ними у Ниж. Березові, як ворогів советського режиму. Він не тільки зробив донос на живих (на Миколу Арсенича, зв. Макойдою, який правдоподібно загинув в УПА, і Степана Арсенича (Кубіка), сина Антона, який загинув в гітлерівському концлагері Авшвіц), а й мертвих порушив у гробі. Людину, яка його колись приймала в себе і гостила, Степана Ґеника-„Товстюка”, він назвав „ненаситним глитаєм”.

Після появи доносу в „Комуністі” большевики не мали часу розправитися з тими „ворогами народу”, бо вже 22 червня 1941 р. прийшло до війни.

Але ще в другому дні війни Я. Галан вспів післати на смерть колись свого знайомого — Василя Ґеника. Ось, що про те пише Ю. Ґеник-Березовський:

„Василь, Галанів приятель, хоч завжди при ньому стримувався з висловами обурення на адресу большевиків, то таки другого дня після вибуху німецько-російської війни дався спровокувати на дискусію і висло-

⁴²⁾ Я. Галан, „Твори”, Київ 1960, том I. стор. 11.

⁴³⁾ „Комуніст”, орган ЦК КП(б)У і Верховної Ради Української ССР, Київ, 17 травня 1941, ч. 114, стор. 3. „Скарби” не ввійшли до 3-томного видання „Творів” Я. Галана.

вився, що нарешті ССРСР розвалиться. Годину пізніше, після відходу Галана, до помешкання ввійшли енкаведисти і забрали Василя. Коли німці ввійшли до Львова, Василева жінка найшла трупа свого чоловіка в одній з львівських в'язниць: був зторгуваний, а очі виколено.

Так відплатився Василеві Геникові за дружбу, поміч і приязнь „полум'яний памфлетист” Я. Галан”.

У 1944 році Галан приїхав знову до Березова. Люди боялися йому сказати, що його приятеля вбило НКВД, і твердили, що правдоподібно це зробили німці. Однак Галан самотєвно сказав: „Ні, ми його зліквідували, бо він був замаскованим ворогом советського народу. Так згинуть всі, що стоять нам на дорозі...”

І дотримав слова: з його приїздом до Березова почались арешти, знищено заможніших селян, а найперше родину Степана Геніка „Товстюка”. Його внуків і правнуків розстрілювано за „допомогу партизанам-націоналістам.”⁴⁴⁾

Свій пасквіль і донос Я. Галан закінчив лакейським рефреном про „скарби, чудово осяяні сонцем Сталінської Конституції.” Сексот і холуй два останні слова обов'язково написав з великої літери.

**
*

Найновіший оборонець злочинних діл Я. Галана — В. Белаєв — згідно з сучасним панівним курсом у ССРСР, кидаючи мазки на папір, рівночасно розправився з Кагановичем і Молотовим. Беручи цей факт до уваги, та факт, що В. Белаєв належить до числа найбрудніших авторів, слід дуже обережно підходити до його висновків.

⁴⁴⁾ „Гомін України” ч. 32/34 за 17 грудня 1949.

Для документації подаємо те, що помістив В. Бєлаєв у „Літературній Україні”:

„Ярослав Галан працює в обласній партійній газеті „Вільна Україна”, друкує там прекрасний памфлет про українських націоналістів „Лицарі насильства і зради”, пише статті і замітки, бере участь у роботі Львівської філії Спілки письменників. Однак, треба чесно сказати, тоді він ще не займав того заслуженого становища в радянській українській літературі, на яке вже мав право. Тільки підозри, кинуті на всіх колишніх членів розпущеної помилковим рішенням Комінтерну Польської Комуністичної партії і КПЗУ, падає і на Галана, і на Гаврилюка, і на багатьох інших учасників „Вікон”.

На повну силу розгортається талант Галана в тяжкі роки війни. Гітлерівське вторгнення застає Ярослава Галана на відпочинку в Коктебелі. Відірваний від Львова, без речей і грошей, залишившись тільки в літньому костюмі, він знаходить притулок на російській землі — в Москві, Саратові, Уфі та інших містах Російської Федерації. Він працює радіокоментатором в українських радіостанціях, що працювали на окуповану Україну. Його радіокоментарі зібрані в книжечці „Фронт в ефірі” і видані Держвидавом ще в 1943 році.

Більшість з цих коментарів народжені експромтом. Галан слухав ворожі радіопередачі, кілька хвилин обдумував відповідь, потім ішов у студию до відкритого мікрофона і без якогось підготовленого тексту відповідав — говорив усе, що було в нього на душі. То був справжній бій по радіо з усією армією гітлерівських пропагандистів, починаючи з Геббельса, Дітріха та інших! Можливість воювати так, одразу, без паперу, за свідчувала велике довір'я, виявлене письменникові з боку уряду і Центрального Комітету Комуністичної партії України.

На жаль, і в цій благородній, сміливій роботі Галан замість заохочення зіткнувся з порядками культу особи. Якось він з сумом оповідав мені, що в одній з передач зачепив польський еміграційний уряд у Лондоні, який все ще виношував пляни загарбання Львова. Посол цього уряду (чи то Ромер, чи то Кот) прийшов зі скаргою на Галана до В. Молотова, що віддав тоді нашою іноземною політикою. Молотов, вперше почувши ім'я Галана, зажадав тексти його виступів по радіо, а коли текстів не виявилось, наказав припинити цю „крамольну витівку”.

— Так мені затулили рота, — сумно посміхаючись, сказав Галан. — А я ж до самого кінця війни міг би виступати з своїми коментарями, воюючи з ворогом в ефірі!

Він продовжив цей доблесний поєдинок з ворогом, повернувшись у Львів наприкінці липня 1944 року, розпочавши його на сторінках обласних газет, а потім перенісши на сторінки республіканської газети „Радянська Україна”, яка послала його спеціальним кореспондентом на суд міжнароднього трибуналу в Нюрнберг.”⁴⁵⁾

Децю іншу версію про причину виїзду Галана з Криму, з Коктебель,⁴⁶⁾ подав Юрій Мельничук. На виклик голови правління Спілки советських письменників Я. Галан виїхав до Москви. Там призначили йому ролю по професії, завдання провокатора. Галан мав стати „ПОП”-ом (пелньонцим обовйонзкі поляка — виконуючим обов'язки поляка). Він разом з іншими дістав доручення „навернути” поляків, що перебували в ССРСР на дорогу „праведних”, себто на комунізм, з орієнтацією на Москву.

⁴⁵⁾ „Літературна Україна”, ч. 58, стор. 2, 1962.

⁴⁶⁾ Коктебель — це назва виноградського радгоспу в районі Феодосії („Крим у фотоілюстраціях”, Київ 1959).

НКВД, знаючи про його службу в польській розвідці, використовувало Галана на всі можливі способи. Він дістав працю в редакції польської газети „Нове віднокрєнгі” — „Нові обрії”.⁴⁷⁾

Із рядків „Приміток” до третього тому „Творів” Я. Галана⁴⁸⁾ можна довідатися про те, що Галан принаймні від 1944 року публікувався на сторінках газети „Червони Штандар” („Червоний Прапор”). 23 грудня 1944 він помістив у польській газеті заклик-статтю „До браці полякув” („До братів поляків”), в 1948 р. „Зм’єршх обцих богуф” („Сумерк чужих богів”) і т. д.

Рівночасно він був радіокоментатором радіостанції ім. Т. Г. Шевченка (Саратов, 1942), а з осені 1942 р. почав працювати в редакції „Советская Украина”. Після прогнання німців з Харкова, Галан дістав посаду радіокоментатора в прифронтовій радіостанції, що була зашифрована під назвою „Дніпро”. Пізніше перейшов на роботу до редакції газети „Радянська Україна”.

**
*

Згідно з оцінкою В. Бєлаєва, „Лицарі насильства і зради” це „прекрасний памфлет про українських націоналістів”. Для пояснення справи виникнення названого памфлету, треба нагадати дещо про деяких осіб, що про них розказує Галан.

Вже з перших днів появи НКВД на західноукраїнських землях у 1939 р. почалось полювання за людьми, що були заангажовані в суспільно-політичному житті. Жертвою репресій м. інш. впали теж і колишні депутати до варшавського сейму Володимир Цєлевич, Дмитро Левицький, сенатор Остап Луцький та інші.

⁴⁷⁾ Я. Галан „Вибране”, Київ 1951, стор. 10.

⁴⁸⁾ Я. Галан „Твори”, т. 3. „Примітки” стор. 547-559.

У львівській газеті „Вільна Україна” від 1 березня 1940 р. появилася названий вище памфлет, в якому Галан виніс смертний вирок В. Целевичеві, Дм. Левицькому і О. Луцькому. Першого публічно і брехливо обвинуватив, що він, як секретар УНДО „підписав у 1931 році присягу до смерті вірно служити складковським”, другого, разом з Василем Мудрим, що „обидва з шкури лізли, вислужувалися, щоб здобути ласку сміглих, складковських і беків та разом з ними плели пляни війни проти СРСР, мріяли про відірвання Радянської України від Соціалістичної Батьківщини трудящих”, сенатора О. Луцького, що „вславився своєю зрадницькою діяльністю ще з 1919-го по 20-ий рр., коли Петлюра відрядив його до штабу Пілеудського для укладення таємної угоди, згідно якої правобережну Україну мала одержати Польща.”

Окремо попалося ще Степанові Баранові, З. Пеленському і Степанові Скрипникові (нині арх. Мстиславові).⁴⁹⁾

Результатом чергового доносу і публічного нападу наклепника Галана за погодженням з НКВД було те, що В. Целевич, Дм. Левицький і О. Луцький, опинившись у большевицьких тюрмах і концлагерях, там і загинули.

**
*

Оповідання, нариси, а зокрема памфлети і фейлетони Я. Галана кидають світло на мораль, характер, психічну структуру автора, а далі на його діяльність. Безперечний публіцистичний талант він зужив на службу ворогові, чим себе поставив поза рамки укра-

⁴⁹⁾ Я. Галан „Твори”, том 2. „Лицарі насильства і зради”, стор. 250-256.

їнського народу. Енергію і творчу думку спрямував проти власного народу і його інтересів.

Несамовитий егоїст, егоцентрик, грошолоб і наклепник, інтригант, цинік і провокатор, агент двох розвідок, людоненависник і фальшівник, спекулянт і донощик — ось те все, що складається на Я. Галана. І ось цього мерзенника Петро Довгалик ставить як приклад, мовляв, „у його творах ожили гнівні слова Шевченка, полум'яна пристрасть Франка і Горького”,⁵⁰⁾ а „противатиканські памфлети Галана є тим найкращим, що дала світова атеїстична і антиклерикальна література після Поля Ляфарга, Анатолія Франса, Максима Горького, Івана Франка.”

Працюючи в рр. 1929-1932 у львівському комуністичному журналі „Вікна”, Галан під псевдонімом Яга написав низку брудних памфлетів: „Календарна бігунка”, „Хи-хи-хи”, „Велике самозапертя”, „Кури на ганку”, „Як співає канарок”, „Божеські герці”, „У білій гарячці”, „Лицарі чорної руки”, „Ні, на Сході — ми” і т. п.

В них він клеймить, оклеветує і з позицій москвофіла засуджує діяльність Дмитра Донцова, Дмитра Палієва і Дмитра Левицького, висміює журнали і газети „Червона Калина”, „Неділя”, „Народня Справа”, „Дніпро”, „Майбутнє Нації”, „Листопад”, календар „Просвіта”, „Сільський Господар”, „Новий Час”, „Громадський Голос”, „Нова Хата”, „Поступ” та інші. Жертвою нападів його пера падуть далі: М. Галущинський — голова „Просвіти”, письменниця К. Федорович-Малицька, письменник Володимир Островський, журналіст Іван Кедрин-Рудницький, Карло Коберський, редактор місячника „Кооперативна Республіка”, Матіїв-Мельник, Мілена Рудницька — голова „Союзу Українок”, поет

⁵⁰⁾ Я. Галан „Твори”, то I. стор. 35.

⁵¹⁾ Там же, стор. 40-41.

Євген Маланюк, голова Проводу ОУН полк. Євген Коновалець та інші.

Типічний наклепник, інтригант і аморальний тип, маючи можливість писати, в приступі манії переслідування на тлі зради власного народу, свою жовч виливав і на митрополита Андрея Шептицького, Наукове Товариство ім. Т. Шевченка, Рідну Школу, Літературно-Науковий Вісник, змішуючи їх та інших разом з польськими журналами, політиками, установами і т. п. Проте ні разу Галан не виступив проти москвофілів, які вислугувались полякам і не станув на захист українців, що їх нищила Москва в тих же роках.

В 1939 році, вже під більшовіками, Галан почав частково друкуватись в російській мові („На мості” 1939, одноактна п’еса „Шуми, Марица” 1942 і т. д.).

**
*

З часу перебування Галана на посаді радіокоментатора залишилися деякі його сатири, що схоплені під назвою „Фронт в ефірі”.⁵²⁾

У ту збірку ввійшли радіокоментарі, памфлети і фейлетони. Збірка цікава з того боку, що Галан на доручення Москви в роках 1942-1943 головню розправлявся з українським визвольним рухом в Україні. Звичайно, що він, як випробуваний провокатор, всілякі прояви сугубо українського походження зв’язував з гітлеризмом, нацизмом і т. п.

У коментарі „Ляпас” він називає епітетами з московських завулків тих усіх київських інтелігентів, які не втекли разом з більшовіками на Схід. Коментар „Хам” присвячений німецькій протицерковній політиці. Тут ще раз вилізло наверх обличчя хамелеона. Воюючий атеїст нагло прокинувся захисником релігії

⁵²⁾ Я. Галан „Твори”, том II. стор. 257-302.

і Церкви католицької, але.. в Німеччині.⁵³⁾ У цьому ж слові, Галан, нав'язуючи до якоїсь неназваної газети в Лісбоні, заатакував митрополита УАПЦ Полікарпа та інших його владик і священників, а далі Українську Католицьку Церкву в Галичині.

В грудні 1942 р. Галан присвятив один з коментарів Миколі Лемикові, членові ОУН, що в 1933 році вбив у Львові працівника совєтського консульства Майлова. Він назвав цей коментар „Лемики”. Незважаючи на те, що Лемик впав від куль німецького окупанта і в часі, коли Галан писав свій підлий коментар Лемик уже не жив, подвійний агент і провокатор не утримався від злоби, злісного фальшування фактів і примітивного свисту над людиною, яка життя своє віддала за Україну, а не за її ворогів.

Під назвою „Люди без батьківщини”⁵⁴⁾ Я. Галан, вірний по-собачому слуга Кремлю, в брудний, лайливий і цинічно-брехливий спосіб насміхається з Є. Коновальця, „Союзу Визволення України”, Залізняка, Донцова, Павла Скоропадського, М. Міхновського, Центральної Ради, загинувших під Крутами, С. Петлюри, Ольги Басараб, П. Певного, Є. Онацького і Островерхи, Андрія Ливицького і Дм. Ливицького, називаючи їх обох Левицькими.

Визутий зі всіх моральних і навіть, так би мовити людських, почуттів, Я. Галан схвалює знищення окупантом українських вояків під Базаром, суд над членами СВУ, голодову облогу і терор в Україні в 1933 році.⁵⁵⁾

У підрозділах під назвою „В обіймах свастики” і „Догралися”... Галан з саратовської радіостанції на до-ручення імперського центру ляв тих усіх українських

⁵³⁾ Я. Галан „Твори”, том II. стор. 263-265.

⁵⁴⁾ Я. Галан „Твори”, том II. стор. 271.

⁵⁵⁾ Я. Галан „Твори”, том II. стор. 276.

патріотів, які боролися проти Польщі і тих, що з червнем 1941 року почали відстоювати і боротися за право українського народу на незалежність.

Тут якось йому пролізло крізь горло, що „два озброєні загони, що їх німці в перші дні війни дозволили організувати”... „були розігнані німецькими офіцерами...” „Більш активні і честолюбиві націоналістичні верховоди були ліквідовані гестапо”...⁵⁶⁾

Надслухуючи гітлерівські радіомовлення в роки другої світової війни, Я. Галан воював не так з німцями, як з українцями.

В м. березні 1942 р. він у коментарі „Собача служба”,⁵⁷⁾ вимішавши горох з капустою, накинувся на „Жіночу службу для України”, що в тяжких умовах німецької окупації частково продовжувала працю „Союзу Українок”. З цього ж місяця коментарі „Під порогом” і „Клеврети плачуть”⁵⁸⁾ Галан відвів справі німецької політики в Україні в роках 1918 і 1941, атакуючи рівночасно Лизогуба, Чикаленка і Терещенка, Бандеру, Мельника, Луцького, Шепаровича та інших. Кількох з названих він нап’ятнував за намагання відновити діяльність „Маслосоюзу”, „Сільського господаря”, „Народної торгівлі” і „Українського союзу кооператив”.

В радіокоментарі з 1943 р. „Волинь наступає”⁵⁹⁾ Галан, відповідаючи на німецькі обвинувачення, що „партизани вбивають польських жінок і дітей”, не приписує ці вбивства советським партизанам, а Боровцеві — Т. Бульбі.

В гумористичному журналі „Перець” ч. 13 за 1943 рік⁶⁰⁾ появилвся памфлет Галана під назвою „Від Пет-

⁵⁶⁾ Я. Галан, „Твори”, том II. стор. 277.

⁵⁷⁾ Я. Галан „Твори”, том II. стор. 278-281.

⁵⁸⁾ Там же, стор. 281-287.

⁵⁹⁾ Там же, стор. 313-316.

люри до Петлюри". Перейшовши курси провокаторів у польській дефензиві і російсько-большевицькому НКВД, Я. Галан застосував і тут стару випробувану методу паплюження українських політичних діячів (Петлюри, Коновальця, Мельника, Бандери). Далі слід нагадати, що Галан уже в той час згадав про смерть Севрюка, який, за його словами, загинув на Україні, коли „під його вагоном вибухло щось на зразок міни”.⁶¹⁾

В „Архістратиги пишуть ультиматуми”⁶²⁾ автор розправляє з претенсіями поляків Матушевського і В. Подоського щодо західноукраїнських земель і пише так:

„Коли ж цей хворий кидається на вас з ножем, тоді застосовується інший засіб лікування: б'ють його по зубах, а то й просто обухом по дурній макітрі.”⁶³⁾

В „Радянській Україні” від дня 1 січня 1944 надруковано памфлет Галана п. н. „І кох, і ох...”⁶⁴⁾ В ньому автор згадує про Еріха Коха, „Галицько-українську дирекцію СС”⁶⁵⁾ ген. Курмановича, Вехтера, Бізанца, Коломию і Норвегію.

Галан написав тоді, що Вехтер прийняв на ринку у Коломиї „парад” зігнаних з усіх усюдів гуцулів”. Далі в нього виходить наступне:

„Не встиг він іще списати всіх цих новоявлених „тірольців Сходу”, як виявилось, що частина їх втекла із зброєю в ліси, частина... просто пішла собі додому...”⁶⁶⁾

Як брехливо-наївно і невірно Галан тоді насвітлю-

⁶⁰⁾ Я. Галан, „Твори”, том II. стор. 740.

⁶¹⁾ Я. Галан, „Твори”, том II. стор. 326.

⁶²⁾ Там же, стор. 332-334.

⁶³⁾ Там же, стор. 334.

⁶⁴⁾ Там же, стор. 741.

⁶⁵⁾ Там же, стор. 336.

⁶⁶⁾ Я. Галан, „Твори”, том II. стор. 337.

вав положення дивізії „Галичина”, а разом з тим це робила советська пропаганда, виявлять дальші рядки.

„А „чорна дивізія”? Життя цієї „дивізії” виявилося таким же короткочасним, як і кар’єра її натхненника. Решту своїх „солдатів” Вехтер тишком-нишком вислав у німецьку каторгу, згаданих уже кілька десятків шпиків мобілізував у жандармерію і відправив наводити „новий порядок” аж у... Норвегію, а демобілізованого „командира” горезвісної дивізії доїдає сьогодні міль...”⁶⁷⁾.

Сатиричні фейлетони „Напередодні”, „Свавілля польської реакції” і частинно „Камні волають” Галан написав у 1944 році⁶⁸⁾. В них він висловив погляд, яка буде лінія Москви щодо майбутньої Польщі і її кордонів, а далі щодо тих усіх польських центрів, які опинилися в екзилі. Галан у питомих більшовикам спосіб немилосердно розправився не тільки з польським минулим, але і йому сучасним.

**

З наближенням советського фронту до кордонів Галичини і Волині натхненники і хлібодавці Галана заставили його написати низку чергових антиукраїнських нарисів і памфлетів.

„Ох”⁶⁹⁾, „Чому немає ймення”⁷⁰⁾, „Ліквідація”⁷¹⁾ — це нікчемна розправа большевицької агентури рукою Галана з ОУН, УПА, Бандерою, Стецьком та іншими.

Галан вдався до грубою ниткою шитих фальшуваних фактів, а то й звичайних практик провокаторів, і

⁶⁷⁾ Я. Галан, „Твори”, том II. стор. 338.

⁶⁸⁾ Я. Галан, „Твори”, том II. стор. 741-742.

⁶⁹⁾ Я. Галан, „Твори”, том II. стор. 358-360.

⁷⁰⁾ Там же, стор. 361-367.

⁷¹⁾ Там же, стор. 373-375.

за юдині гроші опаллюжив усіх і вся. Зміст цих останніх памфлетів вимагає окремого обговорення. За це діло повинні взятися ті, на руках яких є архівальні дані про ті роки і справи: „Відкритого листа Крайової Екзекутиви ОУН СД” від 1 жовтня 1943 р., Герасимовського і Федора Коваля („Мороза”).

Окремий розділ п. н. „Затавровані” обіймас ще й підзаголовки — „Картки з альбома”, „Кон’юнктура”, „Взаємини налагоджуються”, „В обіймах гестапо”, „Коли покохаються двоє”, „Удар”, „В кривавій імлі” та „Батьки і діти”⁷²). Названу вище частину присвятить Галан подіям у Львові напередодні вмаршування до міста Червоної армії. Окремі мазки говорять про поляків, польське підпілля АК і НСЗ, їх поведінку і діяльність на терені Львова. Багато й тут перекручень, не говорячи вже про тенденційність, яка задихає відомим сопухом з НКВД-ських чобіт.

Для реєстрації злочинної „письменницької” діяльності слід ще занотувати появу 4 липня 1941 в „Літературній газеті” статті Галана „На послугах у гітлерівських грабіжників”, до якої матеріял доставила йому большевицька розвідка. Тема памфлету — Краків у 1939-1941 роках⁷³). Такого самого гатунку є стаття „Завжди вірний”⁷⁴).

Я. ГАЛАН — В. РОСОВИЧ — І. СЕМЕНЮК

Наперед одне розшифрування. В 1945 році львівське книжково-журнальне видавництво „Вільна Україна” випустило на ринок пасквільну брошурку Володимира Росовича п. н. „З хрестом чи з ножем?”. В

⁷²) Я. Галан, „Твори”, том II. стор. 376-384.

⁷³) Я. Галан, „Твори”, том III. стор. 292-294.

⁷⁴) Там же, стор. 306-310.

1947 р. у тому ж видавництві вийшло друге видання брошури з незначними авторськими виправленнями.

У 1945 і 1946 рр. те саме видавництво видало іншу брошуру В. Росовича п. н. „Що таке унія”.

„Держполітвидав УРСР” Київ, у 1950 р. надрукував окремою брошурою памфлет „Годі!” під псевдонімом Ігоря Семенюка. „Годі” написано 1948 року.

Упорядчики приміток до видань творів Я. Галана в 3-ох томах — В. П. Власенко та В. Г. Радченко вперше виявили, що під псевдонімами В. Росовича та І. Семенюка⁷⁵⁾ захований ніхто інший, а таки Я. Галан. Це розшифрування допоможе викрити куліси, якою була справжня роля Я. Галана в підготовці Москвою плянів знищити Українську Католицьку Церкву в Україні.

Перед приступленням до теми зачитуємо декілька голосів, як оцінюють ролю Галана таки самі підсоветські автори.

Автор монографічних записок, Петро Довгалюк, висловлюється так:

„Розвінчання ватиканських та уніатських ідолів, що віками упивалися кров'ю народів, стало особливо актуальним у післявоєнний час, коли весь світ побачив, як папська курія, після розгрому її політичного спільника — німецького фашизму — зробила ставку на американського імперіаліста, підтримала їх у холодній війні проти соціалістичного табору”⁷⁶⁾.

„Противатиканські памфлети Галана є найвищим досягненням бойової української художньої публіцистики, найбільшим подвигом Галана - письменника - борця”⁷⁷⁾.

„Особливу увагу приділив він розвінчання останнього „князя уніатської церкви”, спольщеного україн-

⁷⁵⁾ Я. Галан, „Твори”, том III, стор. 548-549.

⁷⁶⁾ Я. Галан, „Твори”, том I, стор. 40.

⁷⁷⁾ Там же, стор. 40.

ського магната, батька, покровителя й натхненника української націоналістичної контрреволюції графа Андрія Шептицького”.

„Протиуніатські памфлети пройняті пафосом утвердження єдності російського й українського народів, як незламної сили цих народів у боротьбі проти ворогів, як могутньої творчої сили в господарському й культурному розвитку”⁷⁸⁾

Юрій Мельничук:

„...„могилярники людського щастя — англо-американські імперіалісти, їх ватиканська агентура та українсько-німецьке націоналістичне охвістя, глибоко ненавидячи письменника-трибуна, полум'яного борця за комунізм, обірвали йому світле життя”⁷⁹⁾.

В. П. Василякий підписав таке речення:

„Радянський уряд високо оцінив заслуги Ярослава Галана перед народом, нагородивши його двома орденами „Знак пошани” і двома медалями за гнівні, пристрасні памфлети”⁸⁰⁾.

КГБ-івський Шерлок Голмз, Володимир Беляєв, домовився до зовсім дурної історії:

„Мені здається, що арешти, поліцейські переслідування Галана — виникали внаслідок його активних викриттів митрополита Шептицького”⁸¹⁾.

Наведені уривки голосів підсоветських авторів говорять відкрито про те, що в справі ліквідації Української Католицької Церкви вирішними були передусім політичні мотиви. В першій фазі советська пропаганда

⁷⁸⁾ Я. Галан, „Твори”, том I. стор. 41.

⁷⁹⁾ Я. Галан, „Вибране”, стор. 4.

⁸⁰⁾ „Полум'яний борець за щастя народу” (До сьомих роковин з дня трагічної загибелі Ярослава Галана) „За повернення на батьківщину” ч. 54 (70) жовтень 1956 р. стор. 3.

⁸¹⁾ В. Беляєв „Друге народження”, „Літературна Україна”, 20 липня 1962, ч. 58, стор. 3.

наголошувала інші моменти, а саме уявну співпрацю церковної ієрархії з німцями і контакти з українськими визвольними формаціями, в другій фазі щойно покладено наголос на англо-американські впливи і зв'язки тощо. Зовсім на задньому пляні стояла справа, мовляв, самі вірні УКЦеркви і священники забажали зірвати з Римом, хоча організація всієї інтриги так і була маскована.

Я. Галан був охрещений у католицькому обряді, вінчався в католицькій церкві, але в дозрілому віці рівночасно був непримиренним ворогом кожної Церкви, а католицької зокрема. Як відступник і атеїст належав до числа патологічних типів, своєрідних маніяків на пункті ненависти власних земляків, Церкви і народу.

Заражений бациліями зради, рабства і служби ворогові — Я. Галан з комплексом цілування патинків кожному, хто платить, в 1947 р. написав з нагоди 800-річчя Москви таке:

„Історія, особливо історія останніх 30 років, навчила нас зокрема, що любов до Москви — любов до України, що ненавидіти Москву — значить ненавидіти Україну”⁸²).

**

В. Беляєв, що разом з М. Рудницьким у 1956 р. видав у київському видавництві „Радянський письменник” книжку „Під чужими прапорами” написав про себе таке:

...„Пізнньої осені 1944 року, незабаром після смерті Шептицького, один із авторів цих рядків, разом із членами Надзвичайної Державної Комісії по розслідуванні фашистських звірств, відвідав резиденцію митрополита на Святоорській горі у Львові.

⁸²) Я. Галан, „Твори”, том III, стор. 356.

Нас зустрів архієпископ Йосиф Сліпий, згодом розкритий радянською прокуратурою як ворог Радянського Союзу і приховувач шпигунів. Ми сподівалися, що Сліпий засвідчить своїм підписом ті фашистські звірства, які мали місце на протязі 37 місяців на очах кожного жителя міста. Адже у Львові було знищено німцями третину населення!

Але архієпископ Йосиф Сліпий, соромливо опустивши очі, заявив, що про фашистські звірства йому „рішуче нічого не відомо”.

Далі є мова про повідомлення прокурора у „Вільній Україні” від 16 березня 1946 про закінчення слідства проти владик Української Католицької Церкви і направлення справи на розгляд військового трибуналу „за активну зрадницьку і підсобницьку діяльність на користь німецьких окупантів”⁸³).

**
*

Щоб краще зрозуміти всю інсценізацію цієї польової маскарadi, слід повернутись до ролі в ній Ярослава Галана. Він, оцей безсоромний безбожник, підшився під прізвище Володимира Росовича, під нібито завязаного ісповідника православної віри, і від імені оборонців православ'я, відкрив атаку на Українську Католицьку Церкву, її ієрархію та священиків, Ватикан, Унію тощо.

Переповідаючи історію виникнення церковної Унії, згідно з офіційним курсом у Москві, Галан вдався знову до дуже примітивного трюкарства. Він написав таке:

...„її завдання (Унії — прим. П.Т.) було розбити єдність і дружбу російського та українського народів,

⁸³) В. Беляєв, М. Рудницький „Під чужими прапорами”, Київ, 1956, стор. 171-172.

вона відкривала, нарешті, шлях до ополячення впертих і незламних русинів”⁸⁴).

Галан отримав тоді згоду покликатися на священика Івана Наумовича, який покинув католицьку Церкву і перейшов до православних. Це однак не дуже то сподобалося сучасним Власенкові і Радченкові і вони в „примітках” це виразно відмітили:

*„Наумович Іван (1826-1891) — реакційний галицько-український діяч і письменник, греко-католицький священик. Я. Галан позитивно оцінює його виступи проти унії”*⁸⁵).

Головний удар проте спрямував Галан у бік митрополита Андрія Шептицького. У „розвінчанні” він застосував всі завчені методи провокаторів, включно з доносами на митрополита Йосифа Сліпого та окремих священиків, які пізніше впали жертвою репресій.

Згідно з галанівським „актом обвинувачення”, митрополит А. Шептицький „винен”, що:

1) „зпарувався” з віденським кардиналом Інніцером і „обидва вони розгортають і очолюють скажену антирадянську кампанію: один на Сході, другий на Заході”⁸⁶);

2) закликав українську молодь іти слідами „левів Альказара”;

3) Кадри духовництва поповнював колишніми вояками УГА і УНР;

4) Дав працю А. Мельникові⁸⁷);

5) Писав „до представників Радянської влади „протести” проти... засновування в Галичині комсомольських і піонерських організацій”⁸⁸).

6) Канцелярія митрополита випустила в 1940 році

⁸⁴) Я. Галан, „Твори”, том III, стор. 8.

⁸⁵) Я. Галан, „Твори”, том III, стор. 547.

⁸⁶) Я. Галан, „Твори”, том III, стор. 13.

⁸⁷) Там же, стор. 13.

⁸⁸) Там же, стор. 14.

„нелегальну брошуру: „Головні правила сучасного душ-пастирства”, автором якої був О.Й.С. Він „в кожному рядку пропагує державну зраду”⁸⁹);

7) „...„Були й такі, які вдень носили хрест на грудях, а вночі, озброєні пістолетами, пліч-о-пліч з оунівськими бандитами, вбивали радянських людей”⁹⁰);

8) „У своїй відозві до підлеглого йому духівництва весною 1940 року він писав:

„...Многим з нас Бог (Бог у Галана з малої літери, що являється теж свідоцтвом фальшування тексту — П. Т.) дасть ту ласку — проповідувати в церквах В. Ук-раїни, Право- і Лівобережної, аж по Кубань і Кавказ, Москву і Тобольськ⁹¹);

9) Підписав відозву, „в якій вітає „побідоносну ні-мецьку армію” та... визнає оперетковий уряд Степана Бандери з його оперетковим прем’єром Ярославом Стецьком.”⁹²

10) „дозволяє уніатським священикам служити лі-тургійно не вдень, а ввечері, щоб не відривати, чого доб-рого, селян від праці на благо німецької зброї”⁹³;

11) Син колишнього екзарха „уніатської церкви в Києві”, священик Гнат Цегельський з м. Кам’янка Бузь-ка вручив своїм парафіянам, які йшли до дивізії „Га-личина”, прапор збережений його батьком з часів геть-мана Скоропадського;

12) Призначив капелянів до дивізії: о. В. Лабу, о. Й. Карпінського і о. Д. Ковалюка і понад десяток інших⁹⁴);

13) На 32 делегатури УЦК у Львівській області — 15 з них очолювали католицькі священики;

⁸⁹) Там же, стор. 14.

⁹⁰) Там же, стор. 15.

⁹¹) Там же, стор. 15.

⁹²) Там же, стор. 15.

⁹³) Там же, стор. 16.

⁹⁴) Там же, стор. 17.

14) Священик о. „Й. Годунько, голова Личаківської районної делегатури, активно набирав робочу силу до Німеччини та збирав у жителів харч і одягу для німецьких розбійників. Водночас він знаходив вільні хвилини і на те, щоб підтримувати зв'язок з УПА та подати їй також матеріальну допомогу”⁹⁵).

15) Ієрархи далі „винні” в тому, що не виявили „німаленьке принаймні бажання змити свої важкі провини перед народом” і хоч тепер „підуть слідами православних священиків, які в більшості показали себе відданими синами своєї Вітчизни”⁹⁶);

16) „У селі Немилів, Радехівського району, дякон Ст. Мельничук, колишній бандерівський станичний з кличкою Світовий, переховував німецьких парашутистів”⁹⁷).

17) „У Перемишлянському районі, в гуртожитку уніатського монастиря, знайдено чотири гвинтівки, три ручні гранати і боеприпаси”⁹⁸).

18) „В селах Виспа і Ходоровець, Стрілецького району, Дрогобицької області, під церквами у сховищах тайшло притулок 58 озброєних бандитів з літературою, складом підроблених документів та... бочкою спирту”⁹⁹).

19) „В селі Соколів, Ново-Милягинського району, в сховищі під вітарем викрито трьох бандитів з боївки (Г)”...¹⁰⁰).

Як видно із рахунку „злочинів” та їх змісту — Гілан не обмежився до власної фабрикації „доказів”,

⁹⁵) Там же, стор. 17.

⁹⁶) Там же, стор. 20.

⁹⁷) Там же, стор. 21.

⁹⁸) Там же, стор. 21.

⁹⁹) Там же, стор. 21.

¹⁰⁰) Там же, стор. 21.

але й використав те все, що йому доставили большевицькі органи безпеки.

Доноси і провокації Галана-Росовича в 1945 р. закінчуються такими погрозами:

„Ці вороги українського народу, вдягнені в ряси уніатських священників, є організаторами банд українсько-німецьких націоналістів, є агентами міжнародної реакції”¹⁰¹⁾.

„Кривава діяльність цих злочинців мусить бути рішуче припинена”.

В іншому місці сказано ще й таке:

„Цей шлях неминуче призведе до їх загибелі”¹⁰²⁾

Брошурка „Що таке унія”, передрукована в III томі „Творів”, налічує 48 сторінок, а „Годі!” — наклепницька праця Галана-Семенюка, спрямована проти Української Католицької Церкви на Закарпатті — 39 сторінок.

Галан так спритно замаскувався під „знавця” церковних справ, що дехто на Заході припускав, мовляв, автором тієї брошури є о. Гавриїл Костельник. В. Росович-Галан-Семенюк у пренаскудних пасквільно-погромницьких публікаціях повторив давніші маячення і погрози:

„Ми були свідками загибелі ворогів українського народу. Ця сама доля чекає, неминуче чекає, й дітище цих ворогів — унію”¹⁰³⁾.

„Сьогодні ми кажемо — годі! Грона гніву достигли”¹⁰⁴⁾.

На підставі опублікованих матеріалів можна сміло зробити правильний висновок. Я. Галан з доручення Москви взяв активну участь в готуванні, а далі пере-

¹⁰¹⁾ Там же, стор. 22.

¹⁰²⁾ Там же, стор. 22.

¹⁰³⁾ Я. Галан, „Твори”, том III, стор. 70.

¹⁰⁴⁾ Там же, стор. 165.

веденні ганебного діла — ліквідації Української Католицької Церкви, і тому разом з іншими він відповідальний за переслідування і смерть владик, священників, вірних і багатьох українських патріотів, що впали жертвою його доносів.

**
*

Незалежно від названих публікацій, Галан під своїм уже власним прізвиськом, написав ще такі антирелігійні речі: „А у Римі дзвони дзвонять”¹⁰⁵⁾, „На службі в сатани”¹⁰⁶⁾, „Папська сльоза”¹⁰⁷⁾, „Присмерк чужих богів”¹⁰⁸⁾, „Ватиканські ідоли прагнуть крові”¹⁰⁹⁾, „Отець тьми і присні”¹¹⁰⁾, „Апостол зради”¹¹¹⁾, „Плюю на папу”¹¹²⁾ та інші.

**
*

На тлі антирелігійних писань Я. Галана слід ще зробити такі відмічення: Видавці його творів, починаючи від Юрія Мельничука і з членів редакційної колегії та впорядників від імені „Вченої ради Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР” — Я. П. Білоштан, С. Д. Зубкова, С. А. Крижанівського, Л. М. Новиченка, Є. І. Старинкевича, П. М. Довгалюка, В. П. Власенка і В. Г. Радченка — всі вони передрукували брехливі ствердження Галана без намагання їх виправити.

¹⁰⁵⁾ Там же, стор. 71-76.

¹⁰⁶⁾ Там же, стор. 77-95.

¹⁰⁷⁾ Там же, стор. 96-100.

¹⁰⁸⁾ Там же, стор. 101-115.

¹⁰⁹⁾ Там же, стор. 116-126.

¹¹⁰⁾ Там же, стор. 166-223.

¹¹¹⁾ Там же, стор. 224-231.

¹¹²⁾ Там же, стор. 232-235.

Прецінь загально відомо, що в 1941 році жодного „уряду” Степана Бандери не було. Так само публікація підписана правдивими ініціалами людини, як напр. О.Й.С., не є жодним нелегальним виданням, бо бракують основні елементи „нелегальности” — засекречення. Подібних скандальних побрехеньок безліч і всі вони пройшли без спростовання з боку названих вище осіб та установ, що фірмують твори Я. Галана.

Варго ще відмітити, що Галан, починаючи від закінчення другої світової війни, аж до своєї ганебної смерти, — все більше переставлявся на боротьбу з американцями, англійцями та іншими західними народами, очевидно, змішуючи їх протикомуністичну політику з українцями-антикомуністами.

У львівській газеті „Вільна Україна” від 16 серпня 1946 р. появилася маячення звироднілого виродка Галана п. н. „Націоналістичні упирі”.¹¹³⁾ У перевиданні цього пасквілю в 1960 р. пропущено слово „націоналістичні”, а залишилася тільки назва „Упирі”.¹¹⁴⁾ На неповних 7-ми сторінках друку, непогамований графоман „розправився” з Японією і Німеччиною, французьким письменником Октавом Мірбою, що помер ще в 1917 р., Гімлером і „лицарями довгого ножа” після першої світової війни”, ОУН і „бандерівцями”, дивізією „Галичина”, „самостійністю і соборністю”, „Бандерою, як „фіктивним в’язнем концтабору в Саксенгаузені”,¹¹⁵⁾ шефом гестапо, Мюллером, англосаксами і американцями, польською організацією НСЗ, „Сі-ай-сі” і англійською „Інтелідженс сервіс”,¹¹⁶⁾ румуном Горія Хореа Сіма, Андерсом, УПА, Корвином, „Проривом” і Хроменком, (насправді має бути — Громенком — прим. П. Т.) з ду-

¹¹³⁾ Я. Галан, „Твори”, том III. стор. 550.

¹¹⁴⁾ Там же, стор. 236.

¹¹⁵⁾ Там же, стор. 237.

¹¹⁶⁾ Там же, стор. 239.

хом Локарно і Мюнхену з „бандерівцями”, що з „надією дивляться сьогодні на Лондон і Вашингтон”,¹¹⁷⁾ а наприкінці — з Грушевським і Єфремовим.

Осатанілий холуй Москви так кінчить свої вигадки:

„Треба зрозуміти, що не можна цілком і остаточно викоринити бандерівщину, не викоринивши цілком і остаточно ідейки Грушевського та його послідовників.”¹¹⁸⁾

Написана в 1947 р. стаття „Про що не можна забувати”, і вперше надрукована в газеті „Радянська Україна” від 2 вересня 1947 р. — присвячена 800-річчю Москви. В ній автор ударив по Грушевському за його історію древньої України та пізніших століть,¹¹⁹⁾ Миколі Хвильовому і „покровительству Миколи Скрипника”¹²⁰⁾ Дм. Донцові — „ідейному батькові Хвильового”¹²¹⁾ — Євгенові Маланюкові і, зрозуміло, „бандерівцях”.

„Вчена рада Інституту літератури ім. Т. Шевченка АН УРСР”, за постановою якої вийшли названі три томи „Творів” Я. Галана, якимсь своєчасно не подумалась до того, що змішувати Хвильового з М. Скрипником трішки... необережно. Нині М. Скрипник реабілітований, Хвильовий — ні, але нап’ятувач обох, Галан, зарахований до „святих”. Якже ж тоді з правдою і логікою?!

Перераховування і цитування окремих уривків з усіх писань Я. Галана забрало б дуже багато місця. Зрештою, це зовсім непотрібно, бо й з досі поданого видно, ким насправді був Я. Галан і що він зумів набрехати.

Останнім за життя, що вийшло з-під його руки, це

¹¹⁷⁾ Я. Галан, „Твори”, том III. стор. 241-242.

¹¹⁸⁾ Там же, стор. 242.

¹¹⁹⁾ Там же, стор. 349-357.

¹²⁰⁾ Там же, стор. 353.

¹²¹⁾ Там же, стор. 353.

був памфлет у російській мові для газети „Известия”. Вперше статтю надруковано після смерті Галана польською мовою в газеті „Czerwony Sztandar” від 29 листопада 1949 р. під назвою „Od nowa ukształtowały sie ludzkie losy”¹²²⁾

ГАЛАН У НАЙНОВІШІЙ РЕДАКЦІЇ ХРУЩОВЦІВ

У зв'язку з 60-літтям Я. Галана з дня його народження (27 липня 1902) появилася низка цікавих матеріалів. Інтересні вони з того боку, що виявляють авторів, як вони під смак сучасного панівного хрущовського курсу в СРСР намагаються на свій спосіб підкручувати і фальшувати факти.

Я. Цегельник, завідуючий музеєм Я. Галана у Львові, опублікував деякі фрагменти з автобіографії Галана, яку він написав 28 травня 1949 року перед прийняттям його в члени КПСС.¹²³⁾

Згідно з словами Галана, він виїхав вчитися до Відня тому, що в 1922 р. українська молодь бойкотувала польські університети. Стати членом партії йому допоміг якийсь „тов. Михась”. Чому й тут засекречено особу? Таки не знати.

Далі читаємо таке:

„Працюючи в 1929 р. учителем в Луцькій гімназії, Я. Галан підписав революційну Деклярацію першої наради західньоукраїнських пролетарських письменників, яка відбулася в травні цього року у Львові. Українські буржуазні націоналісти використали це, щоб не до-

¹²²⁾ Я. Галан, „Твори”, том III, стор. 554.

¹²³⁾ Я. Цегельник „У лавах комуністів”, „Літературна Україна”, Київ, 27 липня 1962 ч. 60, стор. 2.

пустити комуніста Я. Галана в новім навчальнім році до педагогічної роботи. „...Мене було звільнено звідси, — пише він в автобіографії, — з „вовчим білетом” на вимогу воеводи Юзефського”.¹²⁴⁾

В 1962 році вже не поляки, а „українські буржуазні націоналісти” постарались не допустити Галана до педагогічної роботи.

В 1960 році П. Довгалюк про те саме писав:

„Після десяти місяців роботи в Луцькій гімназії Галан був звільнений з посади і позбавлений права займатись педагогічною роботою за участь у підпільних робітничих і комуністичних організаціях та зв'язки з революційними українськими письменниками.”¹²⁵⁾

Як видно — тут немає мови про якусь „Деклярацію”, ані тим більше про „українських націоналістів”, а тільки про участь Галана в ком. організаціях.

У 1951 році Юрій Мельничук про те саме писав так:

„Львівський воевода Юзефський, дізнавшись про його участь у заснуванні та діяльності студентських прогресивних організацій, поставив перед шкільною кураторією вимогу про звільнення Ярослава Галана з гімназії”¹²⁶⁾.

Ясно яснішого сказано тому 11 років, хто нібито поставив вимогу звільнити Я. Галана з посади. Ю. Мельничук фатально загнався з „львівським воеводою” і підніс Галана до ролі засновника... „студентських прогресивних організацій”. Але й в нього немає згадки про українців.

Три різні версії, три різні голоси і всі вони подаються до вірування підсоветським читачам як „прав-

¹²⁴⁾ Там же.

¹²⁵⁾ Я. Галан, „Твори”, том I. Київ 1960, стор. 6.

¹²⁶⁾ Я. Галан „Вибране”, Київ 1951, стор. 8.

диві”, хоча правда мусить бути тільки одна. Ми вже раніше навели ще четвертий голос — голос Б. Він буде найближчий до правди, бо спертий на автентичних словах Галана, коли той не мусів ще так очевидячки брехати. (Гляди стор. 14.)

Чому в 1962 році, в роках хрущовщини, перекручення і фальшування підтягається під нібито факти, то це буде видно з дальших рядків статті Я. Цегельника, а зокрема де мова про боротьбу проти українських націоналістів.

„Я. Галан мав неодноразові сутички з важливих політичних питань з деякими керівниками окружної парторганізації КПЗУ, які пізніше виявилися націоналістами і пройдисвітами. Він був одним з тих комуністів, хто допомагав партії усунути непорозуміння в національному питанні між трудящими українцями і поляками. Багато зробив Галан у цьому напрямку, на найважчій ділянці — серед творчої інтелігенції обох національностей.

Досить активною була партійна діяльність Я. Галана і в 30-х рр. Так, наприклад, у 1930 р. Я. Галан, за завданням ЦК КПЗУ, оформив дозвіл на видавання легального марксистського журналу „Освіта”, що на той час було досить важкою справою. Він і підписав перші номери його як видавець і редактор”.

Як виявляється, людина „з вовчим білетом” не тільки дуже легко дістала дозвіл на видання легального комуністичного журналу, але й сама підписала перші його числа як видавець і редактор.

Історія „досить активної партійної діяльності” Я. Галана перестане бути таємницею, коли пригадати факт, що в тому ж часі він був активним співробітником польської дефензиви.

„За свою комуністичну діяльність Я. Галан зазнавав постійних поліцейських переслідувань і репресій.

Так, тільки за останні чотири роки в нього було чотирнадцять поліцейських обшуків, письменника тричі заарештовували, два рази він подовгу сидів у в'язницях, останній раз в 1937 році — протягом 8 місяців. Після цього був відданий на 1,5 року під нагляд поліції із забороною виїзду з Львова.

Тільки прихід Радянської Армії врятував його від подальших, ще тяжчих репресій.

У зв'язку з боротьбою, яка точилася з націоналістами і провокаторами у лавах КПЗУ в останні роки, а далі через несправедливе ставлення до КПЗУ в період культу Сталіна, Ярослав Галан деякий час формально лишався безпартійним¹²⁷).

Вперше Я. Цегельник перелічує, скільки то разів Галан був ув'язнений і переслідуваний. Ніхто проте з інших редакторів томів творів Я. Галана не потвердив цих даних. Значить, хтось і тут написав неправду!

„Письменник-комуніст дуже боляче переживав той період, коли неправильно висвітлювався революційний рух на західноукраїнських землях, виявлялося огульне недовір'я до всіх колишніх членів КПЗУ. Галан і тоді протестував проти цього, про що свідчить хоч би один тільки його виступ на нараді інтелігенції в Львівському обкомі партії у 1947 році.

„...Ще одна перешкода, яка не дає можливості, з одного боку, висвітлити як слід революційний рух в Західній Україні, з другого боку, утруднює нашу роботу по викриттю ролі українських націоналістів. Ми, коли треба сказати КПЗУ, — мовчимо, і створюється таке враження, що був революційний рух, але хто ж керував ним? Адже революційним рухом мусить хтось керувати, хтось організовувати. Були провокатори в КПЗУ, але були і люди, які загинули в тюрмах, які

¹²⁷) „Літературна Україна”, 27 липня 1962 р. ч. 60, стор. 2.

давали кращі зразки героїзму, а ми ніколи в історії нічого принципового в цій справі не можемо прочитати. Цьому треба дати оцінку. Історія КПЗУ надзвичайно цікава історія. Це не тільки історія боротьби з національним гнітом, проти політики гніту, але це історія внутрішньої боротьби з націоналістами, які пролізли в єдину цієї партії, і про це мовчати не можна.

Не можна говорити про революційний рух тут, не згадуючи українських націоналістів. Революційна боротьба була направлена і проти польського уряду і одночасно вона була боротьбою проти українських націоналістів¹²⁸).

Все комічне, скандальне і рівночасно несамовите заключається в тому, що оцінку і класифікацію, хто був провокатором у КПЗУ, дає подвійний агент і провокатор — Я. Галан.

Інше питання на сторінках „Літературної України” підняв П. Арсенич — „старший науковий працівник Станіславського обласного краєзнавчого музею”¹²⁹).

Він виявив, що Я. Галан одружився з Ганною Генік 11 серпня 1929 р. В запалі творчого натхнення П. Арсенич договорився до наступного:

„Власті шукали будьякої нагоди, щоб арештувати небезпечного письменника-комуніста. І вони знайшли її. Минуло лише кілька годин після вбивства у Львові міністра Перацького (1934 рік), як у хаті Геніків з'явилися озброєні поліцаї з наказом арештувати Я. Галана.

Про арешт письменника Антон Генік, брат дружини Я. Галана, так розповідає у своїх спогадах „Ярослав Галан у Березові Нижньому”:

„...Комендант постерунку Березова Середнього підійшов під двері Ярослава і енергійно постукав. З кім-

¹²⁸) Там же.

¹²⁹) П. Арсенич „На Прикарпатті”, „Літературна Україна”, 27 липня 1962, ч. 60, стор. 2.

нати почулось: „Можна” (голос був спокійний). Косманя машинально відчинив двері. Галан стояв зігнутий і щось мішав у палаючій грубці. — Що пан спалив? — закричав Косманя і, вихопивши коцюбу в Галана, почав швидко вигрібати з грубки на підлогу папір, рештки якого, як на злість, спалахували й догоряли. Комендант почервонів і затанцював по попелі і клаткиках паперу.

— Що пан спалив?

— Папір, — відповів спокійно Галан.

— Нащо ви його спалили?

— Тому, що він мені вже був непотрібний.

— Але мені потрібний!

— Може й так, але, на жаль, ви спізнались. Я ж цього не знав.

— Пан заарештований! — відказав комендант.

— Добре, дуже мені приємно, що й панів заарештовують, не лише робітників і селян...”¹³⁰⁾

Автор „На Прикарпатті” не виявив джерела, звідки він узяв уривок з розповіді Антона Геніка. Ми допоможемо йому в тому і виявимо, як він брутально обійшовся з матеріялом, з якого скористався.

Розділ спомену А. Геніка про арештування Я. Галана починається з дати, з малюнка пори дня і учасників обшуку в помешканні. Ці обставини заперечують те, що написав П. Арсенич і зреферував журналіст М. Кубик в рубриці п. н. „З архіву.”¹³¹⁾

Антін Генік у 1961 р. писав: (уривки)

„4 червня 1935 року, як тільки розвиднілось, панок у чорному костюмі підійшов тихенько під вікно, прихилився, закривши долонями збоку очі, зазирнув у

¹³⁰⁾ Там же, стор. 2. „Літературна Україна”.

¹³¹⁾ „З архіву”, „Літературна Україна”, 27 липня 1962, ч. 60, стор. 2.

хату, думаючи, що ще сплять. Мама сказала: „Хтось дивиться у вікно. Іване, ти спиш?”

Тато прокинувся: — А що?

— Якийсь пан заглядає у вікно.

Тато сів на ліжку і спитав: — Хто там?

— То я, не бійтеся. Я до Галана. Він ще спить? — говорить тихо, озируючись, чи хто не йде.

Ми вже знали, що то за гості. Їх у той час швендялось селами немало.

— Він ще спить, — лютю сказав тато.

— Відчиніть вікно, я йому маю дати якісь папери.

— На біса вони йому, ваші папери, і своїх має достатньо, — мовив зі злістю.

Тоді невідомий, повернувши голову вбік, щось сказав.

Зразу ж з'явився комендант поліції Косманя. Підійшов до вікна: „Впускайте, Генику, в хату, то я, тобто ми”.

У другій хаті, де спав Славко, вікна мали зсередини віконниці, тому звіди нічого не було видно. Але Славко почув, як тато кричав і теж зорієнтувався.

Мама та я скоро зібрались. Мама вийшла в сніни і я з нею. Вона відімкнула двері, в які зразу ввалився Косманя і тайняк, що був у цивільному вбранні.

Комендант постерунку Березова-Середнього підійшов під двері Ярослава і енергійно постукав.

З кімнати почулось: „Можна” (голос був спокійний).”

„Постерунковий пішов попереду, за ним Галан, з правого боку — простий поліцай, а за Галаном — комендант з тайняком. В такому параді йшов Галан дев'ять кілометрів через половину села Березова-Нижнього, село Лючу і половину міста Яблунева.”¹³²)

¹³²) Антон Геник „Ярослав Галан у Березові-Нижньому”, „Вітчизна”, Київ, січень 1961.

Переклад з польської мови „донесення” коменданта постерунку державної поліції кол. Польщі про арешт Я. Галана в червні 1934 р., що його зробив журналіст М. Кубик з Станиславова.

„ДОНЕСЕННЯ КОМЕНДАНТА ПОСТЕРУНКУ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІЦІЇ СЕРЕДНЬОГО БЕРЕЗОВА, КОЛОМИЙСЬКОГО ПОВІТУ, СЛІДЧОМУ СУДДІ В ЯБЛУНЕВІ ПРО АРЕШТ ПИСЬМЕННИКА-КОМУНІСТА ЯРОСЛАВА ГАЛАНА.

17 червня ц. р. пшошовник Владислав Косманя дізнався таємним шляхом, що Ярослав Галан, син Олександра й Марії Галан, що народився 27 липня 1902 року в Динові, Бржозівського повіту, державна приналежність польська, національність українська, одружений, бездітний, проживає в Березові Нижньому, має університетську освіту (філософію), греко-католик, літератор, без майна, в армії не служив, орденів і відзнак не має, опіки ні курателі не виконує, забезпечення від держави не одержує, некараний. В останні часи, тобто в кінці місяця травня й на початку червня ц. р., одержав значну кількість заборонених газет та антидержавних брошур (КПЗУ) з Радянської Росії від своєї дружини Ганни Галан, яка вивчає медицину в Харкові, а так само одержує подібну літературу від своїх колег і знайомих з різних місцевостей. До того ж згаданий, як один з визначніших діячів КПЗУ, працював з квітня 1931 р. до серпня 1932 р. у Львові редактором журналу „Вікна”, звідки потім утік перед розпуском партії „Сельроб-Єдність”, а тепер у Березові Середньому та в навколишніх місцевостях далі працює в тому ж напрямку, вербуючи до партії КПЗУ молодь..., з якою зустрічається чи в себе вдома, чи в умовленому місці, читаючи їм заборонену літературу антидержавного змісту... В результаті вищезгаданої інформації пшошовник Косманя в присутності Федора Фіцича, громадсько-

го стражника з Березова Нижнього, на підставі статей 142 і 150 § 2. К. П. К. провів 17 червня 1934 року з 11-ої по 14-ту годину обшук житла й особи підозрюваного Галана, під час якого знайдено в печі значну кількість попелу з недавно спалених газет і брошур, цілком імовірно антидержавного змісту. Під попелом знайдено 18 клаптиків паперу з двох листів, що писали до Галана його прихильники з Перемишля та Львова. Після складання одного з листів та прочитання його виходить, що згаданий лист написав інженер Леон Кушко з Перемишля, вул. Жеромського, 12, з яким Галан підтримує тісний зв'язок. У цьому листі Кушко інформує Галана про комуністичних діячів у Польщі, хто де перебуває та яку кару дістали окремі діячі КПЗУ за комуністичну діяльність у Луцьку, як про це говорить доданий лист, де так само згадується, що незабаром має намір виїхати до Радянської Росії. Запідозрений Ярослав Галан, допитаний у вищевикладеній справі, давав викрутливі відповіді. Виходячи з статті 165, пункти „а” і „б” К. П. К. запідозрений Ярослав Галан був 17 червня 1934 року о 18-й годині притриманий пшодовником Косманею і доставлений п. слідчому судді в Яблуневі з висновком накладання слідчого арешту. Знайдений під час обшуку житла в запідозреного Галана лист (порваний) додається в додатку. У відповідності з ст. 150 § 2 і ст. 158 § 2 К. П. К., прохання до гродського суду в Яблуневі затвердити згаданий обшук і конфіскацію знайденого листа.

Пшодовник Косманя.

Відповідність копії з оригіналом підтверджую в Коломиї.

24. VI. 1934 р.

Повітовий комендант ДП Бр. Задзельський.¹³³⁾

¹³³⁾ „З архіву”, „Літературна Україна”, 27 липня 1962, ч. 60, стор. 2.

Порівняння „фактів” з писань А. Ґеника (1961 р.), П. Арсенича і М. Кубика (1962 р.) дають таку картину-нерозбериху:

А. Ґеник: арешт Я. Галана 4 червня 1935 р. Час обшуку — „як тільки розвиднілось”. З поліції були: комендант постерунку Березова-Середнього — Косманя, тайняк, постерунковий і „простий поліцай” — разом чотири особи.

П. Арсенич:

„Минуло лише кілька годин після вбивства у Львові (???) міністра Перацького (1934 рік), як у хаті Ґеників з’явилися озброєні поліцаї...”

М. Кубика переклад „донесення”: арешт Галана 17 червня 1934 р. З поліції: тільки один пшодовнік Владислав Косманя в присутності Федора Фіцича — громадського стражника з Березова Нижнього. Час обшуку — „17 червня 1934 з 11-ої по 14-ту годину.” „Запідозрений Ярослав Галан був 17 червня 1934 року о 18-ій годині притриманий пшодовніком Косманею і доставлений п. слідчому судді в Яблуневі...”

Для пояснення слід ще раз нагадати, що міністер Броніслав Перацький загинув у Варшаві, а не у Львові, 15 червня 1934 року.

Зіставлення не вимагають жодних ближчих коментарів. Вони й без них говорять страшною мовою фактів не тільки про названих вище авторів, але й про тих усіх, що відповідають за журнал „Вітчизну” і газету „Літературну Україну”, про нікчемних наклепників і окозамилювачів, як теж і про вчорашню галанівщину та сучасно-завтрішню беляєво-хрущовщину.

Якщо хтось хоче довідатися про „правду”, то хай тільки з олівцем її шукає по сторінках підсоветських видань, журналів і газет, а напевно знайде брехливі вигадки в ще страшнішому вигляді, ніж їх тут показано.

Раніше було виявлено Іваном Кузиком, як по дорозі до Яблунева поведився Я. Галан, що він говорив і які він добровільні зізнання склав про УВО і ОУН. Ці та інші виявлені факти (хоча б факт лише дводенного перебування Я. Галана в Яблуневі після такого „страшного” донесення!) цілком підважують автентичність документу, що його зміст навів М. Кубик. Виглядає, що мається до діла з ще одною фальшивкою.

ГАЛАН — „ЖЕРТВА” СТАЛІНО-МОЛОТО-КАГАНОВИЧІВСЬКОГО ТЕРОРУ

Останній передсмертний „твір” Я. Галана, і до того ще в російській мові, має назву „Велич визволеної людини”. В ньому в 1949 році Галан писав:

„Тепер відвага хоробрих перестала бути мужністю приречених, бо в нерівній боротьбі перед ними сяяли вогні соціалістичної Москви, бо в її зростаючій могутності і славі вони бачили провісника і своєї перемоги. Ленін показував їм шлях, слово Сталіна було для них бойовим наказом”¹³⁴).

„Однак життя, чудове радянське життя, переможно крокує вперед і народжує нові пісні, нові легенди, в яких і леви, і бойова слава будуть символізувати віднині тільки одне - велич визволеної людини”¹³⁵).

Це були власні Галанові слова і тяжко нині припускати, що він тоді не був щирий зі собою. Хіба, що це, за рецептою Хрущова, було „окозамилуванням” і самообріхуванням?!

Яке це було „чудове радянське життя”, то про те дещо було дозволено сказати тільки В. Беляєву. При

¹³⁴) Я. Галан, „Твори”, том III, стор. 388.

¹³⁵) Там же, стор. 391.

читанні його „рevelяцій” слід мати на увазі цей факт, що пером В. Беляєва кліка хрущовців прагне розправитися з „антипартійною групою” на чолі з Молотовим, Кагановичем та іншими. Враховуючи оцей дуже важливий момент, треба дуже обережно розглядати писання Беляєва.

Для документації, нині може дуже неприємного для вуха Беляєва факту, відновуємо, що ще в 1956 році, В. Сарбей, автор „Передмови” в книжці В. Беляєва і М. Рудницького „Під чужими прапорами”, посилався на слова Л. М. Кагановича на X з’їзді КП(б)У в листопаді 1926 р.¹³⁶⁾ як на побіч Сталіна найбільший авторитет.

А як у 1962 році висловлюється В. Беляєв? Як він тепер бачить те, що він знав прекрасно і бачив передше?

При прочитуванні чергового довшого уривка зі статті В. Беляєва слід звернути увагу на такі речі: на засудження видавництва „Радянський письменник”, назвництво („сноби і просто байдужі люди”), „горючий” матеріал, цензуру і відповідь В. Рубана, а, головно, на аферу з пістолетом, яка, зі шкодою для правди, не має свого закінчення.

Далі варт відмітити, що навіть в Москві деяким особам бридко було перебувати в товаристві Галана і вони його прямо ігнорували.

„У цих публікаціях боець переднього краю Ярослав Галан, який був убитий на посту і впав як солдат — грудьми вперед, по суті, народжений вдруге. Але був час, коли за життя письменника на російську мову було перекладено лише кілька його оповідань. У період панування культу особи він так і не зміг пробитися до широкого глядача зі своєю драматургією. Його

¹³⁶⁾ В. Беляєв, М. Рудницький „Під чужими прапорами”, В-тво „Радянський письменник”, Київ 1956, стор. 12.

і неси відсували більші „модні” автори, для яких не існувало репертуарних перешкод.

Не можна сказати, щоб наші видавництва своєчасно і за життя письменника зрозуміли разючу силу памфлетів Галана. Журнал „Новий мир” незадовго до загибелі письменника запросив його в Москву, дав можливість ознайомитись з новими матеріалами про підступи Ватікану, зовні ставився до нього цілком люб’язно, але коли письменник подав до редакції великий памфлет „Отець тьми і присні”, там поморщилися-поморщилися і вирішили, що памфлет „неактуальний”, „позбавлений широкого читацького інтересу”, і відмовилися його друкувати. Цей памфлет побачив світ російською мовою тільки після смерті Галана, його видала „Библиотечка „Огонька”, ввійшов він і в інші видання.

Більше шести місяців маринувало збірку антива-тіканських памфлетів Галана київське видавництво „Радянський письменник”, про що Галан написав сам у памфлеті „Плаюю на папу”, іронічно зазначаючи, що видавничі працівники роблять добру послугу папі Пію XII. І вийшло так, що вороги набагато краще розуміли небезпеку гнівного, спопеляючого слова Галана, ніж деякі літературні сноби і просто байдужі люди в наших видавництвах і редакціях. І коли я згадую зараз про ці сумні і обурливі факти, то лише для того, щоб полегшити народження нових Галанів, які працюють на такому ж „горючому” матеріалі.

Та найбільшу, глибоко пережиту ним образу завдали Ярославу Галану клевети Л. Кагановича, який орудував тоді на Україні, дець за рік до смерті письменника.

У Львові в 1948 році вийшов збірник памфлетів Галана, що друкувалися в різний час у радянській пресі під загальною назвою „Їх обличчя”. Не встигла кни-

га потрапити до читача, як з Києва прийшов наказ весь її тираж пустити під ніж. Похмурий, вражений Галан не знаходив собі місця і, намагаючись іронізувати, якось сказав:

— Востаннє мене забороняла в 1932 році польська цензура, а тепер мене заборонили і в Радянському Союзі...

Незабаром після цього Ярослав Галан одержав листа з міліції з пропозицією здати свій пістолет, на який мав дозвіл. Галан загорнув пістолет у кірзовій кобурі в газету, пішов на площу Смольки, де містилося обласне управління міліції, і здав його, залишившись таким чином беззбройним.

Знаючи переживання письменника, розуміючи абсурдність заборони його бойової цілеспрямованої книжки, група літераторів Львова — Борис Буряк, Михайло Бірюков, Михайло Пархоменко, депутат Верховної Ради СРСР Семен Стефаник і автор цих рядків — двічі зверталася з листами до Л. Кагановича з проханням скасувати заборону книги Галана. Ми просили пояснити, як же далі при становищі, що створилося, вести нам, письменникам, боротьбу з українським націоналізмом? Адже не можна викривати ворога, не називаючи його, замовчуючи факти його існування.

Відповідь на наші прохання була негативною. Її передав нам усно на зборах один з співробітників Л. Кагановича — В. Рубан, який приїхав з Києва. Він сказав щось незрозуміле відносно того, що „в читача після прочитання збірки Галана може скластися перебільшене уявлення про терор і сили бандерівців” (заручі усі памфлети цієї збірки опубліковані).

В той час, коли Л. Каганович шельмував прилюдно таких талановитих українських письменників, як Максим Рильський, Юрій Яновський, забороняв через своїх підлеглих книжку Галана і намагався створити

міф про цілковитий розгром націоналістичного підпілля, воно ще з 1946 року діяльно готувалося, щоб розквитатися з Галаном за всю його багаторічну літературну діяльність¹³⁷).

ТРИ ВБИВСТВА В 1948-1949 РОКАХ

В 1948 році було вбито у Львові о. д-ра Гавриїла Костельника, в 1949 р. письменника Ярослава Галана і того ж таки року, в сусідстві — біля Жовкви (Нестерова) голову виконкому райради депутатів трудящих — Іллю Довганика.

Всі три вбивства слід розглядати разом, бо щодо терену і часу це, так би мовити, одна справа.

**

В 1948 році Ярослав Галан написав памфлет „Отець тьми і присні”. Вперше його надруковано в журналі „Радянський Львів”, ч. 2 за 1949 р. під назвою „Отець тьми та інші”. Пізніше автор ще раз підготував видання памфлета, назвавши його знову „Отець тьми і присні”. Він вийшов у 1950 році у видавництві „Радянський письменник”¹³⁸).

У названім вище памфлеті Галан, видно скоро по смерті о. Гавриїла Костельника, бо ще в 1948 р., писав таке:

...,В очах митрополита і його прибічників, що не встигли втекти з німцями, свігиться страх, пом'якшуваний лише надією на близький конфлікт Радянського Союзу з англо-американцями. Завжди добре поінфор-

¹³⁷) В. Беляев „Друге народження, 3 спогадів про Ярослава Галана”, „Літературна Україна”, 20 липня 1962, ч. 58, стор. 3.

¹³⁸) Я. Галан, „Твори”, том III, стор. 549, Київ, 1960.

о. д-р Гавриїл Костельник

нар. 1886 у Бачці (нині Югославія). Письменник, публіцист, філософ-богослов, поет, викладач (1920-28) у Гр.-кат. Духовній Семінарії у Львові, ред. „Ниви”. Автор: „Християнство і демократизм”, „Три розправи про пізнання”, „Нарис християнської апологетики”, „Спір про епikleзу між Сходом і Заходом”, „Засади тотожності” (нім. мовою), „Становище і походження людини” та інші.

мований Ватікан підтримує ці надії, проте час не чекає і наполегливо вимагає від митрополита відповідних дій і пристосування до нових обставин.

Після довгого роздуму Шептицький на черговому соборі на словах засуджує українсько-німецьких вбивців, але це засудження не виходить за стіни митрополічного палацу і найближчий помічник і спадкоємець Шептицького ректор духовної семінарії Сліпий ховає послання в довгий ящик.

Через деякий час граф помирас, ключі від греко-католицької церкви, волею папи і Шептицького, приймає Йосиф Сліпий. Проте від цього нічого не змінюється, святоюрський енклав надалі залишається місцем темних контактів і контрактів, а його закапелки — ідеальним притулком для фашистських рицарів довгого ножа.

Кінець легко було передбачити: Йосифа Сліпого заарештовано як іноземного агента, митрополічний палац підпадає оздоровчій дезінфекції, завершений за провадженням домової книги.

За ініціативою нерозкладеної ще частини уніатського духівництва створюється у Львові „Ініціативний комітет”, який задався метою ліквідувати унію, знищити клятву спадщину рабства. На чолі комітету стає священник Гавриїл Костельник.

Роботу комітету вінчає згадуваний уже собор, греко-католицька церква на Західній Україні упокоїлась.

Його святості важко примиритися з цим фактом, римська курія не здає своїх позицій без бою, і вона дає це відчутти. Кілька місяців по тому протопресвітера Гавриїла Костельника при виході з церкви було наповал убито розривними кулями, випущеними рукою вбивці — агента Ватікану¹³⁹).

¹³⁹ Я. Галан, „Вибране”, Київ, 1951, стор. 229 і Я. Галан, „Твори”, том III, Київ, 1960, стор. 222-223.

Антін Крушельницький (1878 - 1935), — письменник і педагог, в 1929 - 33 рр. ред. советофільських журналів „Нові Шляхи” і „Критика”. В 1933 р. виїхав з родиною до УССР, де незабаром усі були ліквідовані або заслані.

Ілля Довганик (фото 1927 р.) — член „Сельробу” і КПЗУ, з 1944 р. заступник і голова „виконкому райради депутатів трудящих” у Жовкві (Нестерові). Застрілений наприкінці 1949 р. в районі Жовкви.

Із рядків зацитованого виявляється наступне: большевики вимагали від митрополита Йосифа Сліпого засудити революційну діяльність українського підпілля; „кілька місяців по тому”, себто по соборі „Ініціативного комітету” було вбито розривними кулями о. Гавриїла Костельника при виході з церкви; вбивця — „агент Ватікану”, і на тому — крапка.

Оце „кілька місяців по тому” залишається таки темним і нерозгаданим, але й таємничим місцем. Ніхто із редакційної колегії творів Я. Галана не справив цього місця, ні не дав окремих пояснень.

Невже ж Я. Галан не знав, коли відбувся т. зв. Львівський собор? Якщо знав, то як тоді із датою смерті о. д-ра Г. Костельника?

А що вісім років пізніше писали про смерть о. Г. Костельника В. Беляєв і М. Рудницький?

„Не важко здогадатись, що вбитий на вулиці Львова ініціатор розриву уніатів з Римом протопресвітер Гавриїл Костельник загинув від руки душоубця — члена українського буржуазно-націоналістичного підпілля, вихованця єзуїтів із похмурого будинку по вулиці Карла Альберта.

Один із натхненників цього злочину, греко-католицький священник Лукашевич згодом був викритий і як натхненник вбивства... Ярослава Галана.

В 1930 році як священник прикарпатського села Петранка біля Станіслава Денис Лукашевич зустрівся із Степаном Бандерою. Недалеко, в селі Бережниця-Шляхетська, займався таким самим ремеслом обману селян батько терориста Бандери, відданий графу Шепницькому і Ватікану сільський піп Андрій Бандера.

Попович-терорист і двадцятишестирічний богослов Лукашевич вже тоді зрозуміли один одного і розстались друзями. Згодом вони об'єдналися для здійснення

спільної мети Ватікану і українського буржуазного націоналізму.

Коли в березні 1946 року на Львівському соборі віруючі уніати ухвалили порвати з папським Римом і воз'єднатися з православною Церквою, Денис Лукашевич був в числі тих, які вороже поставились до цього волевиявлення. Він неодноразово називав ініціатори воз'єднання Церков — протопресвітера Гавриїла Костельника „зрадником справи Ватікану” і нацьковував націоналістичних бандитів, які вже тоді плянували душоубство. Злочинною рукою найманця Гавриїл Костельник був убитий при виході із церкви 20 вересня 1948 року.”

„Денис Лукашевич, який також обагрив руки в його крові, весь саяв на radoщах з приводу тої трагічної смерті. Але цього було мало запеклому агентові Ватікану. Все частіше і частіше в лігві Лукашевичів з ненавистю повторюють світле ім'я письменника Ярослава Галана.”¹⁴⁰)

Тут уже визначено, що убивцею мав бути член українського підпілля. Далі подано прізвище одного із „натхненників” — о. Дениса Лукашевича.

Відповідає правді, що в 1930 р. о. Д. Лукашевича було призначено парохом у селі Петранка. Але також відповідає правді й те, що єдино в „найдемократичнішій” державі — ССРСР, випадкове знайомство з іншою людиною з-перед 20 років вважається „злочином” і підставою, щоб арештованого засудити.

Відомо точно, що в 1931 році о. Денис Лукашевич був парохом у Церківній біля Болехова.

Львівський „собор” відбувся у березні 1946 року, а о. д-ра Гавриїла Костельника було вбито щойно 20 вересня 1948 р.

¹⁴⁰) В. Беляєв, М. Рудницький, „Під чужими прапорами”, Київ, 1956, стор. 175-176.

Якже ж тоді з помилкою Я. Галана? Справжня помилка, недбайливе перекручення, чи злісна інтрига з іншою датою смерти?

**

В 1962 році справа смерти о. Гавриїла Костельника прибрала іншого вигляду. Якийсь С. Даниленко (чи не псевдонім? — П. Т.) помістив на сторінках „Літературної України” цикл статей про діяльність українського підпілля. Окрему статтю (у формі оповідання з всілякими літературними прикрашеннями, дигресіями, вставками тощо) він присвятив справі вбивства о. Г. Костельника.

Перед прочитанням чергової провокаційної витівки, яка має за завдання закрити справжню правду про трагічну загибель о. Г. Костельника, слід звернути увагу на такі моменти:

Священик д-р Гавриїл Костельник мав дружину і трьох синів. Один з синів — Богдан — найулюбленіший син батька — був заарештований НКВД у роках першої окупації західньоукраїнських земель. Він був ув'язнений в тюрмі на Замарстинові. В 1941 році, коли німці вмаршували до Львова, батьки розпізнали в тюрмі рештки його особистих речей. Син Богдан найшов смерть з рук НКВД.

Два інші сини зголосились до I Дивізії УНА. Вони тепер живуть в Англії. Дружина залишилася у Львові.

**

Після ув'язнення під весну 1945 року всього українського католицького єпископату окупаційна влада створила т. зв. ініціативний комітет „по возз'єднанню греко-католицької Церкви з всеруською православною Церквою”, що й сталося у Львові 28 травня 1945 р.

Зразу ж о. д-р Гавриїл Костельник видав розвідку п. н. „Ап. Петро і римські папи або догматичні підстави папства”.

Собор відбувся в днях 8-10 березня 1946 р. в архикатедральному храмі св. Юра в приявності 216 делегатів священників і 19 делегатів мирян. На цьому ж соборі рішено зліквідувати постанови Берестейського собору з 1596 р., відректись від Риму і унії з Римом, повернутись до православної Церкви і „просити Його Святість Алексея, патріярха Московського і всієї Руси, щоб прийняв до всеруської православної Церкви.”

Українське духовенство, яке не визнало рішень Львівського собору з березня 1946 р., у письмовому протесті, що „дійшов до західньої Європи нелегально”, ствердило, що: 1) собор був скликаний советською владою, 2) делегатів привезено під сторожею, 3) вони відчитували резолюції, що їм написало НКВД.¹⁴¹⁾

**

Досі Ватикан ні офіційно, ні через Українську Католицьку Церкву не відлучив о. Гавриїла Костельника від католицької Церкви. Це ствердження важливе хоча б з того боку, що большевицька агентура вперто навіязує вбивство о. Г. Костельника саме ватиканським кругам.

На тлі аналізи зацитованих уривків можна вневнено твердити, що вбивство безсумнівного українського патріота — о. д-ра Гавриїла Костельника було організоване і виконане таки самими большевиками.

Ось суттєві уривки зі скандального щодо змісту і форми памфлету С. Даниленка:

¹⁴¹⁾ Григор Лузяницький „Українська Церква між Сходом і Заходом” (Нарис історії Української Церкви), Філадельфія, 1954, накладом Союзу Українців Католиків „Провидіння”, стор. 582-586.

...„Як інформував про це вузьке коло бандерівської верхівки головний бандкапелан І. Гриньох, „делікатни квестія” про вбивство д-ра Гавриїла Костельника розглядається на окремому таємному засіданні спеціально призначених папою Пієм XII представників чотирьох найважливіших конгрегацій Ватікану — конгрегації в надзвичайних церковних справах, консісторської конгрегації, інквізиції (вона називається тепер „конгрегація священної канцелярії”. — С. Д.) та конгрегації Східної церкви. Інквізитори вирішили убити д-ра Костельника, але здійснити вбивство так, аби ця „делікатна квестія” не кинула „й тіні підозрінь” на Ватікан, а виглядала б як розправа над Костельником, учинена з боку самих віруючих уніатів.”

...„Найдосвідченішим з цих фахівців, сзуїтам з „внутрішнього відділу”, тобто розвідки Ватікану, яка прикривається офіційною назвою „Чентро інформаціоне про део” — ЧІП, і доручено було здійснити убивство д-ра Костельника.”

...„А бажаним для Ватікану було те, щоб маньяк — виконавець убивства, звершивши злодіяння, здатен був би тут же на місці злочину заподіяти собі смерть, застрелившись або роздавивши в роті ампулу з швидкодійною отрутою. Так заплановано було для того, щоб убивця не потрапив до рук представників Радянської влади.

„Убити Костельника міг би кожен наш бойовик, — мовив головний бандкапелан Гриньох, доповідаючи вибраній верхівці бандерівців про поставлені перед ними вимоги представників Ватікану. — Але ж від нас вимагають дати людину, яка б, виконавши завдання, тут же, не сходячи з місця, вбила й себе...”

„У капелана-недолюдка Гриньоха виникла така мерзотна „ідея”. „Костельник віддав у дивізію СС-Галічина двох своїх синів. Якщо вони оцілили, розшука-

смо їх і спробуємо умовити котрогось з них скарати на смерть свого батька апостата... Оце була б помста", — похвалявся падлючий бандкапелан перед втаємниченими в план розправи над д-ром Костельником Бандерою і Миколою Лебідем. За згодою всіх втаємничених бандерівських убивць, бандкапелан Гриньох виклав цю „спільну думку" езуїтам з ЧІП. Проте представники Ватікану відкинули пропозицію бандерівських убивць як таку, що „може зірвати всю справу".

— Розумісте, родинне почуття сина може примусити його в останній момент опустити підняту руку, пострілу не послідує і справа буде зірвана. Це здатен був би зробити карбонарій П'етро Міссіріаллі, а не ваш виснажений вояк з розбитої дивізії СС-Галичина..." — повчальним тоном відповіла особа в сутані бандкапеланові Гриньоху.

Пошук „такого кретина" тривав досить довго і на решті увінчався успіхом. Де його вишукали Гриньох, Бандера та Лебідь — серед ді-ні („дісплейсед персонз"), тобто серед т. зв. „переміщених осіб", чи витягли з якогось схрону, — історія замовчує про це. Бандкапелан Гриньох звів свого „хрещеника-кретина" на побачення з представниками папської розвідки. Приведений суб'єкт справив „добре" враження на високопреподобного отця-конспіратора, і заплановане злодіяння Ватікану з сфери балачок перейшло в стадію активної підготовки. Обробку суб'єкта високопреподобні отці взяли на себе, час від часу використовуючи мерзотника Гриньоха, як „духівника" убивці для вивідування його „внутрішніх" настроїв і напутливих бесід. Грошову нагороду втаємниченій бандерівській верхівці (а до того ще й персональну за „труди" бандкапелану Гриньоху) представники Ватікану обіцяли видати тільки після „благополучного завершення" кривавого злодіяння.

Обробку і підготовку вбивці було закінчено десь

ни початку серпня 1948 року. Вона тривала рівно стільки, скільки потрібно було, як сказав папський конспіратор бандкапеланові Гриньоху, для того, щоб „натягнути внутрішню пружину виконавця до відказу, а тепер мерщій до діла, щоб бува пружина не луснула...”

Бандерівськими потайними стежками — тими стежками, через які оунівські бандити в свій час провели папського посланця з тайною грамотою — призначення на коадютора „із правом наслідства” Йосифа Сліпого, тими стежками, якими в 1945 році пройшов, а недавно перевірів сам папський конспіратор „професор” Колакович, — тими стежками був проведений на радянську територію і виконавець кривавого злочину. До радянського кордону його супроводив один з високопреподобних папських інструкторів убивства разом з спеціально дібраними горлорізами з бандерівської т. зв. „служби безпеки.”

У переддень переходу кордону папський інструктор дав останні вказівки віч-на-віч старшому з бандерівських горлорізів, які супроводили вбивцю. Вказівки були такі: „За безпеку людини, яку вам доручено супроводити, ви відповідаєте власною головою. Ця людина має завдання знищити Костельника і... тут же на місці заподіяти собі смерть самому. Так хоче бог. Ви не повинні спускати очей з цієї людини до останнього її подиху. Якщо ця людина вб'є Костельника, але не знайде в собі сили в ту ж мить вбити самого себе, ви... пристрельте на місці цю людину і по можливості в метушні спробуйте зникнути. Якщо вас схоплять — на всі запитання радянських слідчих відповідайте лише одне: за власною ініціативою я оберігав свого професора отця д-ра Гавриїла Костельника; убивцю я знищив у пориві великого збудження — мабуть, через те, що він намагався втікати”...

В ніч переходу через радянський кордон папський

інструктор високопреподобний отець езуїт відпустив гріхи вбивці, благословив його, а потім, тичьнувши пальцем в груди присутнього при цьому бандерівського горлоріза, багатозначно мовив:

„З цією людиною ти, сину мій, підеш до Львова. На очах цієї людини ти виконаєш те, що підказав тобі божий промисел. Очі цієї людини це наші очі.”

Опинившись на радянській території, злочинці пройшли до Львова по лінії зв'язку бандерівського про- вода. Один з явочних пунктів був в уніатського попа Дениса Лукашевича в с. Сороки Львівські. Через того попа супроводжуючий вбивцю бандерівець зв'язався з „головнокомандуючим” бандитом УПА — Романом Шухевичем, якому провід доручив прослідкувати за виконанням завдання Ватікану.

Злодіяння папсько-бандерівських убивць сталося в день 20 вересня 1948 року. Вбивця завершив свій кривавий злочин майже на порозі Преображенської церкви у Львові, звідки після служби виходив д-р Гавриїл Костельник. Вражений кулями вбивці, д-р Гавриїл Костельник впав намертво. В ту ж мить убивця, виконуючи волю тих, хто послав його, тут же на місці застрелився.”¹⁴²⁾

*
*

Ми свідомо напровадили багато місць з підсоветських видань щоб читачі самі могли мати уявлення, як насправді виглядає, і що собою представляє советська публіцистика.

Брудні слова, те незнане і нечуване в культурному світі назовництво, наклепи, вигадки і грубою ниткою

¹⁴²⁾ С. Даниленко „Дорогою ганьби і зради”, „Літературна Україна”, 24 липня 1962, ч. 59, стор. 4.

шиті провокації і т. п. — все те разом достатньо компромітує не лише автора чи авторів статей, але не менше й „Літературну Україну” та її редакторів і співробітників: П. Загребельного, Б. Буркатова, Ю. Бурляя, Б. Буряка, Л. Дмитерка, Ю. Дольд-Михайлика, В. Минка, П. Оровецького, П. Панча, М. Строковського, А. Хижняка і М. Шумила. Всі вони спільно відповідальні за те, що орган правління Спілки письменників України переставився на орган наклепників, примітивів і дуже дурних провокаторів.

Марення С. Даниленка не вимагають якоїсь окремої конфронтації з фактами. Вистачить тут тільки логічне мислення, щоб виявити всю дурість написаного. Даниленко все прекрасно знає, знає про пляни Ватикану, участь і ролі окремих людей, а от, хто такий вбивця, звідки він узявся, яке його прізвище, звідки родом — то тут чомусь „історія замовчує про це”.

Згідно з легендою провідників КГБ — „обробку і підготовку вбивці було закінчено дець на початку серпня 1948 р.” Священника о. Г. Костельника вбито 20 вересня 1948 р. Значить, „убивця” мав час і змогу впродовж приблизно 40 днів перейти нелегально принаймні три кордони, продістатися через чужі терени в умовах поліційної погоні за окремими вояками УПА, що йшли в ті роки на Захід, перейти незавваженим границю УСССР, зв’язатися з людьми ОУН, дійти близько до о. Дениса Лукашевича і ген. Романа Шухевича, виконати атентат і застрелитися.

І це все мало статися в такому короткому часі?! І про це все так прекрасно поінформований Даниленко!

Але цьому самому С. Даниленкові не вистачило не 40 днів, а таки 14 років від дня загибелі о. Г. Костельника, щоб виявити деталі, годину і обставини виконання вбивства, дані про вбивцю, його прізвище та інші речі. Це, здається, достатній час для того, щоб

„геніяльний” советській розвідувальній службі вдалося розшифрувати „таємничого” вбивцю.

Факт, що після 14-ти років, замість повного виявлення куліс історії вбивства о. д-ра Гавриїла Костельника, українцям подана зфабрикована легенда — вистачає достатньо на те, щоб ствердити: це вбивство організували органи советської поліції.

„Самогубство” вбивці, без пояснення, чи він знайшовся в поліційному оточенні, як також і відклик до двох синів, що зголосилися до дивізії, — говорять якраз мовою логіки проти наївних „аргументів” маячення С. Даниленка.

На ліквідації головного свідка — о. Г. Костельника — большевицька влада не зупинилася. Після нього в дуже підозрілий і таємничий спосіб померли два чергові важливі свідки „возз’єднання” — єпископи А. Пельвецький і д-р М. Мельник. Ця справа вимагає окремої уваги і дослідів.

**
*

Ілля Довганик в 1925 році, навчаючись в учительській львівській семінарії, зв’язався з комсомолом. Пізніше був керівником молодіжної секції „Сельробу” Львівської округи.

Згодом працював у Жовківщині та кол. повіті Рава Руська. Якийсь час нелегально працював у Рогатинщині. В м. лютому 1934 р. його в т. зв. Луцькому процесі засудили на 6 років ув’язнення. Користаючи з амністії, вийшов уже в 1936 році на волю.

В 1939 р. І. Довганика обрали делегатом Народніх зборів. В червні 1941 він утік разом з Червоною армією на схід. В 1944 р. разом з оперативною групою і групою партійних працівників, з першими частинами Чер-

воної армії прийшов І. Довганик у Жовкву. Він став спочатку заступником, а пізніше головою виконкому райради депутатів трудящих.

„Треба було не тільки відновлювати зруйноване внаслідок окупації господарство, але й боротись з замишниками банд українських буржуазних націоналістів, що тероризували населення, намагались зірвати соціалістичну перебудову західних областей.”¹⁴³)

Наприкінці 1949 року у Жовкву (перейменовану у Нестерів на честь російського літуна Нестерова, який загинув поблизу Жовкви) приїхав тодішній перший секретар ЦК КП(б)У М. С. Хрущов.

„Довганик супроводжує його по селах району, знайомить з першими молодими колгоспами, розповідає про їх особливості.”

Після поїздки М. С. Хрущов довго розмовляє з Довгаником.

„Що ж, треба вам переходити на партійну роботу, — говорить він на прощання Довганику. — Ваш шлях ще тільки починається.”

Окрилений бесідою повертається Ілля Довганик до дому. — Я все зроблю, щоб виправдати довір'я партії, — говорить він у той вечір товаришам. Ілля Ілліч буде плани дальшої роботи, мріє про повне здійснення накреслень партії щодо оновленого краю. Але через декілька днів, по дорозі в село Довганик потрапляє в засідку, куля націоналістичного бандита обриває його життя...

Гнівним протестом зустріли трудящі району цю нову націоналістичну провокацію. На мітингах і зборах вони вимагали суворого покарання бандитів...”

¹⁴³) Валентин Маламчук „Молодість гартована в боях”, Книжково-журнальне видавництво, Львів, 1957, стор. 71.

...,перейменували вулицю Львівську на вулицю імені І. І. Довганика...”¹⁴⁴)

**
*

Про загибель Ярослава Галана написано більше, ніж про двох згаданих раніше, але теж на своєрідно-советський стиль: блекотно-кадильний померлому, і верескливо-вуличний в бік українських націоналістів.

З огляду на недбайливо-трамтрамдрацьке ставлення підсоветських авторів до фактів і тенденційно-партійно-кон'юнктурний підхід до всіх явищ, треба з дуже великою обережністю трактувати їх публікації.

На чергових прикладах наші думки знайдуть своє повне підтвердження.

ВБИВСТВО Я. ГАЛАНА — ВЧОРА І СЬОГОДНІ

Тому шість років В. Белаєв і М. Рудницький так описували вбивство Я. Галана:

„Один із вождів бандерівської зграї, також син греко-католицького священика, Роман Щепанський, по кличці „Буй-Тур”, часто відвідував квартиру Лукашевича. Він відкрито говорив, що „Галана треба вбити тому, що він виступає проти Ватікану, а на Нюрнберзькому процесі як кореспондент радянської преси вимагав видачі Степана Бандери і суду над ним.”

Син попа Дениса, студент Іларій Лукашевич з дозвільного Щепанського проникає в квартиру Галана. Знаючи про загальновідоме уважне ставлення Галана до людей, Лукашевич вигадує версію про своє бажання

¹⁴⁴) Валентин Маланчук „Молодість гартована в боях”, Львів 1957, стор. 71-72.

перейти на інший факультет і просить письменника-депутата допомогти йому. Галан разом із своїм майбутнім вбивцею іде в обласні організації, до директора інституту і неодноразово приймає Лукашевича у себе вдома.

Одержавши від Лукашевича план квартири Галана, організатор убивства попович Щепанський зрозумів, що одному Лукашевичу навряд чи вдасться виконати наказ Ватікану. Знайшовся ще й другий вбивця — якийсь виродок Стахур, уродженець села Ременів, розбещений націоналістами і Ватіканом п'яниця, хуліган і бандит, вже перевірений націоналістами на звірських вбивствах численних радянських трудівників.

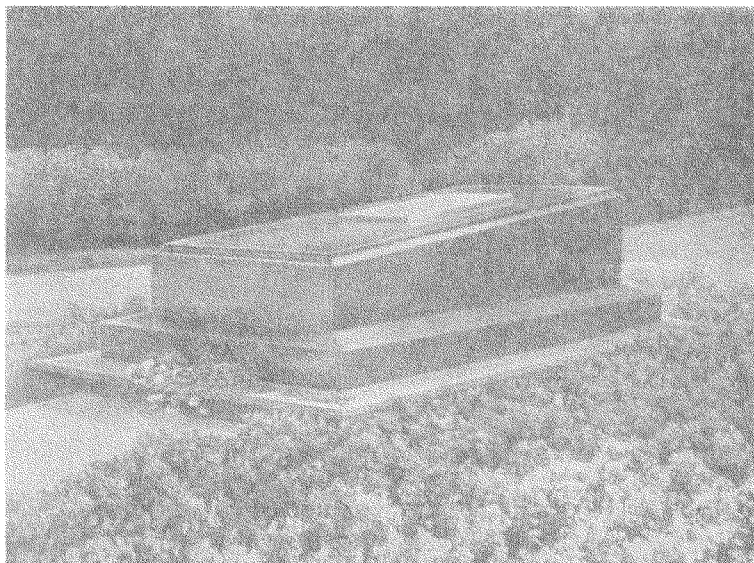
Серед людей убитих Стахуром до Ярослава Галана, були радянські педагоги, колгоспники-погоничі худоби, міліціонери.

Попович Щепанський зводить обох убивць та інструктує їх, як треба вбити Галана. Він озброює кожного з них гранатами, пістолетами, а Стахур бере з собою сокиру.

Вранці 24 жовтня 1949 року Ярослав працював дома. Він писав статтю „Велич звільненої людини”, присвячену знаменній даті — десятиріччю возз'єднання Західної України з Радянською Україною.

Залишалось ще раз прочитати і виправити текст, як почувся дзвінок. Побачивши знайомого „студента” Лукашевича, Галан гостинно запросив його з другим відвідувачем зайти в кімнату, попросив сісти. І в ту хвилину, коли Іларій Лукашевич чимсь відвернув увагу Галана, Стахур, зайшовши за спину письменника, на сигнал поповича, почав сокирою завдавати своїй жертві удар за ударом.

Бандити сховались спочатку на квартирі священика села Гряди Ярослава Левицького. Змиваючи кров із свого одягу, вони цинічно розповідали попу і попаді —

Могила московського вислужника Я. Галана
на Личаківському кладовищі у Львові.

тітці Лукашевича — про всі обставини вбивства, а Лукашевич чванливо заявив: „Ми вбили велику людину!”

Ввечері 25 жовтня 1949 року попович Іларій Лукашевич та другий бандит — Стахур докладно звітували про вбивство Галана Роману Щепанському — „Буй-Туру”, під залізничним мостом, коло станції Гамаліївка. Лукашевич віддав Щепанському зброю та дві медалі, які вкрав він у мешканні Галана. Згодом, пійманий органами радянської безпеки, Щепанський зізнався: „Вислухавши Стахура і Лукашевича, я похвалив їх за виконаний терористичний акт, заявив, що повідомлю вищого провідника ОУН про виконання цього завдання. Після цього Лукашевича я відпустив додому, бо він завірив мене, що про його участь в убивстві Галана ні-

хто не знає, а Стахура, як сміливого терориста, прийняв в бандитське підпілля ОУН.”¹⁴⁵⁾

Східньо-берлінська агентурна репилька „За повернення на батьківщину”¹⁴⁶⁾ назвала село Ременів уже з російська — „Ременов”. Далі борзописці з цієї репильки зовсім інакше змалювали картину з Р. Щепанським, коли він у квартирі Лукашевича мав говорити, що „Галана треба вбити...”

Ця картина виглядає так: „На одних зборах своїх однодумців він (Р. Щепанський — прим. П. Т.) сказав: „Галана слід убити...”

Ще одне перекручення виглядає так: „Змиваючи кров жертви зі свого одягу, вбивці хвалькувато говорили в кімнаті тітки Лукашевича: „Ми вбили велику людину”.

В Беляєва ця сама сцена відтворена зовсім інакше: „Лукашевич чванливо заявив: „Ми вбили...”

Всі названі вже, а то інші автори завжди покликаються на те, що ними подані матеріяли сперті на джерелах, судових зізнаннях, протоколах тощо.

Коли однак точно порівнювати написане, густо-часто наверх виходять просто скандальні історії.

**

Знаний вже С. Даниленко в 1962 році договорився до наступного:

„Через рік після вбивства д-ра Гавриїла Костельника Ватікан та його агентура здійснили ще одне жахливе злодіяння.”

„Згадується такий факт. У квітні 1945 року, зда-

¹⁴⁵⁾ В. Белаєв, М. Рудницький „Лід чужими прапорами”, Київ 1956, стор. 176-177.

¹⁴⁶⁾ „Полум'яний борець за щастя народу”, „За повернення на батьківщину”, жовтень 1956, ч. 54, стор. 3.

ється, на другий день після опублікування у львівській газеті „Вільна Україна” памфлета Галана „З хрестом чи з ножем”, троє нас — Ярослав Олександрович Галан, підполковник К. С. Мазін і автор цих сторінок, — зустрівшись надвечір, попрямували до святого Юра. Я розповідав Я. О. Галанові про рух серед уніатського духовенства за розрив з Ватіканом і про свою бесіду з цього приводу з д-ром Костельником. Ярослав Олександрович ніби уважно слухав, але я відчував, що, слухаючи мене, він думає про щось своє. Не доходячи до Святоюрської брами, Галан раптом зупинився. Я замовк. Мовчав і підполковник Мазін, запитливо поглядаючи на Галана.”

„Я. О. Галан не помилився. Через вісім років по тому стало відомо, що саме тоді Галана вгледів один з молодих вовків із зграї, вигодуваної Шептицьким. Він з вікна другого поверху митрополичої палати чатував за підходами до святоюрського кубла.”

„Справа в тому, що памфлет Я. О. Галана „З хрестом чи з ножем” викликав у святоюрському штабі уніатсько-націоналістичних конспіраторів великий переполох тим більше, що саме в той день в стінах митрополичої палати гостював один з верховодів бандерівської банди.

Зауважимо, між іншим, що памфлет „З хрестом чи з ножем” Галан опублікував не за своїм прізвисьцем, а під псевдонімом „Володимир Росович”. І все ж таки в святоюрському кублі зразу ж і безпомилково пізнали в цьому памфлеті руку Галана.

Новоявлений митрополит Йосиф Сліпий оголосив по святоюрській чорній залозі стан облоги, а навколо численних будівель своєї резиденції розставив своїх спостережників.

Вгледівши автора памфлета, що так переполошив чорну залозу під самою брамою Юра, молодий вовк-

спостережник несамовито крикнув: „Галан! Галан!” Про це негайно доповіли пихатому митрополиту, який там-таки на другому поверсі в одній з кімнат конферував з бандерівцем. Обидва вони — і господар і гість — зайшли до кімнати, де біля вікна стояв спостережник.

— Ось, ось він — Галан, погляньте, ваша ексцеленціє, посередині, низенький, — показав через вікно Сліпому очманілий спостережник.

— Так, це він, Галан, — мовив бандерівець. — Я знаю його особисто.

Сліпий якийсь час мовчки вдивлявся в постать людини, яку показали йому, а потім приглушеним голосом мовив:

— Зухвалість цього осатанілого атеїста не повинна залишатись безкарною. Не ніж, а сокира потрібна, щоб відрубати святотатську руку, що написала таке. Бог... — Сліпий оглянувся і замовк.”

„Погрози ворогів частішали. Партійні органи, а також друзі не раз попереджали Галана, щоб він був обережним. Але він не звертав уваги на ці попередження. З властивими йому довірливістю, сердечністю і чуйністю Галан приймав у себе дома всіх, хто просив його допомоги і поради.

Саме цими найкращими людськими почуттями письменника і скористалися люті вороги. 24 жовтня 1949 року, незадовго до знаменної дати 10-річчя возз'єднання українського народу, оунівські терористи сокирою зарубали Ярослава Галана.”

В тому місці слід сказати правду. Святоюрська палата так споруджена, що з її другого поверху з жодного вікна не можна бачити людей, що стоять перед першою і другою брамами. Єдино, хто перебуває на подвір'ї між церквою та палатою, може бути підглянений з вікон палати.

Надвечір тим більше спостережник не міг розпізнати Галана!!

Неправдива в самій основі сцена усуває найменшу тень правди всієї історії з митрополитом і „бандерівцем”. Фальшивку легко розкусити ще й по тому, що автор подає „точний” зміст розмови між митрополитом Йосифом Сліпим та „бандерівцем”, але не виявляє його прізвища. Ця „конспірація” викликана тим, що С. Даниленко не мав кого назвати, а побоювся вставити прізвище конкретної людини, щоб не скомпромітуватися.

Якщо б історія таки була правдива, С. Даниленко не мусів би вдаватися до нічим неоправданої конспірації. За його інформаціями, в 1953 році вже стало відомо, що „саме тоді Галана вгледів один...”

А раз усе стало відомо, то чому не виявити правду? Але весь секрет однак в тому, що фальсифікаторам не під силу вийти перед читачами з правдою і фактами. Замість фактів, вони обрали наклепи і брехню.

Варт окремо відмітити, що С. Даниленко розмовляв з о. д-р Г. Костельником щодо руху „серед уніатського духовенства за розрив з Ватіканом”. Значить, Даниленко також член тієї терористичної групи, що домоглася знищити Українську Католицьку Церкву!

„Попереднє слідство встановило, а судове слідство повністю підтвердило, що на Львівщині діяла банда гітлерівських посіпак — оунівців, проводирем якої був син уніатського попа Роман Щепанський. Найактивнішими катанами в цій банді вважалися оунівці Стахур Михайло та Лукашевич Іларій. Банда Щепанського вчиняла криваві злочини разом з безпосередніми агентами Ватікану — уніатськими попами Левицьким та Лукашевичем Денисом, у будинку якого містилася штабквартира оунівців.

Криваву розправу над Галаном доручено було здійснити вбивцям Стахуру Михайлу та Лукашевичу Іларію. Злочинець Лукашевич Іларій по-оунівськи підступно проник на квартиру письменника.”

„Єзуїт Лукашевич сів, а вбивця Стахур став за спиною письменника і сокирою завдав йому одинадцять ударів, кожний з яких, за висновком судової експертизи, був смертельним.”

„Вбивці були спіймані, хоч справжні натхненники злочиння і на цей раз перебували поза досяжністю правосуддя українського народу.

Син уніатського попа Лукашевича Іларій, говорячи про мотиви вбивства Галана, показав:

„...Під час бесіди зі мною бандити говорили, що Галана треба вбити тому, що він виступав проти Ватікану, а на Нюрнберзькому процесі як кореспондент радянської преси вимагав видачі Степана Бандери і суду над ним”.¹⁴⁷

Останні речення — це друга з черги версія тієї самої фрази.

В Беляєва і в „За повернення на батьківщину” ця фраза вложена в уста Романа Щепанського, а в С. Даниленка її вже виголошує Іларій Лукашевич.

Для виявлення правди, ці речі не є маловажними. Для наклепників це рівне тому, що вчора навипередки цілували патинки Сталіна, Молотова і Кагановича, а нині на них плювати, нині чолом бити перед Хрущовим, а завтра може вимагати його... повішення.

Виступи С. Даниленка та інших засвідчують, що галанівщина в Україні та поза нею ще не перевелася. Її відживлюють всіляко беляєви з імперського центру, бо галанівщина це те, що:

¹⁴⁷ С. Даниленко „Дорогою ганьби і зради”, „Літературна Україна”, 27 липня 1962, ч. 60, стор. 4.

„На варті свободи і незалежності України міцно стоїть могутня Радянська Москва — столиця і символ нашої великої Соціалістичної Батьківщини — СРСР. В цьому — джерело нашої любові до неї.”¹⁴⁸⁾

МІСТЕРІЇ З ІМ'ЯМ СТАХУРА ТА ІНШІ ПОЦЕЙБІЧНІ НЕЯСНОСТІ

Проф. Лев Шанковський, автор кількох дуже цінних праць з останнього періоду українських визвольних змагань, в одному листі¹⁴⁹⁾ з приводу декількох підвалів в газеті „Гомін України” про Богдана Сташинського висловився так:

„Кожний, хто слідкує за цими справами знає, що вбивник Ярослава Галана називався Михайло Стахур, а не Степан Стахур. Це ще було відомо в жовтні 1950 року на підставі матеріялів радянської преси, наприклад циклу статей Карманського Петра в „Радянській Україні” і це можна встановити на підставі цілої низки інших джерел, що мені, напевно, може засвідчити Теліщук.”

Тому, що уривок листа Шановного автора має загальний ширший характер, і може викликати зацікавлення, як насправді було, — ми з доброзичливих мотивів, за згодою редакції „Гомону України” з Торонта (Канада), дозволимо собі з нього скористатись.

Проф. Лев Шанковський є автором більшої праці про УПА, яка то праця являється частиною „Історії українського війська”.¹⁵⁰⁾

¹⁴⁸⁾ Я. Галан „Твори”, том III, стор. 357.

¹⁴⁹⁾ Лев Шанковський, лист до редакції „Гомону України” від 8. VI. 1962.

¹⁵⁰⁾ „Історія українського війська” (Друге доповнене видання). Клуб приятелів української книжки, Видавець Іван Тиктор, 1953 — Вінніпег, Канада.

В ній автор на стор. 813 порушив питання смерти Я. Галана. Не зважаючи на рік видання книжки (1953), проф. Л. Шанковський не виявив прізвищ ні Стахура, ні Лукашевича, ні інших, хоча йому були, як згадує в названому листі, ті речі відомі ще в 1950 році.

На тій же самій 813 сторінці „Історії українського війська”, на думку автора цих рядків, Л. Шанковському трапилися дві, може й друкарські, помилки. Перша помилка: дата смерти Я. Галана подана — 23.10. 1949. Має бути: 24 жовтня 1949. Друга: жодним підсоветським джерелом не підтверджені слова Л. Шанковського, що Я. Галан згинув від „кулі підпільного атентатника”.

В 1961 р. проф. Л. Шанковський, покликаючись вправді на советські джерела і авторів різних видань, пропустив також необачно одну помилку. Вийшло так, що о. Гавриїла Костельника було вбито 28 серпня 1948 року, а не так, як подають саме ті автори, на яких проф. Л. Шанковський покликається — 20 вересня 1948 р.¹⁵¹).

З Теліщуком не будемо возитись, бо це найдрібніша з дрібних помилок, до того ні для кого й так нецікава.

Андрій Білинський в книжці „В концтаборах СРСР” (стор. 264) прямо упростив собі справу, написавши, що „у Львові в 1949 році вбили священика Костельника”

В тракті опрацювання теми, на сторінках українсько-американського щоденника „Свобода” з Джерзі Сіті, США, появився цикл статей якогось Б. Г. під назвою „Жовківщина під советською окупацією (Спогади з 1944-1956 років)”.

Автор Б. Г. порушив справу смерти о. Г. Костель-

¹⁵¹) “Soviet and Satellite Sources on the Ukrainian Insurgent Army” Lew Shankowsky, The Annals of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences in U.S., Vol. IX, 1961, No. 1-2 стор. 252.

ника, а далі Ярослава Галана, Іллі Довганика та інших, і зробив при тому низку помилок. На відповідальність Б. Г. залишаємо те все заслухане від населення. Воно не підтверджене джерельними даними, місцями не годиться з опублікованими матеріялами, і тому ці речі приходиться розглядати як дискусійні питання з ближче неозначеною вартістю.

Для конфронтації з іншими матеріялами наводимо декілька уривків з оригіналу:

„В 1948 році, біля Волоської церкви у Львові, виконано атентат на о. Гавриїла Костельника, що очолював Комісію для возз'єднання греко-католицької церкви з московською православною церквою. Серед населення говорили, що атентат на о. Костельника виконав його син. Атентатник утік на площу св. Духа, де на нього мало чекати авто, але авто на місці не було; погоня вже зближалася, і він застрелився. У тій хвилині з'явилося авто, але було вже запізно. Енкаведисти обстріляли авто, але воно встигло втекти”¹³²).

Як уже стверджено, о. Г. Костельник був парохом Преображенської церкви у Львові, і біля неї загинув. Розмови про сина необґрунтовані. Якщо такі версії кружляли серед населення, то вони були інспіровані органами советської служби безпеки. Підтвердження того знаходимо у фантазійних вигадках С. Даниленка у тій частині, де мова про двох синів о. Г. Костельника.

Розказуючи про Я. Галана, Б. Г. ще раз покликався на тих, що „казали”, і написав, що „атентатники спершу познайомилися з жінкою Галана, а вона пізніше познайомила їх з чоловіком. Відповідає правді, що Галан був удруге одружений. Советські джерела говорять лише про знайомство студента Лукашевича з Гала-

¹³²) В. Г. „Жовківщина під советською окупацією”, „Свобода”, „Джерзі Сіти, США, ч. 159, 21 серпня 1962, стор. 2.

ном, проте ніде немає згадки про дружину Галана і про його знайомство з іншими людьми з підпілля.

Не відповідає правді, що „атентатників зловили щойно за два роки”, бо вже 16 жовтня 1951 р. відбувся процес, значить, їх мусіли арештувати принаймні шість місяців раніше.

Село Сихів лежить в сусідстві Звертова, звідки походив Роман Щепанський. Тяжко сьогодні встановити, який рід смерти було застосовано більшовиками до підсудних за вбивство Галана. Б. Г. говорить про екзекуцію на шибениці.

До того самого гатунку „казали” відносимо також і історію про випадок на Лонцького із бойовиком з Закарпаття.

Автор спомину допустився ще таких додаткових помилок: назвав Іллю Довганика — Довгаликом і подав його рік смерти — 1950, коли має бути „наприкінці 1949 року”.

Щоб не було подвійних інтерпретацій, зачитуємо ті місця з названого вже спомину Б. Г.

„В 1949 році, в жовтні, відбувся атентат на відомого більшовицького прислужника, письменника Ярослава Галана. Казали, що атентатники познайомилися з жінкою Галана в Єзуйтському городі, а жінка познайомила їх з Галаном. Пізніше вони вбили його сокирою. Атентатників зловили щойно за два роки. Один з них походив із с. Сихова і був сином священика. Під час торгур в НКВД заявив, що знає, за що йде на смерть, але спільників не видасть. Його повісили.

В тюрмі на Лонцького, під час слідства, бойовик із Закарпаття кинувся на слідчого й задушив його, а труп викинув на подвір'я. Забравши у вбитого пістоль, він постріляв вартових на брамі і втік.

У 1950 році відбувся атентат на голову виконавчого комітету Жовківського району, Ілька Довгалика, коли

МАПА ОКОЛИЦЬ ЛЬВОВА

1. Львів (1948 о. д-р Г. Костельник, 1949 Я. Галан)
2. Білогірща (1950 ген. Р. Шухевич-Чупринка)
3. Район Жовкви (1949 І. Довганик)
4. Звертів (Р. Щепанський)
5. Ременів (Стахур)
6. Гряда (о. Я. Левицький)
7. Сороки Львівські (о. Д. Лукашевич)
8. Борщовичі (Б. Сташицький)

він їхав із Жовкви до с. Добрусина. На полі між с. Воля Висоцька й Пили троє людей в уніформах НКВД затримали його автомашину. Коли йому наказали висісти, він сягнув за пістолем, але було вже запізно: його влучила куля. Підпільники набили секретаря, а шоферові звеліли везти себе до с. Глинсько. Там висіли і сказали шоферові, щоб поїхав і забрав голову району. Погоня не дала ніякого результату”.

**
**

Як же ж тоді з ім'ям Стахура? На сторінках цитованої вже книжки „Під чужими прапорами” читаємо таке:

„На процесі убивць письменника Ярослава Галана Роман Стахур — годованець бандерівського підпілля, розповідаючи про свій злочин, признався, як у листопаді 1949 року він зі своїми спільниками вбивав родину директора школи В. Ковальова в селі Ременів:

„Дибя Антон, якого ми називали „Тигр”, підійшов до дружини директора...”¹⁵³ (Далі йде опис її смерті — П. Т.).

Дослівно, ці самі слова, які починаються від „Дибя Антон, якого ми звали „Тигр” і т. д., Ігор Бречак вложив в уста Михайла Стахура. Ось властивий уривок:

„От що розповів про один із багатьох бандерівських злочинів на процесі у Львові убивця Ярослава Галана Михайло Стахур. Стахур говорив на суді про те, як він і його бандерівські спільники вбивали родину директора школи у селі Ременів на Львівщині В. Ковальова.”¹⁵⁴

¹⁵³) В. Белаєв, М. Рудницький „Під чужими прапорами”, Київ 1956, стор. 76.

¹⁵⁴) Ігор Бречак „Запродані душі”, „Вісті з України”, Київ, ч. 16, березень 1962, стор. 4.

Богдан Миколайович Сташинський нар. 4. 11. 1931 р. у Борщовичах б. Львова. Видав КГБ Стахура та інших членів ОУН. Убивця у Мюнхені провідника ОУН Ст. Вандери і Лева Ребета. Засуджений 19-го жовтня 1962 у Карльсруге (Зах. Німеччина) за вбивства і шпигунство на 8 років ув'язнення.

Шелепін Александр Николаевич нар. 1918 р. Член КПСС з 1940 р. 1952-58 перший секретар ЦК комсомолу, член ЦК КПСС і шеф КГБ. За його дорученням Б. Сташинський довершив злочини у Мюнхені, на XXII з'їзді КПСС призначений секретарем ЦК КПСС.

Західньонімецька газета „Christ und Welt” помістила довшу статтю про куліси афери Богдана Сташинського. Слід допустити думку, що опублікований цією газетою матеріал, правдоподібно, походить з поліційно-судових джерел.

Ось місце про третє з черги ім'я Стахура.

„Bogdan Staschynskij musste seine Bewaehrungsprobe unter den Augen seiner Ausbilder in der West-Ukraine bestehen. Die MGB-Auftraggeber wollten den jungen Agenten auf Herz und Nieren pruefen. Er sollte in eine Widerstandsgruppe eintreten und dort nach dem Fememoerder des 1949 getoeteten Jaroslaw Galan forschen. Der Mord an dem Lemberger Schriftsteller war von der OUN ausgefuehrt worden. Der ideologisch geschulte junge Mann kannte keine Bedenken. Kuehl rechnend, wie es seinem Wesen entsprach, ging er ans Werk. Schon nach kurzer Zeit konnte er seinen Auftraggebern melden: „Der Attentaeter heisst Stefan Stachur.“ Vertrauensselig hatte Stachur sich selbst entlarvt, als er seinem „Gesinnungsfreund“ Staschynskij die Tat eingestand. Aber der Geheimdienst brauchte noch die Mithilfe eines weiteren Verraeters, ehe der Attentaeter nach drei Monaten festgenommen werden konnte. Er wurde von den Sowjets hingerichtet.

Nun gab es fuer Staschynskij kein Zurueck mehr. Er blieb im Dienst des MGB, das spaeter in KGB (Komitee fuer Staatssicherheit) umbenannt wurde. Bis 1952 bespitzelte er die Wiederstandsbewegung in der Gegend von Lemberg.”¹⁵⁵⁾

Український переклад:

„Богдан Сташинський мусів перейти пробу здатности під наглядом своїх вишкільників на Західній Україні. Наставники МГБ хотіли випробувати молодого агента наскрізь. Він мав увійти в групу опору

¹⁵⁵⁾ Z. R. „Wie man Spion und Mörder wird”, „Christ und Welt”, 27. 4. 1962, стор. 9.

й там дослідити скритовбивцу вбитого 1949 р. Ярослав Галана. Вбивство львівського письменника виконало ОУН. Ідеологічно вишколений молодець не мав ніяких застережень. Беручи все на холодно, як це відповідало його вдачі, взявся він до діла. Вже після короткого часу вспів він своїм наставникам зголосити: „Атентатник називається Степан Стахур”. З наївною довірливістю Стахур сам себе прозрадив, коли він своєму „світоглядовому другові” Сташинському признався до вчинку. Але таємна служба мусіла ще взяти помочі іншого зрадника, заки вдалось їй після трьох місяців зловити атентатника. Його совети повісили. Тепер для Сташинського не було вороття. Він остався в службі МГБ, яке пізніше перейменовано в КГБ (Комітет державної безпеки). До 1952 р. він шпигував рух опору в околиці Львова.”

Містерія з іменами Стахура перестане бути темним місцем, коли візьметься до уваги наступне: за не зовсім повними інформаціями від колишніх мешканців села Ременів, сім'я Стахурів клясово належала до гурту дуже бідних селян. В родині було від 3-4 синів. Найстаршому в 1951 році (в році процесу у Львові) було коло 40 років життя.

Слід допустити думку, що тут мається до діла не з одним Стахуром, а з більше. Коли у випадку Лукашевичів було застосовано збірну відповідальність, бо замість тільки одного Іларія Лукашевича, розстріляно додатково ще його двох старших братів, то треба припускати, що подібне могло статися й з Стахурами.

Якась жінка Стахур перебувала в роках 1954-1956 в одному з сов. концлагерів (в Ухті).

ПРОЦЕС І ВИРОК

Процес заарештованих за вбивство Галана відбувся в залі Будинку культури залізничників у Львові 16 жовтня 1951 року. Виглядає, що першим обвинуваченим був Михайло Стахур. Скільки було підсудних, яка їх була черга — ніде досі не було виявлено в советській пресі і публікаціях. Головним обвинувачем був прокурор Роман Руденко, нині головний прокурор ССРСР.

Уривок з процесу, очевидно тенденційно спрепарований, опублікував названий вже С. Даниленко:

„Стахур Михайло на судовому засіданні на запитання прокурора „чому ваша банда намагалася вбити саме письменника Ярослава Галана”, відповів:

„Ми дістали завдання вбити Галана тому, що він був страшний Ватікану.”

На суді над убивцею Стахуром як свідка було допитано одного з головних організаторів вбивства д-ра Костельника — заклятого ворога українського народу уніатського попа Лукашевича Дениса, кодро якого ходило в капеланах церкви зради з сімнадцятого століття. Допит вів державний обвинувач прокурор Української РСР Р. А. Руденко.

З стенограми судового засідання наводимо витяг) з допиту агента Ватікану Лукашевича Дениса:*

..Прокурор. З якої сім'ї ви походите?

Свідок. З сім'ї священників.

Прокурор. Якої церкви?

Свідок. Греко-католицької.

Прокурор. З яких часів ваш рід йде від священників?

Свідок. З сімнадцятого століття.

*) Витяг наводимо з газети „Радянська Волинь” № 219 за 3 листопада 1951 р.

Прокурор. Як ви зустріли возз'єднання українського народу в 1939 році?

Свідок. Вороже.

Прокурор. Хто вами керував?

Свідок. Моїми керівниками були вищі чини церкви.

Прокурор. А вище?

Свідок. Ватікан.

...Прокурор. Ви були зв'язані з оунівськими терористичними організаціями і ваші дії вели до вбивства радянських людей?

Могли вести.

Прокурор. Ви послали свого сина і Стахура вбити письменника Ярослава Галана і вони його вбили?

Можливо, і так.

Прокурор. Не можливо, а так!

Свідок. Так.

Прокурор. Все це робилося за вказівкою Ватікану?

Свідок. Так..."¹⁵⁶)

Увесь цинізм і заразом безмежне безглуздя виявляються в ставленні питань прокурором про зустріч „возз'єднання”, про вище і найвище керівництво, вказівки і т. п.

Від літа 1945 року не існували „вищі чини Церкви”, бо всі ієрархи були ув'язнені, отже не могли вони керувати о. Д. Лукашевичем. Не було й тих ще вищих керівників з Ватікану, не було й... „вказівок”.

Але є зізнання! Правда! Але є зізнання маршалів Тухачевського і Блюхера, Рикова і тисячів інших з самообвинуваченням, самоопльовуванням і т. д. Чи вже така коротка пам'ять у В. Беляєва, С. Даниленка та інших оборонців галанівщини?

Нині реабілітований, а розстріляний разом з Крушельницькими в 1934 р. глухонімий, але талановитий

¹⁵⁶) С. Даниленко „Дорогою ганьби і зради”, „Літературна Україна”, Київ, 27 липня 1962, ч. 60, стор. 4.

поет Олекса Влизько, як свідчив Постишев, на слідстві ніби „признався”: „З кінця 1929 року я входив до складу фашистської української націоналістичної організації, куди я був залучений письменником Геом Шкурунієм. Я цілком поділяв усі терористичні постанови й фашистську плятформу нашої націоналістичної організації.”¹⁵⁷⁾

Прокурор Роман Руденко закінчив свою обвинувальну промову брутально-вуличними словами. Після того відбулося таке циркове видовисько:

„Скажених собак треба знищувати”, бурхливі оплески привітали цю вимогу радянського правосуддя. Робітники заводів і фабрик, колгоспники, письменники, педагоги, артисти та вчені своїми оплесками палко підтримали слова прокурора.”¹⁵⁸⁾

На підставі таких слів, як „сьогодні могила... заросла чортопорохом”,¹⁵⁹⁾ слід вносити, що підсудних було страчено.

Андрій Білинський, автор споминів „В концтаборах СРСР”, виданих у 1961 році, на підставі своєї розмови з неназваним з прізвища жидом-адвокатом, що приїхав зі Львова, записав таке:

„За Галана потерпіло коло 200 студентів.”¹⁶⁰⁾

¹⁵⁷⁾ Дмитро Соловей „Голгота України”, частина I, накладом „Українського Голосу”, Вінніпег 1953, стор. 232-233.

¹⁵⁸⁾ В. Белаєв, М. Рудницький „Під чужими прапорами”, Київ 1956, стор. 177.

¹⁵⁹⁾ „Полум'яний борець за щастя народу”, „За повернення на батьківщину”, ч. 54, жовтень 1956, стор. 3.

¹⁶⁰⁾ Андрій Білинський „В концтаборах СРСР”, 1944-1955, накладом В-ва „Орлик”, Мюнхен — 1961 — Чикаго, стор. 232.

Проф. Лев Шанковський відмітив,¹⁶¹) що, незалежно від Львова, відбувся процес у справі Галана ще й в Тернополі.

ІНШІ ПІДСУДНІ ТА АРЕШТОВАНІ

Згідно з опублікованими советськими даними виходить, що одною з центральних осіб у справі Я. Галана був Роман Щепанський, син українського католицького священика.

Батько Романа Щепанського був парохом у селі Звертові біля Куликова і поблизу Ременова, звідки родом Стахур. У повітряній лінії село Ременів віддалене коло 14 кілометрів від села Борщовичі, звідки родом Богдан Сташинський — вбивця д-ра Лева Ребета і провідника ОУН Степана Бандери. Як відомо, Богдан Сташинський був активним співробітником КГБ по виявленню Стахура і товаришів.

В сім'ї о. Щепанського був єдиний син Роман, мабуть народжений в 1924 році, і молодша два-три роки донька Любов. Роман, мабуть, розстріляний. Дальша доля інших осіб — ближче незнана.

**

Родина священика о. Дениса Лукашевича складалася з таких осіб: о. Денис, в 1951 році (в році процесу) коло 47 років життя, дружина — Софія з народження Григорців — сини Олександр, Мирон і Іларій, народжений, мабуть, в 1930 або 1931 році, та незнані ще молодші дівчата і хлопець.

¹⁶¹) "Soviet and Satellite Sources on the Ukrainian Insurgent Army" Lew Shankowsky, The Annals of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences in U.S., 1961, стор. 253.

Згідно з советськими джерелами, в часі арештування о. Д. Лукашевич жив у селі Сороки Львівські. Рідна сестра о. Дениса — Олена — була одружена з священником о. Ярославом Левицьким, який жив у селі Гряда.

У 1951 році о. Ярослав Левицький, правдоподібно, мав 42 роки життя.

У часі пропам'ятного поховання за людьми були заарештовані всі дорослі члени родин Лукашевичів і Левицьких. Маленькими дітьми о. Лукашевича спочатку заопікувалися знайомі, а пізніше дальша родина.

У результаті судового вироку за вбивство Я. Галана було присуджено до страти Іларія Лукашевича. Поза судовим вироком розстріляно двох старших братів Іларія — Олександра й Мирона.

Священника о. Дениса Лукашевича, мимо шаленої пропагандивно-провокаційної нагінки на нього, як на натхненника і співучасника вбивств о. д-ра Гавриїла Костельника і Ярослава Галана, не було покарано смертю. Наприкінці 1961 року о. Денис Лукашевич ще був живий, але був позбавлений права повернення в Україну. (Дружина — Софія з Григорців Лукашевич — померла в Коломиї, коли їй, знеможеній, дозволено повернутися до наймолодших дітей).

За неповними вістками, о. Ярослав Левицький і його дружина, Олена з Лукашевичів Левицька, померли у в'язниці. Рік смерті і ближчі дані та обставини — невідомі.

ПРО ЩО ВІДКРИТО НЕ ГОВОРЯТЬ

Большевицька пропаганда звичайно користується графаретними і втертими слоганами і тільки деколи щось позацензурне прокрадеться крізь її сито. До таких незвичних речей у справі о. Гавриїла Костельника і Я. Галана зараховуємо частково виступи В. Беляєва і С. Даниленка. В обох названих авторів незвичайно багато водички, фантазії, „надутих легенд”, а то й, прямо, дурниць, але попри те попались й такі речі, про які вони досі відкрито не говорили.

Коли йдеться про справу о. Гавриїла Костельника, то такі ревеляції, як самогубство вбивці, відмова виявити дані про нього, нав'язування непричасним до цього діла особам зв'язків та співучасті у вбивстві і т. п., — все це говорить про справжніх організаторів злочину — про комуністичну партію і виконавців з сучасного КГБ.

В. Беляєв і С. Даниленко також загнались у сліпий кут. В. Беляєв, наприклад, одверто відмітив, що цензура зупинила друк книжки Галана і відібрала йому право носити револьвер. Значить, до того часу Галан ходив при зброї, мав право стріляти і вбивати кожного, хто відважився б на нього напасти.

Оце саме перервання думки В. Беляєва на тому револьвері каже догадуватися різного: якщо мав би зброю, може не впав би жертвою убивців, або... тому йому й відібрали револьвер, щоб легше було його лікувати...

Дуже підозрілим виглядає те місце, де мова про останню перед смертю автобіографію Галана і признання йому кілька місяців перед загибінню партійного квитка члена КПСС. Підозрілим тому, що цей факт не відмічений ні Юрієм Мельничуком, ні редакційною колегією 3-го томного видання „Творів” Я. Галана. Підо-

зрілий цей випадок ще й тому, що Галан був на чорній листі в Кагановича і в міліції, яка відібрала в нього револьвер.

Наклепник С. Даниленко обрахував, що Стахур аж одинадцять разів ударив сокирою Галана і що всі удари були смертельні. Чому лише 11, а наприклад, не 25 разів? Це було б оригінальніше і так, як навчав його вчитель — Сталін!

Хвилина застанови може напровадить на інше розв'язання вузла. Коло 24 жовтня в Львівщині ще немає зими, ні таких холодних днів, щоб мешканці ходили в плащах. Згідно з советськими публікаціями, Лукашевич і Стахур мали при собі гранати і пістолети, значить, могли Галана застрелити і зовсім не вдаватися до... сокири.

Заховати сокиру при собі (навіть і під осіннім плащем!) так, щоб її ніхто не запримітив, не так то легко. Виходить, не запримітив її й Галан, коли просив обох сідати.

Виникає питання, де ж була захована сокира, і чи взагалі її мав Стахур? Відповідь мусить залишитися закритою до того часу, доки не можна буде впевнитися, як насправді було.

„Зізнання” підсудних на процесі, а зокрема о. Деніса Лукашевича, допасовані під смак тих років і сучасного режиму. У тих роках „признавалися” до „злочинів” не тільки жидівські вчені та лікарі, що нібито хотіли „вбити” Сталіна, але теж кардинал Міндсенті, угорські, чеські і польські комуністи і т. д.

Продовжувачі сталінських практик одначе не подумались до того, що, передруковуючи безкритично „зізнання” з 1951 року, вони стали на той самий шлях, яким ішли Сталін, Берія, Молотов, Каганович, а нині далі йдуть Хрущов та його співробітники.

„ГАЛАН ПОМЕР” — „ХАЙ ЖИВЕ ГАЛАНІВЩИНА”

Після загибелі Ярослава Галана на західноукраїнські землі спроваджено великі з'єднання військ КГБ і МВД. Вони впродовж 1950-51 рр. блокували терен дії УПА, головні в районах на північ від Львова, і проводили акцію за акцією нищення і терору над мирним населенням.

Генерал Ковальчук оголосив з датою 30 грудня 1949 року свій знаменний „наказ” черга 312, в якому ще раз звернувся до „решток розгромлених націоналістичних банд” вийти з підпілля і зголошуватися до органів державної безпеки з „повинною”.

В тих роках, крім інших великих втрат, Україна зазнала найбільшої втрати в особі ген. Романа Шухевича-Чупринки.

**

Як подали советські джерела, у Львові організували большевики музей ім. Ярослава Галана. Музей приміщується в будинку при вулиці Гвардійській ч. 18, де в останні роки проживав зрадник українського народу і коляборант Москви, Ярослав Галан, і де він загинув.

Від часу ганебної смерти Галана — советська пропаганда силкується зробити з нього мало що не літературного генія.

У київській „Літературній Газеті” Борис Буряк написав, що Галан був автором рецензій на твори Галини Журби і Наталени Королеви і що він їх підписував ЯАГ.

Як видно, плягіаторство переслідує Галана навіть після смерті. Насправді криптонім ЯАГ належав проф. Ярославові Гординському, і про це добре знають такі особи у Львові як комуніст П. Козланюк і Михайло Рудницький.

Л. М. Новиченко, згадуючи про „ганебну пропозицію”, від якої, нібито, „відмовився” Галан, прозрав, що про його службу в польській розвідці добре знають у Москві. Це одначе зовсім не перешкоджає представляти його советським героєм, бо він і за Польщі і за большевицької окупації був добрим працівником розвідок і з душею яничара поборював усе, що українське. А це вже вистачає для червоних московських імперіялістів і колонізаторів, щоб такій людині спорудити не тільки тривалий пам’ятник, але й організувати музей, називати його ім’ям вулиці, кіно, писати дитирамби на його пошану, вірші і кадильні статті. З нагоди 60-річчя від дня народження Я. Галана ставленики Москви в Україні із зрадника українського народу і подвійного агента намагалися зробити прапором носцем довічної єдності України з Росією.

НОВЕ ПРО ЗЛОЧИНЦІВ

Основне опрацювання матеріалів щодо життя, діяльності та смерти Я. Галана було закінчено 1 вересня 1962 р. Після цієї дати попались в авторові руки ще деякі публікації, на яких слід зупинитись, бо вони кидають додаткове світло на історію зрадника. Незалежно від того, в Карльсруге, в Західній Німеччині, відбувся політичний процес проти Богдана Сташинського за вбивство Степана Бандери і Лева Ребета. Убийник — агент КГБ з 1950 року — признався, що в характері провокатора він взяв участь у виявленні органам большевицької безпеки Стахура, районного ОУН і його товаришів.

**
*

Деяким підсоветським авторам таки не щастить. Горезвісний і нещасний Юрій Мельничук ще в 1951 р. написав, що Я. Галан гроші на залізничний квиток до Австрії заробив грою на скрипці.¹⁶²⁾ Це саме повторив Петро Козланюк, докинувши від себе ще й такі сміховинні і неправдиві вигадки: „Я. Галан три роки переховувався (?!) в родичів дружини в селі на Гуцульщині”; „Я Галан загинув на бойовому посту в листопаді (!) 1949 року”.¹⁶³⁾

¹⁶²⁾ „Вибране”, Київ 1951, стор. 6.

¹⁶³⁾ Петро Козланюк „Мужній і вірний борець” (в скороченому) „Українське Життя” ч. 33 за 15 серпня 1962, стор. 3, Торонто, Канада.

Яків Цегельник опублікував на сторінках львівського журналу „Жовтень” статтю про невідомі автографи Галана. З тексту листів виявляється, що Я. Галан щонайменше три рази подорожував по Італії. Це було в 1923, 1924 і 1925 роках.

Слід відмітити, що в латинській транскрипції Галан підписувався як Галан. Свого рідного брата він кликав „Янек” а матір називав „мамаша”.

Ніде проте в листах немає згадки про скрипку, а навпаки, є мова про доляри, „які мені тут дають”.¹⁶⁴⁾ Далі є ще мова про те, що Я. Галан готувався стати австрійським громадянином. Оці чергові скупі нотатки не заперечують досі нами зареєстрованого, а навпаки, доповнюють.

Названий вже Яків Цегельник виявив, що Люба Генсюрська, жителька міста Коломиї, написала спогади про перебування Я. Галана в Березові Нижньому. Свідомством безвідповідального ставлення до фактів є ще така „мала” помилка. Замість написати — перемиської, або як в іншому місці сказано — перемишльської гімназії, журнал „Жовтень” під керівництвом Юрія Мельничука дозволив собі на окрему форму вислову. Впертий фальсифікатор прямо написав: „Перемишлянської гімназії”.¹⁶⁵⁾ Як відомо, в Галичині існує містечко Перемишляни. Де ж тоді була ця гімназія — в Перемишлі, чи Перемишлянах?

До нових несподіванок треба зарахувати два чергові факти. З одного боку — дозвіл на зарахування до числа „прогресивних” літераторів на західноукраїнських землях розстріляного в 1934 р. Івана Крушельницького, з другого — наступ на вбитого в 1949 році о. д-ра Гавриїла Костельника.

¹⁶⁴⁾ Яків Цегельник „Невідомі автографи Ярослава Галана”, „Жовтень” ч. 7, Львів — 1962, стор. 136-138.

¹⁶⁵⁾ Там же, стор. 136.

Реабілітація Івана Крушельницького прийшла в результаті ревізії процесу. Значить, він та інші заарештовані були безпідставно засуджені і страчені. Реабілітація Крушельницького це рівночасно прямий удар по Галанові. Він же ж, працюючи провокатором у польській поліції, допоміг знищити сім'ю Крушельницьких!

Після появи в „Літературній Україні” дуже примітивних вигадок провокативного характеру і спрямування про куліси вбивства о. Г. Костельника, можна було сподіватись появи й дальших скандальних речей.

Тимчасом приходиться віднотувати іншого роду потягнення. Оце вперше від Львівського собору в 1946 році публічно нап'ягнено і засуджено о. Г. Костельника. Мирослав Олексюк у журналі „Вітчизна” зарахував о. Костельника разом з О. Назаруком і Б. Ленким до „ідеологів літературної групи” навкруги органу „Поступ” і видавництва „Льогос”.

Ця група об'єднувала „найбільш реакційні клерикальні елементи”, які намагались „поєднати католицизм з войовничим націоналізмом”. В іншому місці статті автор поставив прізвище о. Костельника побіч Донцова, Маланюка, Іванейка та „ім подібних”.¹⁶⁶⁾

Партійний нагляд і цензор у „Вітчизні” Л. Д. Дмитерко пропустив статтю М. Олексюка з нападом на о. Г. Костельника. З цього випливає висновок: наступ на нього не є випадковий. Це логічне продовження того, що почали большевики в 1948 р. Того ж — 1948 року вони знищили його фізично, цього ж — 1962 р. подали мотиви, як підставу, чому це було зроблено.

М. Олексюкові і Л. Д. Дмитеркові, як головному редакторові „Вітчизни”, треба завдячувати те, що во-

¹⁶⁶⁾ Мирослав Олексюк „Степан Тудор — борець за пролетарську літературу”, „Вітчизна, вересень 1962, ч. 9, стор. 150.

ни допомогли викрити брехню С. Даниленка про участь Ватикану в убивстві о. Г. Костельника і подали католицьким кругам на Заході сильні аргументи проти дальших диверсійних спроб по тій лінії.

У 1962 р. Москва і її експозитура в Україні — комуністична партія — проголосили винятково-врочисто відзначити 60-річчя з дня народження Я. Галана. В ситуації всаджування на престол советських божків Я. Галана — під безперервним вогнем і обстрілом мусіли найтися всі українці, які були, і стоять нині по іншому боці барикади. Місця для Галана і для о. д-ра Г. Костельника не могло бути одного. Це хіба логічно і ясно!

**
*

У західньонімецькому місті Карльсруге, в осідку Верховного суду відбувся в днях 8-19 жовтня 1962 року політичний процес проти Богдана Сташинського. Він народився 4 листопада 1931 р. у селі Борщовичі біля Львова.

Богдан Миколайович Сташинський, громадянин СРСР, після втечі на Захід виявив, а на суді підтвердив, що вбивство провідника ОУН Степана Бандери вирішили найвищі советські органи: ЦК КПСС і уряд СРСР, а доручення, — що він і виконав 15 жовтня 1959 року в Мюнхені, — дав А. Шелепін.

Під час процесу він сказав таке: Його батько — малоземельний господар, мав всього півтори морга поля, займався крім того столярством. Мав дві сестри. Старша належала до підпілля. В хаті постійно говорили про справу боротьби проти окупантів. Перед ним сестра ні батьки не крилися, бо — каже Сташинський — він же належав до родини, отже ніхто перед ним не крився!..

Сташинський оповів, що спершу ходив до школи, де ще вчили польську мову, в час перебування німців в Галичині — вивчав німецьку мову, в підсоветській дійсності на місце німецької мови прийшла московська. Скінчивши народню школу, він не знав, яку професію вибрати. Це був чистий припадок, що він почав студії педагогії у Львові. Як студент він часто любив „пробувати щастя” їхати зайцем залізницею. Одного дня його приловила міліція і так він попав вперше на контакт з КГБ. Міліціант з залізничних відділів КГБ закликав його на станцію, де капітан КГБ Ситниковській почав з ним „систематичну розмову” на байдужі теми, які „ведуть між собою люди”: як живеться, що студіює, які має пляни і т. д. Відпущений скоро додому, Сташинський незабаром знову появився у КГБ, бо Ситниковській закликав його вдруге і тоді вже розпочав розмови про українське підпілля. Він казав Сташинському, що його родина буде вивезена на Сибір, якщо він не співпрацюватиме з КГБ по лінії викривання „шкідників” і „ворогів” народу — українських націоналістів.

„Він говорив до мене дуже оглядно, — оповідає Сташинський про свою зустріч з Ситниковским. А робив це тому, щоб не викликати в мене враження, що хоче зробити з мене зрадника.”

— Про що вас питав Ситниковській? Звідки ви мали знати про підпілля? — питає Сташинського голова суду. На це злочинець відповідає:

— Поперше я часто чув у хаті, про що говорили між собою батьки і сестра, а позатим в селі загально говорили про боротьбу з москалями. Населення повністю співчувало підпіллю. Коли були створені бойові підпільні групи, населення їх підпомагало харчами.

Повертаючись до розмови, яку з ним вів капітан Ситниковській, Сташинський твердить, що цей поста-

вив йому вимогу співпраці з КГБ та поборювання українського підпілля.

За большевиків положення змінилося, — каже Сташинський.

Большевики почали підтримувати поляків проти українців. Після того, як Ситниковській запропонував Сташинському співпрацю, він дав свою згоду і дістав обов'язок подавати інформації про життя підпільників та осіб, підозрілих для КГБ. В той час він продовжував студії та був на 5-му семестрі педагогічних студій. Одного разу закликав його Ситниковській та сказав, що тепер найважливішим завданням, яке мусить Сташинський сповнити, буде викрити убійника Ярослава Галана, якого, як відомо, ОУН засудила на кару смерти за зраду українського народу і співпрацю з московським наїзником. Сташинський мусів би дістатися в ряди українського підпілля, здобути там довір'я та врешті розвідати, де є убійник Галана і хто він.

Сташинський йде „простим”, але підлим шляхом. Знаючи, що його сестра бореться проти большевиків у рядах ОУН, він їде до неї та каже, що прагне також стати борцем за українську справу. Сестра радо годиться і зв'язує його з провідником підпільників у їх місцевості. Районовий дає йому зброю і починає познайомлювати з методами підпільної боротьби. Але Сташинського цікавить справа убивства Галана. Він так довго підходить підпільника, з яким має зв'язок, що цей час до часу оповідає йому деталі з підпільних дій. З уривків оповідань московський шпигун довідується, що атентат на Галана виконав бойовик „Степан” Стахур. Він негайно про те доносить своєму зверхникові з КГБ і „Степана” Стахура арештують. Потім Сташинський довідався, що Стахура большевики розстріляли. (За мюнхенською газетою „Шлях Перемоги” від дня 10 жовтня 1962 р.)

Після цієї зради, КГБ заангажувало Сташинського напостійно до праці. Він діставав юдиний гріш, але більше, ніж 30 срібняків, бо 900 рублів. Сташинський розказав, що він розпочинав часто їздити з „спецгрупами” на села і містечка та виловлювати там „ворогів народу” — українських патріотів. Як постійний співпрацівник КГБ, він мав псевдонім „Олег”, яким від цього часу постійно користувався. Згодом КГБ вислало Сташинського на шпигунський вишкіл до Києва. Там його навчили фотографувати, стріляти, познайомили з різною зброєю і т. д. Тоді дістав другий псевдонім — „Мороз”.

Слід ще нагадати, що Ситниковській, доручаючи Сташинському вислідити вбивців Галана, назвав прізвище Стахура.

В добро агента і співпрацівника КГБ треба записати те, що він виявив не тільки лаштунки вбивств Ст. Бандери і Л. Ребета та своєї шпигунської діяльності, але також і свою участь у виявленні Стахура та інших членів ОУН. Він далі зізнав, як з доручення КГБ був членом спецгруп, які маскуючись під фірму підпільників, тероризували і вбивали українців. Злочини спецгруп КГБ советська пропаганда пізніше перекидала на плечі членів ОУН і УПА.

ВІД АВТОРА

Історія життя Я. Галана знає його епілог. Цей епілог не інший, ніж усіх подібних йому зрадників. Як інші народи мали між собою зрадників, так і українці не вільні від різного роду і гатунку галанів.

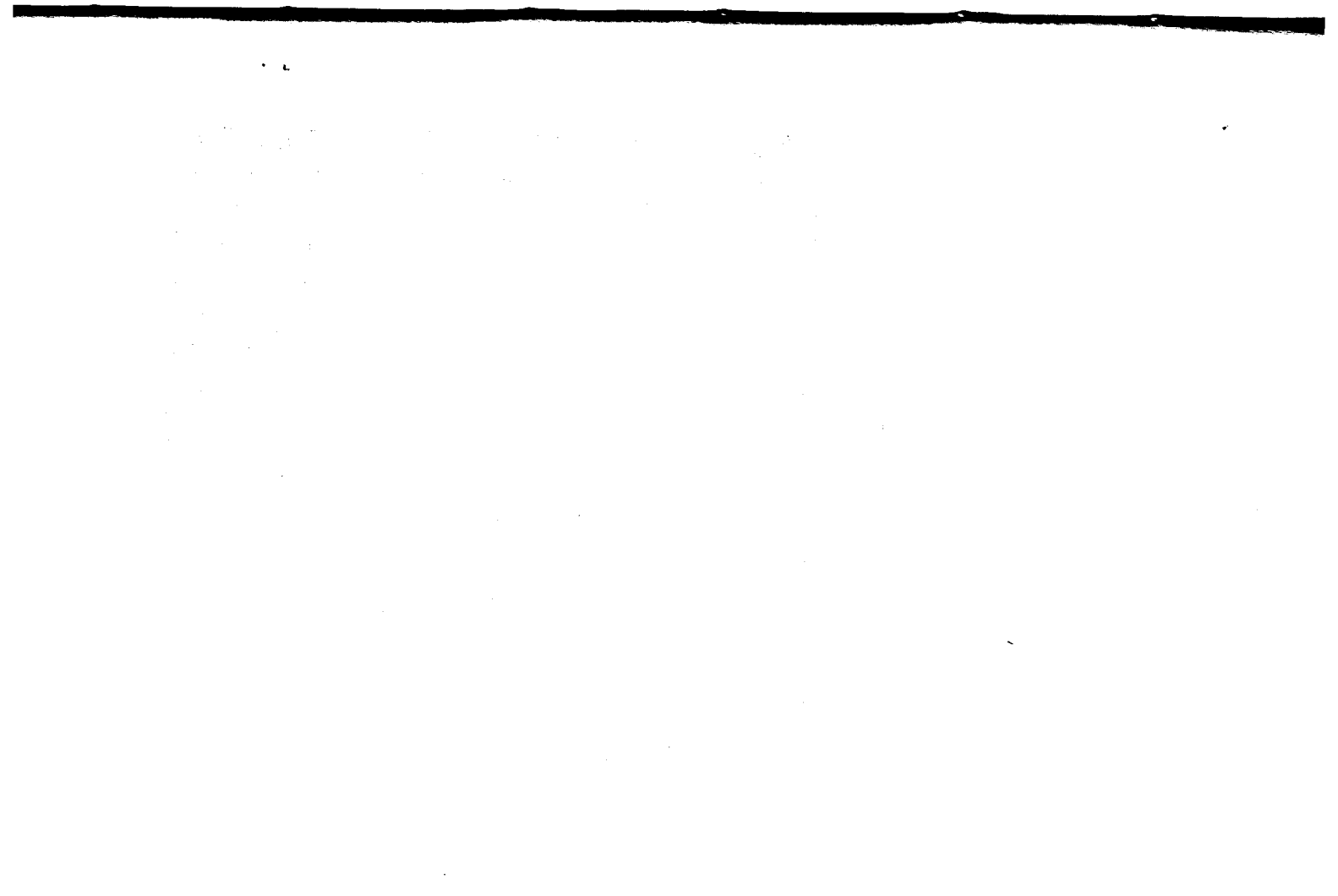
Лише завдяки тому тяжкому положенню, в якому під сучасну пору опинився український народ, є можливе, щоб таких продажних і мерзенних типів як Галан, комуністична партія могла реклямувати як взір для наслідування.

Весь цинізм московських ставлеників на Україні заключається в тому, що людину зі злочинним минулим, патологічно-звихнену, для якої місцем перебування за її життя повинна бути тюрма або клініка для кримінально-ненормальних, — вони її при допомозі партійного апарату нав'язують українцям.

Це явище буде зрозуміле тоді, коли візьметься до уваги все минуле Галана, його традиційне москвофільство і орієнтацію на Москву, та підлу зрадницьку ролю серед українців.

Розбити міт про „полум'яного і пристрасного советського патріота” — Ярослава Галана — допомогли не тільки поцейбічні джерела, але також не менше й сучасні-підсоветські. Правдоподібно деякі видання лишилися поза увагою автора цих рядків. Це сталося з причини відсутности їх на книжковому ринку, або просто з браку орієнтації щодо їх змісту і вартости.

В процесі опрацювання теми було зроблено все можливе, щоб без зайвого і непотрібного ретушування

передати чужі думки в оригінальному і вірному контексті. З цих причин слідна між рядками деяка мішанина стилів, назовництва (Галан — Галан і т. п.), порушень мовних правил тощо. Це буде зрозуміле, коли прийметься до уваги, що „Історія одного зрадника” це не оригінальна праця, а тільки компіляція чужих думок, поглядів і спогадів та ширші авторові коментарі, доповнення і висновки.

Єдино бажання виявити всю правду про Я. Галана зумовило те, що в книжці багато препаскудних цитат з підсоветських видань, журналів і газет. Ці цитати — це рівночасно свідоцтво духового збідніння їх авторів і образ тієї ситуації, що тепер в Україні.

Не бачити того, або соромливо вдавати, що не за примічується, на нашу думку, від того більша шкода, ніж від препоганих цитат.

З думкою, що віднотовані речі може стануть скромними причинками для дослідників найновішого періоду нашої історії, під осуд читачів „Історію одного зрадника” передає

Петро Терещук

ДОДАТКОВІ ПРИМІТКИ

(Публікації, що не відмічені в книжці)

- Ган Яків „Письменник-борець”, „Наша Культура” — літературний та популярно-науковий журнал, ч. 8, додаток до „Нашого Слова”, Варшава, серпень 1962.
- Гундич Юрко „Полевi квіти”, „Жовтень”, ч. 7, липень 1962, Львів, Книжково-журнальне видавництво.
- Лужницький Григор „У 15-ліття знищення Української Католицької Церкви на Західній Україні”, Альманах „Гомону України” на рік 1961., Торонто, Канада.
- Олександров - Чіплєвський Борис „Увага! Перед мікрофоном — Ярослав Галан”. „Жовтень”, ч. 7, липень 1962, Львів.
- „Перший день процесу”, „Шлях Перемоги” ч. 41, 1962, Мюнхен, Зах. Німеччина.
- „Станинський В. і його спільники”, „Гомін України” чч. 20-24, травень-червень 1962, Торонто, Канада.
- „Український драматичний театр”, том II, Видавництво Академії наук УРСР, Київ 1959.
- „Der aktuelle Osten”, Kommentare und Nachrichten, чч. 24-25, 1962, Бонн, Зах. Німеччина. „Andrej Wyschinskij, der angeklagte Staatsanwalt”. (Стаття заторжає справу Романа Руденка — головного прокурора на процесі проти Сталуха і тов.)

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

за вимком прізвища Я. Галана, яке повторється
майже на кожній сторінці

Алексей-патріярх 93	Бутузов П. 40
Андерс Вл. 70	Вальницький 31
Арсенич М. „Макойда” 48	Васілевська В. 9, 26
Арсенич П. 76, 77, 81	Василакий В. 62
Арсенич Ст. „Кубік” 48	Вехтер 58, 59
Б. 12, 14, 16, 19	Вишинський А. 137
о. Бандера А. 90	Власенко В. 61, 65
Бандера Ст. 9, 20, 21, 57, 58,	Влизько О. 40, 41, 120
59, 66, 70, 90, 95, 101, 108,	Волков 38
115, 121	Гаврилук О. 19, 28, 50
Баран Ст. 53	Галан Янек 128
Барановський Р. 21	Галуцдинський М. 54
Басараб О. 56	Ган Я. 137
Б. Г. 110, 111, 112	Генсьорська Л. 128
Берія Л. 124	Герасимовський 60
Беляев В. 42, 44, 45, 46, 47, 49,	Гімлер 70
50, 52, 62, 63, 82, 83, 86,	Гнатківська Д. 22
90, 101, 104, 108, 114, 119,	о. Гнатківський О. 22
120, 123	о. Годунько Й. 67
Бізанц 58	Г. С. 25
Білінський А. 110, 120	Гординський Я. 125
Білоштан Я. 69	Горячев 40
Бірюков М. 85	Горький М. 54
Блаченко Я. 40	о. Гриньох І. 94, 95, 96
Блюхер 119	Грушевський М. 71
Бобинський В. 10, 16, 47	Гундич Ю. 137
Богданович А. 40	Гейбельс 50
Борецький П. 40	Геник (Геник) Анна 13, 17, 18,
Боровець — Т. Бульба 57	32, 44, 46, 76, 79
Бречак І. 114	Геник (Геник) Антін 12, 13, 17,
Букшований О. 16	18, 20, 21, 44, 76, 77, 78, 81
Буревій К. 40	Геник-Березовський Ю. 8, 9, 10,
Буркатов Б. 98	12, 13, 47, 48
Бурляй Ю. 98	Геник Василь 12, 48, 49
Буряк Б. 85, 98, 125	Геник Ст. „Товстюк” 12, 48, 49
Бутузов І. 40	о. Генсьорський 31, 32, 35

- Данишенко С. 92, 93, 97, 98, 99,
104, 107, 108, 111, 118,
119, 123, 124, 130
- Дегрих 50
- Доба А. 114,
- Довгалюк Л. 8, 11, 20, 21, 26, 54,
61, 69, 73
- Довганюк-Довгалик І. 86, 89, 99,
100, 101, 111, 112, 113
- Дмитренко Л. 98, 129
- Дмитриєв С. 40
- Донд-Михайлик Ю. 98
- Домашенський В. 35, 36
- Доцюв Дм. 54, 56, 71, 129
- Сфремон С. 71
- Журба Г. 125
- Заваликут 38
- Зигребельний П. 98
- Зидельський Бр. 80
- Зидішник 56
- Зирицька К. 22
- Зубков С. 69
- Іванейко 129
- Ішідер-кардинал 65
- Карабут А. 40
- Карманський П. 109
- Каганович Л. 49, 83, 84, 85, 108,
124
- о. Карпінський Й. 66
- Кедрин-Рудницький І. 54
- Коберський К. 38, 54
- о. Ковалюк Д. 66
- Коваль Ф. „Мороз” 60
- Ковальчук 125
- Ковальов В. 114
- Козланюк П. 125, 127
- о. Колакович 96
- Коновалець С. 55, 56, 58
- Коптяр І. 40
- Корвин 70
- Королева Н. 125
- Косинка Гр. 40, 41
- Косманя Вл. 20, 77, 78, 79, 80, 81
- Костельник Б. 92
- о. Костельник Г. 68, 86, 87, 88,
90, 91, 92, 93, 94, 95, 96,
97, 98, 99, 104, 105, 107,
110, 111, 113, 118, 122,
123, 129, 130
- Кот 51
- Кох Е. 58
- Крижанівський С. 69
- Крушельницький А. 11, 31, 33,
35, 37, 38, 39, 41, 89
- Крушельницька В. 31, 33, 34, 35
- Крушельницький І. 25, 29, 30,
34, 38, 39, 40, 41, 128, 129
- Крушельницька Л. 38
- Крушельницька - Левицька Г.
34, 38
- Крушельницький Т. 33, 34, 39,
40, 41
- Кубик М. 77, 79, 81, 82
- Кубійович В. 9
- Кузич І. 23, 31, 33, 38, 39, 82
- Курманович 58
- Кушко Л. 80
- о. Лаба В. 66
- Лапчинська 31
- Лапчинський 10
- Лебедь М. 95
- Лебединець М. 40
- Левицький Дм. 52, 53, 54, 56
- Левицька О. 103, 104, 122
- о. Левицький Я. 102, 107, 113, 122
- Лемик М. 56
- Ленін 43, 82
- Лепкий Б. 10, 129
- Лівицький А. 56
- Лизогуб 57
- Лужницький Гр. 93, 137
- о. Лукашевич Д. 90, 91, 97, 98,
101, 104, 107, 113, 118,
119, 121, 122, 124

- Лукашевич І. 101, 102, 103, 107,
 108, 110, 111, 117, 119,
 121, 122, 124
 Лукашевич М. 121, 122
 Лукашевич О. 121, 122
 Лукашевич С. 121, 122
 Лук'янов-Світозоров Л. 40
 Луцький О. 52, 53, 57
 Ляшенко О. 40
 Ляфарг П. 54
 Мазін К. 105
 Майлов 56
 Маланчук В. 100, 101
 Маланюк Є. 55, 71, 129
 Малюца І. 22
 Матіїв-Мельник 54
 Матіяш С. 40
 Мацейко Гр. 22
 Матушевський 58
 Мельник А. 9, 57, 58, 65
 Мельник М. — єпископ 99
 Мельничук Ю. 5, 6, 7, 8, 10, 11,
 14, 16, 27, 28, 42, 51, 62, 69,
 73, 123, 127, 128
 Мельничук Ст. „Світовий” 67
 Міндсенті — кардинал 124
 Мірба О. 70
 Міссіріллі П'єтро 95
 Міхновський М. 56
 Минко В. 98
 „Михась” 72
 Млинченко К. 41, 44
 Молотов В. 49, 51, 83, 108, 124
 Мудрий В. 53
 Мюллер 70
 Назарук О. 129
 Наполеон 30
 о. Наумович І. 65
 Н. Й. 24, 25
 Некрасов В. 9
 Незбжицькі Р. 28
 Нестеров 100
 Німчук Ст. 36
 Новиченко Л. 26, 69, 126
 Оксамит М. 40
 Олександров - Чіпілевський Б
 137
 Олексюк М. 129
 Онацький Є. 56
 Оровецький П. 98
 Островерха М. 56
 Островський В. 54
 Павлів О. 38
 Паліїв Дм. 54
 Панч П. 98
 Пархоменко М. 85
 Пастернак Л. 28
 Певний П. 56
 Пеленський З. 53
 Пелехатий К. 31
 Пельвецький А. — єпископ 99
 Перацький-Перацький Бр. 19,
 20, 22, 23, 76, 81
 Петлора С. 53, 56, 57
 Петро-апостол 93
 Пивненко К. 40
 Пій XII 84, 94
 Пілсудська О. 38
 Пілсудський Й. 53
 Полевий Д. 40
 Полікарп — митрополит 56
 Подоський В. 58
 Полторацький О. 8, 10
 Попов В. 9
 Постишев 120
 П'ятниця В. 40
 Радченко 26
 Радченко В. 61, 65, 69
 Рапапорт Я. 28
 Ребет Л. 115, 121, 127, 130
 Риков 119
 Рильський М. 85
 Ричков 40
 Ромер 51

- Росович В. = Я. Галан 60, 61, 64, 68, 105
 Рубан В. 83, 85
 Руденко Р. 118, 120, 137
 Рудницька М. 54
 Рудницький М. 63, 64, 83, 90, 101, 104, 114, 120, 125
 Сарбей В. 83
 Севрюк 58
 Семенюк І. = Я. Галан 60, 61, 68
 Сидорів П. 40
 Ситниковський 131, 132, 133
 Сказинський Р. 16, 40
 Скрипа-Козловський Гр. 40
 Скрипник М. 46, 47, 71
 Скрипник Ст. 53
 Скоропадський П. 56, 66
 Сліпий Й. — митрополит 64, 65, 88, 90, 96, 105, 106, 107
 Соловей Дм. 41, 120
 Сталін Й. 75, 82, 83, 108, 124
 Старинкевич Є. 69
 Стахур М. 102, 103, 104, 107, 108, 109, 110, 113, 114, 115, 118, 119, 121, 124, 127, 137
 Стахур Р. 114
 Стахур Ст. 109, 116, 117, 132, 133
 Станинський Б. 109, 113, 115, 116, 117, 121, 127, 130, 131, 132, 133, 137
 Стефанік С. 85
 Стецько Я. 59, 66
 Строчковський М. 98
 Стромецький 35
 Теліщук-Терещук 109, 110
 Терещенко 57
 Терещенко І. 40
 Тиктор І. 109
 Трофимук С. 25
 Тудор Ст. 129
 Тухачевський 119
 Ульрих 40
 Ушаков М. 9
 Фальківський Дм. 40
 Франко І. 54
 Франс А. 54
 Федорович-Малицька К. 54
 Фіщич Ф. 79, 81
 Хвильовий М. 71
 Хижняк А. 98
 Хореа Сіма Г. 70
 Хроменко (Громенко) 70
 Хруцов М. 41, 82, 100, 108, 124
 о. Цегельський Г. 66
 Целевич В. 52, 53
 Чемеринська А. 22
 Чикаленко 57
 Шанковський Л. 109, 110, 121
 Шевченко Р. 40
 Шевченко Т. 54
 Шелепін А. 115, 130
 Шепарович 57
 Шептицький А. — митрополит 43, 55, 62, 63, 65, 88, 90, 105
 Шкурупій Г. 120
 Шумило М. 98
 Шухевич Р. 97, 98, 113, 125
 Щербина О. 40
 о. Щепанський 121
 Щепанська Л. 121
 Щепанський Р. 101, 102, 103, 104, 107, 108, 112, 113, 121
 Щирба М. Т. 29
 Юзефський Г. 14, 16, 28, 73
 „Яга” = Я. Галан 30, 43, 54
 Яновський Ю. 85

СПИСОК ІЛЮСТРАЦІЙ

1. Ярослав Галан	15
2. Юрій Мельничук	27
3. Володимир Беляєв	45
4. о. д-р Гавриїл Костельник	87
5. Антін Крушельницький	89
6. Ілля Довганик	89
7. Могила московського вислужника	103
8. Мапа околиць Львова	113
9. Богдан М. Сташинський	115
10. Шелепін Александр Н.	115

З М І С Т

Історія одного зрадника	5
Дещо з життєписних даних Я. Галана	7
Березів у житті Галана	12
Подвійна роля Я. Галана	19
Галан і справа Крушельницьких	29
Чай у Крушельницьких	31
Перша гостина в Україні	33
Галан у своїй ролі	34
Провокація на Гуцульщині	35
Виїзд Крушельницьких	37
Признаються до вбивства Анни Галан	44
Галан на службі окупанта	48
Я. Галан — В. Росович — І. Семенюк	60
Галан у найновішій редакції хрущовців	72
Галан — „жертва” сталіно - молото - кагановичів- ського терору	82
Три вбивства в 1948 - 1949 роках	86
Вбивство Я. Галана — вчора і сьогодні	101
Містерії з ім'ям Стахура та інші поцейбічні неяс- ності	109
Процес і вирок	118
Інші підсудні та арештовані	121
Про що відкрито не говорять	123
„Галан помер” — „хай живе галанівщина”	125
Нове про злочинців	127
Від автора	135
Додаткові примітки	137
Іменний покажчик	138
Список ілюстрацій	142

ЧИТАЙТЕ — ПОШИРЮЙТЕ — ЗАМОВЛЯЙТЕ!

ПОЛІТИЧНА БІБЛІОТЕКА ЛВУ:

(Видання означені зіркою є спільним виданням ЛВУ і ООЧСУ)

Ч. 1.	** ДВА ЕТАПИ (Акт 30 червня 1941 р. і УГВР) ..	\$0.25
Ч. 2.	** ТАРАС ЧУПРИНКА, ГОЛОВНИЙ
КОМАНДИР УПА	\$0.25
Ч. 3.	* УКРАЇНСЬКА ПОВСТАНСЬКА АРМІЯ	\$0.25
Ч. 4.	L. Senyshyn: TRUTH ON THE MARCH (AVN)	\$0.50
Ч. 5.	П. Мірчук: УКРАЇНСЬКА ВИЗВОЛЬНА СПРАВА
І УКРАЇНСЬКА ЕМІГРАЦІЯ	\$0.50
Ч. 6.	П. Мірчук: ВІДРОДЖЕННЯ ВЕЛИКОЇ ІДЕЇ	\$0.50
Ч. 7.	П. Мірчук: ТРАГІЧНА ПЕРЕМОГА	\$0.50
Ч. 8.	П. Мірчук: ВІД ДРУГОГО ДО ЧЕТВЕРТОГО
УНІВЕРСАЛУ	\$0.50
Ч. 9.	В. Макар: БЕРЕЗА КАРТУЗЬКА	\$2.00
Ч. 10.	Анна Франко-Ключко: ІВАН ФРАНКО І ЙОГО
РОДИНА	\$1.50
Ч. 11.	П. Мірчук: УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКА ВІЙНА
(1917-19)	\$0.50
Ч. 12.	Д. Донцов: ЗА ЯКУ РЕВОЛЮЦІЮ	\$0.75
*Ч. 13.	А. де Кюстін: ПРАВДА ПРО РОСІЮ	\$2.00
Ч. 14.	П. Мірчук: ЄВГЕН КОНОВАЛЕЦЬ (в 20-річчя
смерти)	\$1.00
*Ч. 15.	П. Мірчук: З МОГО ДУХА ПЕЧАТТЮ (у 25-річчя
боротьби ОУН)	\$0.25
*Ч. 16.	О. Оглоблин: УКРАЇНСЬКО-МОСКОВСЬКА
УГОДА 1654 (Переяслав)	\$1.25
*Ч. 17.	А. Ohloblyn: TREATY OF PEREYASLAV	\$1.25
Ч. 18.	П. Мірчук: ПЕРШИЙ ЛИСТОПАД	\$0.50
Ч. 19.	П. Мірчук: НА ІСТОРИЧНОМУ ЗАКРУТІ	\$0.50
*Ч. 20.	О. Оглоблин: ГЕТЬМАН ІВАН МАЗЕПА І ЙОГО
ДОБА (в твердій оправі)	\$6.00
*Ч. 21.	П. Мірчук: СТЕПАН БАНДЕРА — СИМВОЛ РЕ-
ВОЛЮЦІЙНОЇ БЕЗКОМПРОМІСОВОСТІ	\$2.00
Ч. 22.	П. Терещук: ІСТОРІЯ ОДНОГО ЗРАДНИКА
(Ярослав Галан)	\$1.50
Маємо на складі:	П. Мірчук: УКРАЇНСЬКА ПОВСТАН-
СЬКА АРМІЯ (320 ст.), знижена ціна	\$1.50

Замовлення слати на адресу:

LUVU — 140 Bathurst St. — Toronto, Ont. — Canada

Запримічені помилки.

стор.	рядок	надруковано	має бути
5	9	імперіяліс-	імперіаліс-
24	11	ще в 1928 році	ще в 1929 році
28	28	Брага) ³⁰⁾ колишній	Брага) ³⁰⁾ , колишній
41	10	гранати" ³⁸⁾	гранати" ³⁵⁾
42	12	імперіялізму	імперіалізму
46	13	У 1932 році	У 1931 році
49	8	Я. Галан."	Я. Галан.
51	20	його спеціальним	його спеціальним
52	14	„Советская Украина."	„Советская Украина."
52	19	з оцінкою В. Веласва	з оцінкою В. Беляєва
53	11	від Соціалістичної	від Соціалістичної
67	6	також матеріальну	також матеріальну
69	11	„Апостол зради" ¹¹¹⁾	„Апостол зради" ¹¹¹⁾
114	18	директора" ¹⁵³⁾	директора" ¹⁵³⁾
114	28	вальова" ¹⁵⁴⁾	вальова" ¹⁵⁴⁾
117	1	скритовбивцю	скритовбивцю
128	31	на вбитого в 1949 році	на вбитого в 1948 році
129	34	„Вітчизна,	„Вітчизна",